

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Кафедра парламентаризму
Наукова школа вітчизняного парламентаризму
ГО «Академія парламентаризму»

ГІДНІСТЬ і СВОБОДА: від мети до реальної перемоги

Матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня ГІДНОСТІ та СВОБОДИ УКРАЇНИ

(Київ, 21 листопада 2024 р.)

За загальною редакцією
Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської

КИЇВ
2024

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 7 від 27 листопада 2024 р.)

Гідність і свобода: від мети до реально перемоги: матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу до Дня Гідності та Свободи України (Київ, 21 лист. 2024 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ: ННПУДС КНУ ім. Тараса Шевченка, 2024. 108 с.

До видання увійшли тези доповідей учасників щорічного Всеукраїнського круглого столу за такими тематичними напрямками: Гідність і Свобода в системі цивілізаційного вибору українського народу; особливості політико-управлінського лідерства в Україні в умовах воєнного часу і повоєнний період; парламентаризм і демократія: виклики сучасності і перспективи; влада і суспільство: інноваційно-комунікативні виміри перемоги України.

Збірник тез розрахований на наукових, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і наукових установ, студентів, аспірантів і докторантів, практиків та інших заінтересованих осіб.

УДК 323.2:316.42(06)

Матеріали друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.

Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат, плагіат, правильність фактів та посилань несуть автори.

ЗМІСТ

ВСТУПНІ СЛОВА	5
ВІТАЛЬНІ СЛОВА	8
НАУКОВІ ВИСТУПИ	9
ЄЛИЗАВЕТА АНДРЕЄВА. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	11
ІЛОНА АРАТОВСЬКА. РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ І НАПРЯМИ РЕФОРМ	13
ДАВИД АРАХАМІЯ. ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ФРАКЦІЙ НА ПРАВАХ КОАЛІЦІЇ	15
МИХАЙЛО БАГІНСЬКИЙ. РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У М. КИЄВІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	17
ОЛЕКСАНДР БАТАТІН. КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УПРАВЛІННІ ТРАНСПОРТНОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ В УКРАЇНІ	19
КИРИЛО БОДЮЛ. ГІДНІСТЬ І СВОБОДА ЯК РУШІЙНІ СИЛИ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ	21
ЮЛІЯ БОЙКО. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ – ЗАПОРУКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОЗВИТКУ	23
ОЛЬГА БОНДАРЧУК. ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ У ПОВОСННІЙ УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ	25
ІРИНА ВОВЧУК. РОЗВИТОК ВЗАЄМОДІЇ ПАРЛАМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ	27
КАТЕРИНА ГАРІЧЕВА. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЗМІ У ВИКРИТТІ ФАЛЬСИФІКАЦІЙ	30
ДМИТРО ГОВОРЕНКО. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	32
ОЛЕНА ДАВИДЕНКО. РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	35
ЛІДІЯ ДАНИЛЕНКО. ДОСЯГНЕННЯ СВОБОДИ І СПРАВЕДЛИВОСТІ ЧЕРЕЗ ГІДНІСТЬ КОЖНОГО	37
ДАРИНА ДРИГАЛО. ВИБОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ	39
СВІТЛАНА ДЯЧЕНКО, ІРИНА РЕДЬКА. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	41
ІННА ІСАКОВА. РОЛЬ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ ЯК ОСНОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	44
ІРИНА ІСАКОВА. РОЛЬ ПАРЛАМЕНТУ УКРАЇНИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	46
ОКСАНА КОГУТ. ГІДНІСТЬ ТА СВОБОДА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНІ ЦІННОСТІ ЗАКОНОПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	48
ОЛЬГА КОЗАК, АНТОН КОЗАК. СВОБОДА ЧЕРЕЗ ГІДНІСТЬ : СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА	50
ТАРАС КОРНЕЛЮК. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ УКРАЇНИ	52
ВАЛЕРІЯ КОРОЛЬОВА. ЕЛЕКТРОННІ ВИБОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ: УРОКИ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ДЛЯ УКРАЇНИ	55
ВІТАЛІЙ КРАСНІКОВ. ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ	57
ВОЛОДИМИР КРЕЙДЕНКО. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	59

АНАСТАСІЯ КУЗЬМИНСЬКА. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИПЛОМАТИЧНИХ ЗУСИЛЬ	61
НАТАЛІЯ КУЗЬМИЧ. ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	63
МАРИНА ЛАВРЕНЧУК. ВІДКРИТІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ПАРЛАМЕНТУ: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	65
СВІТЛАНА ЛУЦЕНКО. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ТА В УМОВАХ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ	68
ІННА МАРКУС. ВПЛИВ СТРАТЕГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ: 2024–2029	70
ТАРАС МЕЛЬНИЧУК. ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	72
ЄВГЕН МОТОЛИЖЕНКО. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ІЗ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	74
ВЯЧЕСЛАВ ПАШКОВСЬКИЙ. ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	76
АНАТОЛІЙ РАЧИНСЬКИЙ. РОЗВИТОК ЛІДЕРСТВА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: СТАНДАРТИ, ВИМОГИ І ЦІННОСТІ	79
СВІТЛАНА РЕПЕТА, ЛІЛІЯ КОЗАК. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ВІДБОРІ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ	81
В'ЯЧЕСЛАВ САПРИКІН. ЦИФРОВІ БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ТА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ЯК ЗАСОБИ АДАПТАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ	83
ТЕТЯНА СИВАК. СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ЯК ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ	85
ОЛЕНА СИНКЕТРУ. ВПЛИВ АВТОРИТЕТУ КЕРІВНИКА НА ФОРМУВАННЯ СТАБІЛЬНОГО МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	87
ОЛЕКСАНДРА ТАРАСЕНКО. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО	88
АННА ТАРГОНЬ. ВПЛИВ ДЕПУТАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ВЛАДИ	90
ЮЛІЯ ХИЛЕВИЧ. СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ	92
СЕРГІЙ ШЕПЕТЬКО. ОКРЕМІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВІДКЛИКАННЯ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ	94
ЮЛІЯ ШЕСТАКОВА. ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ЕТИКИ	96
АНДРІЙ ШОСТАК. ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА СВОБОДУ СОВІСТІ ТА КОНФЕСІЙНУ СФЕРУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	98
ОЛЕНА ШПИЛЬОВА. СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ В УКРАЇНІ – ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	100
ЯРОСЛАВ ЮЗЬКІВ. РОЛЬ ЗАКОНОДАВЧОЇ ФУНКЦІЇ ПАРЛАМЕНТУ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	103
ОЛЕКСІЙ ЯКОВЕНКО. ДЕПУТАТ ЯК АГЕНТ ЗМІН У ГРОМАДІ В ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	105
РЕЗОЛЮЦІЯ ЩОРІЧНОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ ДО ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ НА ТЕМУ: «ГІДНІСТЬ І СВОБОДА: ВІД МЕТИ ДО РЕАЛЬНОЇ ПЕРЕМОГИ»	107

ВІДКРИТТЯ

Володимир БУГРОВ,

ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філософських наук, професор, відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України

ВСТУПНІ СЛОВА

Лариса КОМАХА,

директор Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, професор

Шановне наукове товариство!

Вітаю Вас уже на традиційному щорічному заході до Дня ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ в Навчально-науковому інституті публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який проводиться в одинадцятий раз за ініціативи кафедри парламентаризму, представників Наукової школи вітчизняного парламентаризму та громадської організації «Академія парламентаризму».

Дозвольте розпочати наше засідання!

День Гідності та Свободи України – це знакове свято, під час якого ми вшановуємо пам'ять про людей, які стали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини та громадянина, національних інтересів України та її європейського вибору.

Щороку ми, відзначаючи це свято, акцентуємо увагу на особливо важливих подіях. Нині важливим є усвідомлення того, що мрії нашого народу мають перетворитися в реальність. А це можливо досягнути не лише на полі бою, а і в нашому повсякденному житті.

Тому кожний громадянин нашої держави – той, хто залишився на території України, і ті, хто тимчасово переміщені в інші країни світу, мають відстоювати нашу суспільну цінність, що залишається незмінною впродовж багатьох століть, пов'язану зі зміцненням нашої Незалежності та справедливою перемогою над росією – ворогом, який розпочав повномасштабну війну проти нашої держави і державності.

Тема, якій присвячено засідання круглого столу у цьому році є вкрай актуальною, оскільки реалії життя є доволі суворими, а ворог – ще достатньо сильним. Тому важливим перед науковцями і практикам системи публічного управління постає питання пошуку нових механізмів захисту цивілізаційного вибору українського народу в умовах воєнного і повоєнного періоду, зокрема, таких як:

- політико-управлінське лідерство;
- парламентаризм;
- ефективна взаємодія влади і суспільства.

Для обговорення цих та інших питань запрошені провідні науковці НАН України, керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, науково-педагогічні працівники, аспіранти, докторанти, здобувачі вищої освіти.

Переконана, що обмін досвідом, професійна дискусія та ознайомлення з науковими здобутками дадуть новий імпульс подальшому розвитку публічного управління, сприятимуть досягненню справедливого переможного миру для України.

Валентина ГОШОВСЬКА,

завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор, Президент ГО «Академія парламентаризму», керівник Наукової школи вітчизняного парламентаризму

Шановне товариство!

У День Гідності та Свободи України ми прагнемо щороку донести до суспільства думку про те, що боротьба за незалежність, відновлення територіальної цілісності держави невід’ємна від гідності людини як природної і невідчуженої цінності. І охорона прав та свобод людини і громадянина – одне з найважливіших завдань публічної влади.

Ефективне функціонування останньої неможливе без розвинутого парламентаризму як системи публічного правління, що реалізується в умовах демократичного суспільства з високим рівнем політико-правової культури, характеризується чітким розподілом законодавчої і виконавчої функцій за домінуючого становища парламенту як державного органу народного представництва, що обирається шляхом прямих, загальних, вільних і періодичних виборів.

Зрозуміло, що в умовах правового режиму воєнного стану функції парламенту та парламентаризму в цілому дещо обмежені. Однак це об’єктивна реальність не повинна зазіхати на основоположні принципи людської гідності та свободи, які пройшли довгий та складний шлях у своєму становленні. Не забуваємо, що в багатьох конституціях на сьогодні гідність та свобода людини утверджуються в перших статтях. У нашому Основному Законі, до створення та утвердження якого я мала честь докласти руку, про це теж зазначено у кількох статтях. Зокрема, про те, що людина це завжди суб’єкт і не може перетворюватися на об’єкт.

Наголошу, що в ідеалі гідність повинна гарантувати рівність у житті. Безумовно, це складно реалізувати на практиці в умовах, коли правляча еліта нерідко виступає квазіелітою у стосунках зі своїм народом. Їй простіше надягнути вишиванку як зовнішню ознаку патріотизму, але по-справжньому не пускати в серце страждання та духовну велич народу.

Гідність – це не позірність, це те, що проголошено в третій статті Конституції України: «Людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Революція Гідності та російсько-українська війна підсилили природне право громадян на мінімальну справедливість і одночасно привели до усвідомлення, що влада належить не лише державі, а й громадянському суспільству, яке з готовністю взяло на себе відповідальність за власну державу.

Як наслідок, сьогодні вкрай необхідно актуалізувати проблему гідності як базової категорії суспільних змін та забезпечити її перехід від елітної ексклюзивності до інклюзивної рівноправності. Саме гідність повинна стати надійною основою для усвідомлення та прийняття в суспільстві такого поняття, як «права людини», особливо в контексті правового режиму воєнного стану та повоєнного періоду. Водночас формування нового типу гідності повинно відбуватися з урахуванням її не лише загальнолюдського, а й національного компоненту.

Водночас не слід забувати, що надмірне захоплення цим поняттям – прямий шлях до популізму. Тому підтримувати та розвивати це поняття повинен новий тип політико-управлінської еліти, який тільки формується, у тому числі – у стінах нашого Інституту та Університету. Такою елітою, за словами Любомира Гузара, повинні стати не просто люди, які «вміють побачити проблему і знайти швидко розв’язку. Це люди, які вміють дивитися далеко наперед... Треба дивитися далі, значно далі уперед, щоби розуміти наслідки власних рішень. Той, хто дивиться далеко, найперше зберігає головне – людську гідність».

Ми розуміємо, що це не просто зробити. Але ми повинні пройти впевнено, але обережно між

Сциллою та Харибдою умов та обставин воєнного та повоєнного часу.

Тож сьогодні ми будемо говорити про політико-управлінське лідерство, парламентаризм та демократію, інновації в системі суспільно-владних відносин.

Ці компоненти можуть стати базовими в модернізаційних процесах у період воєнного часу та повоєнної відбудови України і сприяти утвердженню гуманітарної політики та ідей максимального розвитку власних ресурсів, спрямованих на забезпечення стійкого функціонування держави.

Ми розуміємо, що такі складні питання не вирішуються за один день, але ідеї, які будуть висвітлені на нашому круглому столі, точно знайдуть своє відображення в діяльності більшості з нас. Вони будуть обговорені на багатьох освітніх майданчиках, а в умовах реалізації Концепції відкритої науки – на багатьох інформаційно-комунікативних платформах. І однозначно – на навчальних заняттях за освітніми програмами нашого Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Не можу не згадати і про нашу кафедру (єдину в Україні) парламентаризму.

Нині за програмами нашого Інституту навчається багато студентів. Вони є затребуваними і конкурентними. Ми пишаємося своїми студентами і випускниками, які є активними та відповідальними громадянами нашої країни.

Серед наших випускників – народні депутати України, депутати місцевих рад, керівники парламентських фракцій і комітетів Верховної Ради України нинішнього і попередніх скликань (сподіваємось, що і майбутніх), керівник ЦВК України, керівники і заступники керівників обласних військових адміністрацій, обласних рад, мери міст, інші посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, лідери громадських об'єднань та політичних партій.

Вітчизняна наука і безпосередньо наша Наукова школа вітчизняного парламентаризму, створена ще в Національній академії державного управління при Президентові України і перезаснована у КНУ імені Тараса Шевченка, разом із ГО «Академія парламентаризму», своєю багаторічною працею закладають саме такий фундамент для вибору патріотичних, професійних, порядних представників у владні інституції, у тому числі у Верховну Раду України.

ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Давид АРАХМІЯ, народний депутат Верховної Ради України IX скликання, Голова депутатської фракції політичної партії «Слуга народу» у Верховній Раді України, член Комітету з питань національної безпеки, оборони та розвідки

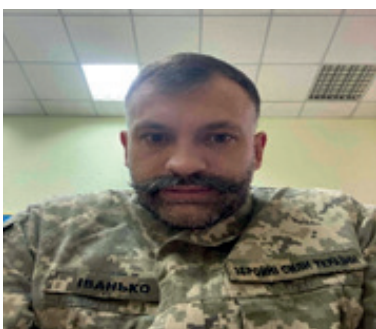
Світлана ОНИЩУК, голова Івано-Франківської обласної державної адміністрації, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України

Тарас МЕЛЬНИЧУК, постійний представник Кабінету Міністрів України у Верховній Раді України IX скликання, керівник Секретаріату депутатської фракції «Слуга народу» у Верховній Раді України, доктор філософії з публічного управління та адміністрування

Ірина ГРИЦАЙ, заступник голови Дніпропетровської обласної військової адміністрації, доктор юридичних наук, професор

Олександр ІВАНЬКО, старший оператор взводу протитанкових ракетних комплексів, магістрант освітньо-професійної програми «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАУКОВІ ВИСТУПИ

Елла ЛІБАНОВА,

академік НАН України, академік-секретар Відділення економіки НАН України, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, директор інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України

Олег ДУНДА,

народний депутат України IX скликання, засновник проєкту «Освітня Ліга»

Володимир КРЕЙДЕНКО,

народний депутат України IX скликання, кандидат наук з державного управління

Наталія БАЛАСИНОВИЧ,

Васильківський міський голова Обухівського району Київської області, доктор філософії з політології

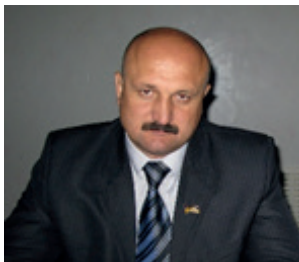
Кирило ТИМОШЕНКО,

аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ірина ДУДКО,

доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Петро ВОРОНА,

доктор наук з державного управління, професор, начальник відділення організації дистанційного навчання Центру командування Сил ТРО

Мар'яна ОРЛІВ,

завідувач кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор наук з державного управління, професор

Лілія ГРИГОРОВИЧ,

кандидат філософських наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, народний депутат України кількох скликань

Єлизавета АНДРЕЄВА,

студентка Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ОП «Європейські та євроатлантичні управлінські студії»

Elizaveta ANDRIEIEVA,

a student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, EP «European and Euro-Atlantic management studies»

Науковий керівник: Валентина ГОШОВСЬКА, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

FEATURES OF THE FORMATION OF THE GLOBAL INFORMATION SOCIETY. EXPERIENCE FOR UKRAINE

Scientific and technical development has so far overcome the critical aspects of data exchange, among which the key place is the territorial remoteness of carriers and acquirers of the data product, ensuring the stability and stability of communication between individual communication subjects. This process is conditioned by banal social and informational social progress. Information technology has gone through stages of development in the context of a constantly progressing social arm. Passing the Manual, Electric, Electronic, Computer, Network and Digital stages, the world is currently implementing «artificial intelligence» technology. In this context, it is appropriate to note the reformation of relations between communication subjects. Society was transformed, progressively changing with it all the tools it used throughout its existence. This is a challenge for public officials, since the newly created public group of the «global type» is faster, sharper and more rigid to react to certain changes in the information field.

Detailed consideration of the interests and values of the global information society; transparency, reliability, openness of the provided information will help ensure quality communication with citizens and stay in power.

Keywords: *global information society, communication strategies, legitimacy, information development, transparency.*

У контексті сучасного суспільного та інформаційного розвитку можна стверджувати про появу глобального інформаційного суспільства, яке представляє собою фактично найрозвиненішу ланку суспільної взаємодії. Це пов'язано з тим, що сучасність характеризується все меншим використанням одноосібності та локальності в передачі інформації. Новини державного або приватного значення, підтверджена або не підтверджена інформація сьогодні одразу публікуються у всіх можливих джерелах інформації, яких, внаслідок технічного розвитку, існує величезна кількість.

Під глобальним інформаційним суспільством дослідники розуміють один з найбільш інноваційних типів суспільства з високим рівнем знань у інформаційній сфері, що передбачає вміння створювати, оброблювати, перероблювати та використовувати інформацію як основний об'єкт комунікації в суспільстві [1].

Водночас зазначимо, що глобальність, як ключовий елемент всеохоплюючої глобалізації, полягає у розмитості кордонів такого типу інформаційного суспільства, де блокування інформації загального значення може відбутись лише за умови накладання обмежень на державному рівні. Наприклад: заборона перегляду того чи іншого контенту через обмеження в певному регіоні, однак, за умови технічного прогресу і це обмеження не є дієвим, оскільки відомо про технології, що допомагають «обійти систему» (наприклад: створення серверних мереж/технологій, що можуть забезпечити приватність – VPN та інші). В Україні це питання регулюється наступною нормою відповідного закону: «публічна інформація є відкритою, крім випадків, встановлених законом» [2].

Інформаційне суспільство має ключову відмінність від інших типів суспільств, яка полягає у визнанні інформації ключовим та найголовнішим із всіх можливих ресурсів, а процес її створення,

збереження, споживання, використання та усвідомлення (оброблення) – ключовим із видів діяльності, який створює те поле комунікації, на базі якого формується глобальне інформаційне суспільство та є можливість для розвитку соціо-наукового прогресу [1, с. 41]. Як наслідок, це призводить до заповнення інформацією всіх ланок суспільної взаємодії.

Разом з тим, сьогодні інформаційні продукти набувають більшого, пріоритетного значення в порівнянні з іншими ресурсами [3, с. 2]. Адже інформація, через призму критичного аналізу, являє собою знання, знання передбачають собою силу, а сила – владу. Фактично, наразі приховати інформацію, не зашкодивши самій інформації або собі, практично не можливо, як і не можливо зупинити її поширення. Інформація постає однією з передових видів зброї, яка може нанести суттєву шкоду.

Якщо поєднати цей фактор (попиту та поширеності інформації) з основними концептуальними засадами комунікаційного менеджменту, ми отримаємо принципово новий тип взаємовідносин між політичними елітами та суспільством. Зв'язки, що будуть поєднувати цих суб'єктів, за основними принципами інформаційної комунікації повинні відповідати низці критеріїв: прозорість; достовірність; відкритість.

Водночас можна виділити кілька ключових напрямів, через які будуть забезпечуватись зв'язки між учасниками взаємодії:

1) засоби масової комунікації (ЗМК), або мас-медіа: супутникові, ефірні, кабельні, комп'ютерні та мультимедіа мережі, друкована, відео та аудіовізуальна електронна преса, паперові та електронні книги, газети, сайти, блоги [1].

У даному випадку теорії вчених про «четверту гілку влади» (ЗМІ) вже не здаються безпідставними. Водночас варто зазначити, що в даному контексті слід звернути увагу на психологічний чинник, що є принциповим фактором успішності цього типу комунікації. Адже переглядаючи новини, читаючи статті або пости в соціальних мережах, ми натрапляємо не просто на дихотомічний виклад новини, що нас цікавить. Як правило, ми бачимо ґрунтовний текст, наповнений фактами, і що не менш важливо – ілюстраціями або відео-матеріалами (іноді ці зображення або відео можуть слугувати фактами, але і це наразі слід піддавати сумніву, враховуючи швидкий розвиток штучного інтелекту і, як наслідок, можливості підробки/генерування доказу) [3, с. 6].

2) урядові (органи влади) і неурядові (громадські) організації та установи;

Мета та цілі громадської організації чи державного органу влади, як правило, висвітлюються на сайтах цих інституцій, що, беручи до уваги сучасні реалії, є необхідною складовою їх діяльності. Громадяни (аудиторія, на яку розрахована комунікація), переглядаючи сайти або сторінки в соціальних мережах, роблять висновки відносно тих структур, в які вони потенційно хочуть вступити або з якими вони будуть комунікувати.

3) лідери громадської думки (формальні і неформальні).

Вподобання або ворожість, сформована на основі сприйняття особистості через інформаційне джерело, буде формувати у громадянина «авторитетну думку». Це, в свою чергу, дасть можливість сформуватися лідерам. А доля таких особистостей може носити різний характер: це може бути як очільник громадської організації, так і парламентар, що прийшов до влади за мажоритарною системою виборів. Можливим також є варіант формування нового лідера, наприклад, неформального, що буде становити загрозу, або бути наступним кандидатом на певну посаду. У даному випадку ми переходимо в площину формування політичного процесу, який в сучасних реаліях не можливий без якісної інформаційно-технологічної комунікації.

Отже, зазначимо, що формування глобального інформаційного суспільства пророкує реформування системи взаємодії політичних еліт з громадянським суспільством. Відносини повинні носити прозорий, відкритий та підтверджений фактами характер, що буде піддаватись мінімальній або повній відсутності спростування. Відповідно слід підходити до взаємодії з таким «суб'єктом» з особливою підготовкою, враховуючі останні тенденції та суспільні інтереси.

Водночас для публічних службовців глобальне інформаційне суспільство є серйозним викликом. Однак, якщо характер взаємодії буде успішним, а комунікація постійною та ефективною, політична еліта, без сумніву, завоює прихильність громадськості, а з нею і вкрай необхідну легітимність.

Список використаних джерел

1. Бебик В.М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації // Інформація і право. № 1(1). 2011. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38933/09-Bebik.pdf?sequence=1>
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
3. Теплицький І.О., Семеріков С.О. Інформаційне суспільство: гуманістичний аспект. URL: https://fi.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/3/5.pdf

Ілона АРАТОВСЬКА,

студентка 2-го курсу магістратури, освітня програма «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iлона ARATOVSKA,

second year master's student, educational program «Parliamentarism and parliamentary activity», specialty 281 «Public management and administration», Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Лілія ГРИГОРОВИЧ**, кандидат філософських наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ І НАПРЯМИ РЕФОРМ

THE ROLE OF POLITICAL INSTITUTIONS IN ENSURING HUMAN RIGHTS AND DEMOCRATIC DEVELOPMENT: CHALLENGES AND REFORM DIRECTIONS

This thesis explores the role of political institutions in the democratic development of states, emphasizing the importance of parliament in ensuring human rights and freedoms. It highlights how these institutions serve as the foundation for democratic governance by maintaining stability, accountability, and legitimacy, essential for the protection of citizens' rights. Political institutions, particularly the parliament, government, and judiciary, create mechanisms to safeguard individual freedoms and ensure the rule of law. The study also addresses the threats posed by populism, corruption, and the decline in public trust in political institutions. These challenges undermine the effectiveness of democratic processes and governance. Additionally, the impact of globalization on political institutions is examined, as it presents both opportunities and challenges for national sovereignty and decision-making. The thesis concludes with a discussion on the need for reform in political institutions to enhance their effectiveness in defending human rights, promoting transparency, and ensuring democratic participation.

Keywords: political institutions, democracy, human rights, globalization, reforms.

Актуальність ролі політичних інститутів у демократичному суспільстві що розвивається, важко переоцінити, оскільки саме через ці інститути реалізуються основні функції влади, такі як забезпечення стабільності, підзвітності та легітимності. Політичні інститути, як парламент, уряд і судова система, створюють умови для ефективного управління, захисту прав громадян і формування стратегічних напрямків розвитку країни.

У сучасних умовах, коли країни стикаються з новими викликами, роль політичних інститутів стає критично важливою. Вони мають не лише зберігати стабільність, але й адаптуватися до змін, зберігаючи прозорість і підзвітність. Зміни в політичних інститутах часто є каталізаторами реформ, що дозволяють державі реагувати на соціально-економічні й політичні виклики.

Дослідження ролі політичних інститутів у стратегічному виборі держави є важливим для підвищення довіри до органів влади та покращення державного управління, що забезпечує сталий розвиток демократії.

Метою цих тез є вивчення внеску політичних інститутів у стратегічний вибір, що сприяє захисту прав громадян. Політичні інститути формують механізми захисту прав, забезпечують рівність і доступ до процесу прийняття рішень, що є основою демократії.

Парламент є ключовим інструментом у забезпеченні прав і свобод громадян через ухвалення законодавства, яке відповідає міжнародним стандартам. Однією з основних його функцій є ратифікація міжнародних угод, таких як Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, що встановлює основи для реалізації принципів гідності й свободи у правовій системі держави [1].

Наглядова функція парламенту також спрямована на контроль за діяльністю виконавчої влади, забезпечуючи підзвітність і прозорість у реалізації законів. Через парламентські слухання, спеціальні комітети й запити громадяни отримують гарантії, що їхні права та свободи будуть захищені, а уряд діятиме в інтересах суспільства [2].

Популізм, зниження довіри до влади, корупція – це три ключові загрози для демократичних інститутів, що стали помітними в багатьох країнах. Популізм, у своїх крайніх формах, може стати серйозною загрозою для демократії, оскільки ставить під сумнів основні демократичні інститути та правила, такі як верховенство права, незалежність суддів та свободу ЗМІ. Це може призвести до розколу суспільства, розпаду політичних інститутів і навіть підриву прав людини, як показують приклади з Угорщини чи Польщі [3] [4].

Зниження довіри до влади є тісно пов'язаним із цією проблемою, адже багато виборців бачать уряди та політичні партії як корумповані і неефективні, що сприяє зростанню популярності популістських рухів. Корупція, у свою чергу, підриває довіру до владних структур, створюючи сприятливе середовище для популістів, які обіцяють зміни, хоча часто вони не забезпечують реальних політичних чи економічних реформ [5].

Вплив глобалізації на функціонування парламентів і політичних інститутів ще більше ускладнює ситуацію. Паралельно з глобалізацією зростає вплив міжнародних організацій, корпорацій та глобальних медіа, що зменшує автономію національних урядів і парламентів. Це часто призводить до відчуження громадян від політичних процесів, оскільки багато людей не бачать зв'язку між своїми діями і політичними рішеннями, що приймаються на глобальному рівні [6].

Враховуючи ці фактори, важливо не тільки реагувати на популізм, але й зміцнювати демократичні інститути, підвищуючи прозорість влади та знижуючи корупцію для стійкості демократії. Для підвищення ефективності інститутів необхідно реформувати управління та прийняття рішень, посилити роль парламентів, розширити участь громадян та забезпечити доступ до інформації. Також важливі реформи в судовій системі і вдосконалення боротьби з корупцією.

Значення демократичної культури полягає в активному залученні громадян до політичного процесу, що підвищує легітимність рішень органів влади та знижує політичну апатію. Політичні інститути забезпечують стабільний розвиток, баланс між гілками влади та захист прав громадян. Однак для реалізації демократичних ідеалів важливо вдосконалювати механізми підзвітності, боротьби з корупцією та стимулювання громадянської активності. Парламентаризм, як основа стратегії держави, має потенціал для захисту прав через законодавчі ініціативи та нагляд за їх виконанням. Реформи в виборчих системах та інтеграція громадян дозволять краще реагувати на виклики глобалізації та зміцнювати державу.

Список використаних джерел

1. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : монографія / авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексеєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с.
2. Гошовська В. А. Парламентаризм : підручник. 2-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська [та ін.]. Київ : НАДУ, 2019. 704 с.
3. The Global Rise of Populism: Performance, Political Style, and Representation. Stanford University Press, 2016. С. 45–67.
4. Rose-Ackerman, S. Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform. Cambridge University Press, 1999. С. 102-120.
5. Transparency International. Corruption Perceptions Index. 2020. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>
6. Held, D. Globalization: Theories and Issues. Polity Press, 2004. С. 50–72.

Давид АРАХАМІЯ,

здобувач ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

David ARAHAMIA,

PhD in Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Department of Parliamentarism)

Науковий керівник: **Валентина ГОШОВСЬКА**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ФРАКЦІЙ НА ПРАВАХ КОАЛІЦІЇ

PROBLEMS OF THE ACTIVITIES OF PARLIAMENTARY FACTIONS ON THE RIGHTS OF THE COALITION

It was found out that in the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation, a monomajority was formed, which united people's deputies - representatives of one political party «Servant of the People» into a parliamentary coalition. This contributed to the emergence of new problems of intra-parliamentary interaction, to which we include normative-legal and organizational-administrative ones.

To solve the first problem, it is proposed to create a "small faction" in the structure of intra-factional management and a permanent consultative and advisory body - the expert council under the deputy faction.

To solve the second problem, it is proposed to apply d'Ondt's statistical method for the proportional distribution of management positions in the committees of the Verkhovna Rada of Ukraine, which will contribute to the adoption of consensus political and managerial decisions in the parliament.

Keywords: deputy faction, parliament, Verkhovna Rada of Ukraine, parliamentary faction with coalition rights.

Верховна Рада України – єдиний законодавчий орган державної влади, у структурі якого функціонують парламентські фракції, сформовані групою членів політичних партій у складі парламенту, які безпосередньо впливають на формування позиції уряду. Вона є організованою групою депутатів тих парламентських партій, які поділяють однакові цінності. Її діяльність регламентується Постановою Верховної Ради України [2].

За умов монобільшості в парламенті, яка сформована у Верховній Раді України IX скликання, виникли нові проблеми в діяльності парламентських фракцій, які діють на правах коаліції. Вони пов'язані, в основному, з нормативно-правовим та організаційно-адміністративним забезпеченням її діяльності.

Щодо *першої* проблеми, то, враховуючи унікальну політико-правову ситуацію, яка склалася у Верховній Раді України IX скликання, коли до однієї фракції входить більшість народних депутатів від конституційного складу парламенту і вона діє на правах коаліції, виникає необхідність пошуку нових механізмів унормування її функціональної спроможності. У зв'язку з цим, актуальними постають питання оптимізації роботи парламенту за рахунок посилення організаційно-управлінських, експертно-аналітичних, комунікаційних аспектів діяльності депутатських фракцій на правах коаліції.

Організаційно-управлінський аспект діяльності депутатських фракцій на правах коаліції передбачає створення внутрішньо-фракційної ефективної структури управління; експертно-аналітичний – залучення кваліфікованих фахівців та аналітиків для підготовки і критичного опрацювання законопроектів, інших політичних ініціатив, а також для аналізу поточних законодавчих пропозицій; комунікаційний – розбудову ефективної внутрішньої і зовнішньої комунікації.

Для оперативного управління і прийняття рішень депутатською фракцією на правах коаліції нами пропонується:

– створення «малої фракції» у структурі внутрішньо-фракційного управління з правами первинного опрацювання змісту законопроектів, оцінювання потенційного суспільного результату

прийняття відповідних законів, розроблення й обговорення різних політичних ініціатив, у т.ч. законопроектів;

– створення постійно діючого консультативно-дорадчого органу – експертної ради при депутатській фракції на правах коаліції у Верховній Раді України (аналогічний орган діє, наприклад, при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини) [3].

Щодо *другої* проблеми в діяльності парламентських фракцій, які діють на правах коаліції, то її вирішення пов'язано з необхідністю модернізації парламентських процедур та імплементації міжнародного досвіду у цій сфері, що сприятиме зміцненню інституційної спроможності Верховної Ради України, підвищенню ефективності її роботи та забезпеченню політичної стабільності загалом.

Для цього важливо врахувати рекомендації Місії Європарламенту під головуванням Пета Кокса, Президента Європейського парламенту 2002 – 2004 років, яка у 2016 році представила Доповідь та дорожню карту щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності парламенту Верховної Ради України [1].

Серед наданих пропозицій (функціонування коаліції, опозиції та забезпечення діалогу у парламенті; формування порядку денного та роботи Погоджувальної ради; функціонування комітетів ВРУ тощо) є й така, що сприяє розвитку прийняття консенсусних рішень у парламенті. Вона пов'язана із застосуванням статистичного методу д'Онדה щодо пропорційного розподілу керівних посад у комітетах Верховної Ради України відповідно до фактичного фракційного представництва в парламенті. Цей метод активно застосовується у Європарламенті і забезпечує прийняття консенсусних політико-управлінських рішень.

Як *висновок* зазначимо, що важливим для врегулювання відносин між парламентськими партіями є питання додаткового законодавчого врегулювання та регламентації діяльності коаліції депутатських фракцій у парламенті. Враховуючи складність та значимість політичних процесів у країні, таке врегулювання є необхідним для стабільної й ефективної роботи парламенту. Додаткова регламентація могла б забезпечити чіткий механізм формування та функціонування коаліції депутатських фракцій, встановивши норми, які відповідають європейським практикам та забезпечують дотримання демократичних принципів.

Список використаних джерел

1. Доповідь та дорожня карта щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України. Підготовлена Місією Європейського парламенту з оцінки потреб під головуванням Пета Кокса, Президента Європейського парламенту 2002–2004 рр. Європ. парламент, 2016. URL: <http://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20160301RES16508/20160301RES16508.pdf>

2. Про депутатські групи (фракції) у Верховній Раді: Постанова Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11/94-вр#Text>

3. Про затвердження Положення про Консультативну раду при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини : Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 18.10.2022 р. № 82.15/22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0082715-22/print>

Михайло БАГІНСЬКИЙ,

головний науковий співробітник Комунальної науково-дослідної установи «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста»

Mykhailo BAGINSKYI,

chief researcher of Municipal Research Institution «City Development Institute»

<https://orcid.org/0009-0003-3252-1978>

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У М. КИЄВІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

DEVELOPMENT OF CULTURE AND PRESERVATION OF HISTORICAL CULTURAL HERITAGE IN KYIV DURING THE WAR

The state of creative industries, culture and historical cultural heritage during the war was studied. The challenges they face have been identified. It has been proven that culture and heritage help preserve national identity, create new forms of cooperation, interaction and support in these difficult conditions. Risks and threats in the development of culture and preservation of historical cultural heritage in the city of Kyiv were analyzed, problems were identified. The tasks and necessity of adopting city target programs have been clarified. A number of events are listed, the implementation of which is important for the development of culture and the preservation of historical cultural heritage in the capital of Ukraine. They include the strengthening and development of cultural institutions, ensuring equal opportunities and mental recovery through art for persons affected by the full-scale invasion of the Russian Federation, integration into the world cultural space, development of innovations in the management of the sphere of culture and creative industries, creation of appropriate conditions for preservation, revival and development cultural, linguistic, historical identity, carrying out repair and restoration, conservation works, adaptation of objects of cultural heritage to the requirements of modern functioning in compliance with barrier-free principles and the requirements of monument protection legislation, etc. It is substantiated that it is the program-target method of financing the needs of these industries during the war and in the post-war period that will allow rational distribution of resources, taking into account challenges, risks and needs.

Keywords: culture, preservation of historical cultural heritage, city, challenges, risks, development, program, measures.

Креативні індустрії, культура та історична культурна спадщина під час війни стикаються з багатьма викликами [1, 4], але, в той же час, вони можуть стати потужним інструментом для підтримки нації, ототожнення людей з українською спільнотою, що базується на стійкому емоційному зв'язку, збереження їх морального духу. Вони допомагають не лише зберегти національну ідентичність, але й створюють нові форми співпраці, взаємодії та підтримки в цих важких умовах.

Важливим є не тільки те, що робиться, а й шляхи адаптації, пошук нових можливостей та заходів допомогти не лише собі, а й всьому суспільству в складні часи. Якщо говорити про Київ, то частина творців продовжує працювати і зараз, експортуючи креативний продукт і підтримуючи економіку міста і держави в цілому. Зокрема реалізовано 9 міжнародних виставкових проєктів у музеях Бельгії, Естонії, Ірландії, Іспанії, Литви, Німеччини, Польщі, США, Франції, Швейцарії, 16 гастрольних поїздок закордон коштом міжнародних партнерів.

Виклики повномасштабної військової агресії РФ поставили перед міською владою Києва ряд значущих завдань: 1) розвиток культурної сфери в умовах воєнного стану та її якісна трансформація; 2) збереження об'єктів культурної та археологічної спадщини міста Києва, реставрація, контроль за належним утриманням, їх популяризація.

Серед ризиків і загроз виконання цих завдань слід зазначити наступне:

- неможливість збереження культурної та археологічної спадщини міста Києва в умовах збройної агресії РФ проти України та постійних обстрілів і бомбардувань;
- вимушене зняття постійно діючих експозицій музеїв комунальної власності міста Києва. Наразі експонати переміщені у більш безпечні місця;
- обмеження у зв'язку із воєнним станом проведення масових культурно-мистецьких заходів;
- призупинення роботи театральних-концертних закладів на початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну;
- погіршення фізичної форми артистів під час простою, їх звільнення та виїзд за кордон, мобілізація до лав ЗСУ, загибель героїв;

- зменшення глядачів та втрата прибутку театрами, іншими закладами;
- відміна та припинення заходів через повітряні тривоги та вимкнення світла;
- збільшення вартості оренди залів, транспорту та рекламно-інформаційних послуг;
- порушення пам'яткоохоронного законодавства та руйнування пам'яток архітектури через неналежне їх використання;
- необхідність забезпечення у найкоротші терміни відповідною обліковою документацією пам'яток архітектури згідно Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи;
- неналежна забезпеченість ресурсами і можливостями щодо збору інформації про пам'ятки м. Києва, її накопичення та збереження з метою можливості їх відтворення.

З метою подолання цих викликів, ризиків та виконання завдань Департаментом культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) та Департаментом охорони культурної спадщини виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) розроблені Комплексна міська цільова програма «Столична культура: 2025–2027 роки» [2] та Міська цільова програма «Охорона та збереження культурної спадщини м. Києва на 2025-2027 роки» [3].

Основними шляхами та засобами розв'язання існуючих проблем в галузі культури та охорони культурної спадщини у програмах, зокрема, визначено:

- зміцнення і розвиток закладів культури;
- забезпечення рівних можливостей та ментального відновлення через мистецтво для осіб, постраждалих через повномасштабне вторгнення рф;
- актуалізація та просування різноманітної культурної пропозиції столиці через проведення культурних подій, спрямованих на задоволення інтелектуальних, освітніх та духовних потреб населення;
- сприяння успішній інтеграції української культури в світовий культурний простір;
- розвиток інновацій в управлінні сферою культури та креативних індустрій, впровадження сучасних цифрових технологій і методів;
- популяризації української історії та культури, відродження духовних традицій та нематеріальної культурної спадщини;
- створення належних умов для збереження, відродження та розвитку культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин, сприяння міжнаціональному та міжконфесійному діалогу та злагоді;
- забезпечення конституційного права мешканців і мешканок міста на свободу світогляду і віросповідання, захисту прав і законних інтересів релігійних організацій [2];
- проведення ремонтно-реставраційних, консерваційних робіт, пристосування об'єктів культурної спадщини до вимог сучасного функціонування з дотриманням принципів безбар'єрності та вимог пам'яткоохоронного законодавства;
- виявлення, дослідження та забезпечення об'єктів культурної спадщини обліковою та пам'яткоохоронною документацією;
- консервація, музеєфікація та реставрація археологічних предметів та нерухомих об'єктів археологічної спадщини м. Києва;
- оновлення форм і підходів до популяризації культурної спадщини м. Києва з використанням інтерактивних методів та урахуванням принципів безбар'єрності, інклюзивності;
- розробка мультимедійного контенту про культурну спадщину м. Києва з використанням засобів цифрової інклюзії та ін. [3].

Виконання заходів програм матиме позитивний вплив на соціально-економічний розвиток столиці, її жителів. Досвід м. Києва може бути поширений і в інші громади. Саме програмно-цільовий метод фінансування потреб цих галузей під час війни і у повоєнний період дозволить раціонально розподіляти ресурси враховуючи виклики, ризики і потреби.

Список використаних джерел

1. Організаційно-економічний механізм культурної індустрії України: Монографія. К.: «Національна академія управління». 2018. 222 с.
2. Про затвердження Комплексної міської цільової програми «Столична культура: 2025–2027 роки»: рішення Київської міської ради від 04 липня 2024 р. № 1652/9618. URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/1652-9618.pdf>.
3. Про затвердження Міської цільової програми «Охорона та збереження культурної спадщини м. Києва на 2025-2027 роки»: рішення Київської міської ради від 19 вересня 2024 р. № 9/9817. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mr242209>
4. Стан культури та креативних індустрій під час війни - результати дослідження від Українського культурного фонду та МКІП України. URL: <https://ucf.in.ua/news/11082022>.

Олександр БАТАТІН,

аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr BATATIN,

postgraduate student of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Лідія ДАНИЛЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УПРАВЛІННІ ТРАНСПОРТНОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ В УКРАЇНІ

KEY PROBLEMS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN TRANSPORT INFRASTRUCTURE MANAGEMENT IN UKRAINE

A number of problems and negative factors that hinder the successful implementation and development of PPP in the field of infrastructure have been identified, namely: the imperfection of the legislative framework for the implementation of PPP projects in the transport infrastructure, the insufficient level of professional training of local government employees in the field of PPP, the limited number of implemented projects in the field of transport infrastructure, risks and difficulties in attracting large financial resources by private partners on terms that ensure successful financing of long-term infrastructure projects, the impact of the global financial crisis on PPP development, the lack of trusting relations at all levels of social interaction.

It has been established that Ukraine currently needs significant financial resources to restore and modernize the infrastructure that was destroyed as a result of the war.

Keywords: *public-private partnership, transport infrastructure, problems of PPP in the transport infrastructure.*

Аналізуючи стан транспортної інфраструктури та ефективність політики і проєктів публічно-приватного партнерства (ППП) у цій сфері в Україні, ми виявили низку проблем і негативних чинників, які заважають успішному впровадженню та розвитку PPP у галузі інфраструктури.

Так, однією з ключових проблем є недосконалість законодавчої бази для впровадження проєктів PPP у транспортній інфраструктурі. Відсутність чіткої регламентації щодо розміру і форми участі партнерів, видів і умов договорів з приватними інвесторами, а також механізмів розподілу ризиків і відповідальності уповільнює процес розробки та реалізації таких проєктів.

Другою проблемою є недостатній рівень професійної підготовки працівників місцевого самоврядування у сфері PPP. Це стає серйозною перешкодою для ефективного планування та реалізації проєктів PPP. Зокрема, часто виникають труднощі з формуванням чітких вимог до проєктів, визначенням їхніх кількісних і якісних параметрів, організацією прозорого конкурсного відбору, довгостроковим регулюванням та запровадженням бюджетного механізму [1]. Ураховуючи специфіку кожного проєкту, необхідно приймати комплексні рішення, що вимагає глибоких знань у різних аспектах партнерства.

Третьою проблемою є обмежена кількість реалізованих проєктів у сфері транспортної інфраструктури, заснованих на PPP. Для подолання цього дефіциту важливо збільшити масштабність проєктів PPP та стимулювати зацікавленість бізнесу в участі. Окремої уваги потребує недостатня обізнаність бізнес-структур щодо доступних моделей партнерства та можливостей їхнього вдосконалення.

Ще однією проблемою є значні ризики та труднощі у залученні приватними партнерами великих фінансових ресурсів на умовах, що забезпечують успішне фінансування довгострокових інфраструктурних проєктів. Не кожен інвестор готовий вкладати кошти в такі проєкти через високий

рівень ризику. Нестача належного фінансування може поставити реалізацію проєктів під загрозу, що робить їх менш привабливими для потенційних інвесторів.

Також проблемою є у відсутність спеціалізованих організаційних структур, які б займалися управлінням ППП. Наразі в Україні різні структурні підрозділи виконавчих органів міської ради намагаються вирішувати питання партнерства, однак їхні дії часто є неузгодженими. Це призводить до відсутності цілісної політики в розвитку ППП. Така організаційна розпорошеність свідчить про слабкі місця в управлінні публічно-приватним партнерством.

Шоста проблема полягає у впливі глобальної фінансової кризи на розвиток публічно-приватного партнерства. Економічна нестабільність може погіршити економічні та фінансові показники країн, а також змінити ставлення інвесторів до привабливості партнерських проєктів як в Україні, так і за її межами. Наслідки кризи, такі як зниження рівня життя та скорочення реального ВВП, особливо негативно позначаються на проєктах ППП, які потребують тривалого часу для реалізації та досягнення окупності.

Однією з ключових проблем сучасного українського суспільства, особливо в контексті ініціювання та реалізації проєктів публічно-приватного партнерства, є дефіцит довіри. Для забезпечення соціально-економічного розвитку, підвищення добробуту населення та успішного впровадження стратегії ППП в Україні необхідно налагоджувати довірливі відносини на всіх рівнях суспільної взаємодії – від особистих контактів до ставлення громадян до держави, суспільно-політичних інститутів та органів влади.

Дослідження складного багатогранного явища, відомого як «інституційна довіра», з акцентом на визначення ролі, функцій і механізмів формування довіри між різними елементами українського суспільства, має практичне значення для впровадження публічно-приватного партнерства. Ефективна реалізація політики ППП неможлива без взаємної довіри між суспільством і державними органами. Довіра до державного управління можна розглядати як міру прийняття суспільством діяльності та рішень органів влади та посадових осіб, що базується на раціональних, цільових, правових і соціально-економічних чинниках [2].

Таким чином, маємо відзначити, що Україна наразі потребує значних фінансових ресурсів для відновлення та модернізації інфраструктури, яка зазнала руйнувань внаслідок війни. Ні державний бюджет, ні міжнародна допомога не можуть повністю забезпечити необхідне фінансування для реалізації таких завдань. У цьому контексті публічно-приватне партнерство могло б стати дієвим інструментом для прискорення інфраструктурного розвитку. Однак без належного розвитку механізмів ППП залучення приватного сектору до інфраструктурних проєктів залишається складним, особливо враховуючи низький рівень доходів населення та обмежений платоспроможний попит.

Список використаних джерел

1. Бурик М. М. Аналіз діяльності суб'єктів управління в сфері розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 15-16. С. 168-172.
2. Pakhomova T., Rokotianska A. Public-private partnership risk management in Ukraine. Modern approaches to knowledge management development: collective monograph. Ljubljana School of Business 2020. pp. 522-531.

Кирило БОДЮЛ,

аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kyrylo BODIUL,

postgraduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0009-0004-6067-1954>

Науковий керівник: **Валентина ГОШОВСЬКА**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГІДНІСТЬ І СВОБОДА ЯК РУШІЙНІ СИЛИ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ

DIGNITY AND FREEDOM AS THE DRIVING FORCES OF ECONOMIC TRANSFORMATIONS IN UKRAINE

The concepts of dignity and freedom, inextricably linked with the ideals of democracy, are not only fundamental human rights, but also powerful driving forces of economic transformations. In the context of Ukraine, where these values have undergone significant tests, their role in the formation of a new economic model becomes especially relevant for post-war recovery and the construction of a prosperous state. Their implementation in Ukraine is a difficult but achievable task. Provided effective reforms and active participation of civil society, Ukraine has every chance to become a successful European country.

Keywords: *dignity, freedom, economic transformations, post-war recovery, economic policy.*

Поняття гідності та свободи, нерозривно пов'язані з ідеалами демократії, є не лише фундаментальними правами людини, а й потужними рушійними силами економічних трансформацій. В контексті України, де ці цінності зазнали суттєвих випробувань, їхня роль у формуванні нової економічної моделі набуває особливої актуальності[1].

Історично склалося так, що економічні системи, засновані на примусі та обмеженні свобод, виявлялися неефективними та нездатними забезпечити стійкий розвиток. Натомість, суспільства, де панують принципи гідності та свободи, демонструють значно вищі темпи зростання та покращення якості життя.

По-перше, гідність як фундаментальна цінність стимулює розвиток людського капіталу. Коли люди відчувають повагу до себе та своїх прав, вони більш мотивовані до саморозвитку, навчання та праці. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню продуктивності та інноваційності економіки. По-друге, свобода економічної діяльності є потужним каталізатором конкуренції, що веде до зниження цін, підвищення якості товарів та послуг та стимулює підприємництво. Свобода також сприяє залученню інвестицій, які необхідні для модернізації виробництва та розвитку нових технологій.

Революція Гідності років стала знаковою подією в історії України. Народні протести, спрямовані проти корупції, авторитаризму та відмови від європейської інтеграції, призвели до зміни влади. Ця революція не лише змінила політичний ландшафт країни, але й мала значний вплив на економіку[1].

Десять років війни на сході України суттєво затримали економічний розвиток країни. Війна призвела до масової міграції населення, зниження інвестицій, та зростання державного боргу. Повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році посилило ці негативні тенденції. Російські військові дії завдали руйнувань критичній інфраструктурі, зокрема енергетичній та транспортній системам, що призвело до значних перебоїв у виробництві та постачанні товарів.

Незважаючи на війну, українці продовжують боротися за свої права та свободи. Прагнення до демократії, європейської інтеграції та економічного розвитку залишається незмінним. Гідність та свобода, які стали лейтмотивом Революції Гідності, продовжують бути рушійними силами для відновлення та розвитку країни. Попри всі труднощі, український бізнес демонструє стійкість та адаптивність, шукаючи нові можливості для розвитку[2].

Для успішної реалізації потенціалу гідності та свободи як рушійних сил економічних трансформацій необхідна комплексна реформа державного управління. Це передбачає створення прозорих і підзвітних інституцій, спрощення регуляторного середовища, боротьбу з корупцією та забезпечення рівних можливостей для всіх. Важливу роль у цьому процесі відіграє громадянське суспільство, яке має брати активну участь у контролі за діяльністю влади та ініціювати позитивні зміни.

Таким чином, гідність і свобода є невід'ємними компонентами успішної економічної трансформації. Реалізація їх потенціалу вимагає комплексного підходу, який включає в себе реформування державного управління, розвиток громадянського суспільства та проведення ефективної соціальної політики. Лише за таких умов Україна зможе досягти стійкого економічного зростання та покращення якості життя своїх громадян[3].

Подолання проблем **корупції та неефективності державного управління** є необхідною умовою для створення сприятливого бізнес-клімату та залучення інвестицій, зменшення розриву між багатими та бідними є важливим завданням для забезпечення соціальної стабільності. Критично необхідні інвестиції в освіту, охорону здоров'я та професійну підготовку, що закладе фундамент для підвищення конкурентоспроможності української економіки[2].

Одним із найболючіших питань стала невідповідність очікувань бізнесу до дій держави. Нестабільність, бюрократія, корупція та відсутність чіткої стратегії відновлення створили значні перешкоди для підприємницької діяльності. Бізнес відчуває гостру потребу в спрощенні процедур, доступі до фінансування, захисті прав власності та створенні передбачуваного економічного середовища.

Незадоволення бізнесу поточною державною політикою є цілком обґрунтованим. Підприємці зазначають, що часто державні рішення приймаються без достатньої консультації з бізнес-спільнотою, що ускладнює адаптацію до нових умов. Крім того, відсутність ефективної комунікації між державою та бізнесом призводить до недовіри та знижує інвестиційну привабливість країни[2].

Для подолання цієї кризи необхідно вжити комплексних заходів. Перш за все, держава повинна розробити та впровадити чітку стратегію відновлення економіки, яка буде заснована на широкому діалозі з бізнесом. Необхідно спростити процедури ведення бізнесу, зменшити податкове навантаження, забезпечити доступ до фінансування та захистити права власності. Крім того, важливо боротися з корупцією та створити прозорі правила гри для всіх учасників ринку[3].

Гідність і свобода є не лише абстрактними поняттями, а й потужними інструментами для повоєнного відновлення та побудови процвітаючої держави. Їх реалізація в Україні є складним, але досяжним завданням. За умови проведення ефективних реформ та активної участі громадянського суспільства, Україна має всі шанси стати успішною європейською країною.

Список використаних джерел

1. День Гідності і Свободи. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/den-gidnosti-i-svobody/>
2. Для відновлення України необхідний сприятливий бізнес-клімат. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3829893-dla-vidnovlenna-ukraini-neobhidnij-spriatlivij-biznesklimat-posol-ssa.html>
3. Документ Департаменту регуляторної політики та підприємництва Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1128b5d1-4d76-4115-b21b-cb5c7bcf7d95&title=DoingBusiness2019>

Юлія БОЙКО,

студентка ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yuliia BOIKO,

Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary activity» Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Лідія ДАНИЛЕНКО**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ – ЗАПОРУКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОЗВИТКУ

THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE IS THE KEY TO EUROPEAN DEVELOPMENT

Innovative technologies in public administration act as tools for promoting Ukraine's approach to European functioning standards and satisfying national interests and public needs of its citizens and people. They include information and communication management tools, are based on the best practices of management activities of authorities, systemically improved digital competence of officials. It is important to develop an appropriate legal framework in the state, which should regulate the processes of transformation of management systems from traditional organizational models to electronic, paperless and contactless ones. They, in turn, must ensure the mobilization of all the country's resources, the modernization of organizational structures of state administration and local self-government, the development of information and innovation potential, the development and promotion of the modern brand of the Ukrainian state and all its political and state institutions.

Keywords: public administration, innovation, authorities, information and communication technologies, digital competence.

Виходячи із сучасного стану розвитку і проблематики впровадження інноваційних технологій у публічному управлінні в Україні, нами виокремлено такі три напрями, як:

- системне вдосконалення управлінського інструментарію - форм, методів, засобів управління;
- використання кращих управлінських практик у роботі органів влади;
- постійне підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, залучених до впровадження інновацій (див.: таблицю).

Напрями розвитку інноваційних технологій у публічному управлінні Україні		
системне вдосконалення управлінського інструментарію	використання кращих управлінських практик у роботі органів влади	постійне підвищення кваліфікації службовців органів влади, у сфері інновацій

Джерело: авторська розробка.

Щодо *першого напрямку* розвитку інноваційних технологій у публічному управлінні в Україні, то він базується на сучасних нормативно-правових актах, які регулюють електронну діяльність влади.

Наприклад, щодо електронного парламенту, то важливим є проведення внутрішньої реформи Верховної Ради України, що відповідає засадам електронного парламентаризму [2], а саме:

- впровадженню автоматизованої системи «Електронний законопроект», інформаційно-технологічного забезпечення пленарної роботи в середовищі електронної зали пленарних засідань;
- створенню єдиного інформаційного простору законодавчої діяльності з використанням веб-ресурсів парламенту, веб-платформ цифрового представництва народного депутата, функціонування інтерактивних платформ комунікацій парламенту з виборцями тощо;

- проведенню постійного аналізу потенційних ризиків і загроз ІТ-інфраструктури українського парламенту;
- управлінню та підтримці впровадження ІКТ у діяльність парламенту, розвиток цифрової компетентності державних службовців.

Щодо *другого напрямку* розвитку інноваційних технологій у публічному управлінні в Україні, то важливим постає розроблення нових архітектурних рішень, таких як електронні механізми участі громадян, мобільні ІТ-послуги, відео-технології, впровадження кращих управлінських практик, таких як стратегування, оперативне управління, моніторинг тощо. Для цього у багатьох ОДВ і ОМС почали працювати відповідні офіси управління проектами у сфері інформаційних послуг і розвитку ІКТ.

Третій напрям розвитку інноваційних технологій у публічному управлінні в Україні передбачає вдосконалення кадрового потенціалу, зокрема, підвищення рівня інформаційно-інноваційної культури службовців ОДВ і ОМС. В Україні створена повноцінна ефективна система безперервного професійного їх навчання, яка відповідає європейським освітнім стандартам з метою формування адміністративної спроможності держави.

Навчання протягом усього життя передбачає різноманітні форми навчання, включаючи дистанційне, онлайн, тренінгове, т'юторське тощо [3].

Традиційні засоби і форми навчання вимагають значної кількості висококваліфікованих викладацьких кадрів, збільшення навчальних потужностей закладів освіти з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, частих і тривалих відривів від роботи управлінських кадрів. Тому майбутнє – за інноваційними освітніми технологіями, такими як дистанційне навчання, кейс-технології, самоосвіта, інформальна-, неформальна освіта[1].

Узагальнюючи напрями розвитку інноваційних технологій у публічному управлінні України, зазначаємо, що вони є запорукою її європейського вектору руху і, одночасно, механізмом вирішення проблем держави шляхом мобілізації всіх її ресурсів, модернізації організаційних структур, розвитку інформаційно-інноваційного потенціалу, розроблення і просування сучасного бренду української держави і всіх її політичних та державних інституцій.

Список використаних джерел

1. Даниленко Л. І. Інноваційний менеджмент: курс лекцій для освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування, освітня програма «Парламентаризм та парламентська діяльність». Київ: ННПУДС, 2024. 66 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/337/files/1cd57ccb-17a2-426f-abfc-47558641b138.pdf> (дата звернення: 13.11.2024).
2. Доповідь та дорожня карта щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України : підготов. Місією Європейського парламенту з оцінки потреб під головуванням ПетаКокса (2015 р.). URL: <http://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20160301RES16508/20160301RES16508.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).
3. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації осіб, посади яких віднесено до політичних: навч. посіб. / В. А. Гошовська та ін. ; за заг. ред. В. А. Гошовської, І.Д.Дудко . Київ: НАДУ, 2020. – 256 с.

Ольга БОНДАРЧУК,

студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olga BONDARCHUK,

student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: Наталія ГРИНЧУК, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ У ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ

ECONOMIC RECOVERY IN POST-WAR UKRAINE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

The challenges existing in Ukraine caused by the full-scale aggression of Russia are considered. It was noted that new needs and new opportunities appeared at the same time. In particular, the status of a candidate for joining the European Union opens up a wider space for transformations and reforms. On the basis of a systemic approach, the use of foreign and own experience, proposals for the economic recovery and development of Ukraine in the post-war period have been developed. It is noted that it is necessary to develop an own development model that will take into account the existing conflict and potential opportunities for integration with EU countries. It is necessary to cooperate with international partners, mobilize internal and external resources, attract investments and technologies. Now is the time to increase responsibility, determination and cooperation to achieve important economic transformations. A separate important direction in the revival of the economy of Ukraine should be the development of creative industries.

Keywords: *experience of economic recovery, Marshall Plan, strategies, investments, key areas of development, creative industries.*

Класичні теорії воєнних конфліктів та війн, повоєнного відновлення країн досліджували такі науковці як К. фон Клаузевіц, Л. Козер [9], Д. Сінгер, Дж. Б. де Лонг і Б.Айхенгрін Б. [10, 12], Т. Джадт [13], М.Смолл, М. Келлі [14], Дж. Данбабін [11] та інші. Питанням економічного відновлення України після війни присвячені роботи таких вчених як О. Бородіна [1], Є. Голишева [2], В. Ємець [3], С.Іванов [4], Е. Лібанова [5], В. Михальська [6], В. Чорній [7], К. Швець [8] та інші. Проведення наукових пошуків у цьому напрямку є особливо актуальним та своєчасним. Сучасний стан економіки України характеризується наявними викликами, обумовленими воєнними діями, та, водночас, можливостями. Потребують уваги та вирішення низька інвестиційна активність, зруйнована інфраструктура та недостатня інноваційність виробничих процесів. При цьому Україна має вагомий потенціал природних ресурсів та інтелектуальних резервів, які, взаємодіючи, можуть допомогти швидкому економічному відновленню та розвитку країни. Нині Україна має унікальну можливість провести реформи на всіх рівнях, і ця можливість повинна бути використана належним чином, з ефективним використанням зарубіжного досвіду для великомасштабних післявоєнних трансформацій. Те, що під час повномасштабної воєнної агресії РФ Україна за підтримки країн ЄС отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу відкриває більш широкий простір для перетворень.

Використовуючи досвід країн можна запропонувати ряд заходів для економічного відновлення України. Зокрема, створення інвестиційних зон, стимулювання розвитку інноваційних виробництв, спрямування ресурсів на відновлення інфраструктури та активізацію міжнародної співпраці з метою залучення капіталу та прогресивних технологій.

Відновлення економіки України буде складним завданням в умовах невизначеності і обмеженості ресурсів. Після війни на першому етапі, головним завданням для української влади, громадських організацій, волонтерів та інших учасників відновлення буде пошук та активне залучення різноманітних ресурсів, які використовуватимуться для відновлення економіки, будівництва нових виробничих та наукових об'єктів, підвищення якості послуг та перехід на більш високий рівень розвитку.

На відміну від реалізації Плану Маршалла в повоєнній Європі, який стосувався зруйнованої європейської економічної структури, ситуація в Україні має особливості. По суті, потрібно виробити модель розвитку, яка враховуватиме існуючий конфлікт та потенційні можливості інтеграції з розвинутими країнами ЄС. Тому без спільних зусиль та співпраці з міжнародними партнерами, мобілізації внутрішніх та зовнішніх ресурсів, залучення інвестицій та технологій це буде неможливим. На часі збільшення відповідальності, рішучості та співпраці для досягнення важливих економічних перетворень.

Окремим важливим напрямом у відновленні економіки України має стати розвиток креативних індустрій, адже вони сприяють створенню інноваційних продуктів, послуг та підходів, що дозволять вийти за межі традиційних рамок та конкурувати на світовому ринку.

Наші дослідження підтвердили, що успішне економічне відновлення вимагає системного підходу та використання власного досвіду з врахуванням зарубіжних передових практик. Майбутні наукові розвідки мають стосуватися розробки стратегій розвитку регіонів з урахуванням їхнього потенціалу, стану господарського комплексу та впровадження інновацій, моделювання механізмів забезпечення відновлення та розвитку громад.

Список використаних джерел

1. Бородіна О.А., Ляшенко В.І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. 1 (42). С. 121-134.
2. Голишева Є.О., Грищенко О.Ф., Макаренко Є.В. Аналіз досвіду країн «азійських тигрів» для формування стратегічних напрямків науковотехнологічного розвитку вітчизняних промислових підприємств. Ефективна економіка. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
3. Ємець В.В. Економічний розвиток у повоєнний період в Україні: загальні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 7-8. С. 51-56.
4. Іванов С.В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. Економіка України. 2019. № 1. С. 75-89.
5. Лібанова Е.М., Горбулін В.П., Пирожков С.І. та ін. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі : нац. доп. Київ: НАН України, 2015. 363 с.
6. Михальська В.В. Політика управління постконфліктними територіями. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки: збірник наукових праць, 2017. № 1(13). С. 131-144.
7. Чорній В. Шляхи відродження економіки України в післявоєнний період із урахуванням світового досвіду. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки». 2022. № 6 (2). С. 219-223.
8. Швець К.А. Світові моделі управління постконфліктними територіями. Досвід для України. Політичне життя. 2022. № 2. С. 61-69.
9. Coser Lewis A. Social Conflict and the Theory of Social Change The British Journal of Sociology, Vol. 8, No. 3. (Sep., 1957), P. 197-207.
10. De Long J.B., Eichengreen B. The Marshall Plan: History's Most Successful Structural Adjustment Program. URL: http://www.j-bradford-delong.net/pdf_files/Marshall_Large.pdf.
11. Dunbabin J. The Cold War: the great powers and their allies. Harlow: Longman, 2008. 688 p.
12. Eichengreen B. Institutional prerequisites for economic growth: Europe after World War II. European Economic Review, 1994, Vol. 38 (3-4), P. 883-890. URL: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(94\)90124-4](https://doi.org/10.1016/0014-2921(94)90124-4).
13. Judt T. Postwar. A History of Europe since 1945. New York: The Penguin Press, 2005. 878 p.
14. Kelly M. War and culture: the lessons of post-war France. Synergies Royaume. Uni et Irlande, 2008, Vol. 1, P. 91-100. URL: <https://gerflint.fr/Base/RU-Irlande/kelly.pdf>.

Ірина ВОВЧУК,

студентка 5-го курсу кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna VOVCHUK,

5th year student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: Надія МАКСИМЕНЦЕВА, доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ПАРЛАМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

DEVELOPMENT OF INTERACTION BETWEEN PARLIAMENT, BUSINESS AND CIVIL SOCIETY IN UKRAINE: COMPARATIVE ANALYSIS

Dignity and freedom are the main values that determine the path to a democratic and economically developed Ukraine, which strives to be an equal part of the European community. However, in order to achieve a real victory in this struggle, we must not only declare these ideals, but also actively work on their implementation in real political, economic and social contexts.

In this context, the interaction of three main social actors plays an important role: parliament, business and civil society. It is this interaction that is an important mechanism for ensuring real change in a state where human dignity and freedom of entrepreneurship are not just abstractions, but real conditions for the development of every citizen, every company and every community. These three forces have the potential to become the basis for stable institutions capable of effectively implementing democratic reforms.

The idea of cooperation between parliament, business and civil society is laid in the foundations of democratic governance and development.

Keywords: *parliament, business, civil society, day of dignity and freedom.*

День Гідності та Свободи – це не лише день пам'яті, але й важливий момент для переосмислення і осмислення того, як ці величні ідеали реалізуються в нашій сучасній реальності. Гідність і свобода – це основні цінності, які визначають шлях до демократичної та економічно розвиненої України, що прагне бути рівноправною частиною європейської спільноти. Однак, щоб досягти реальної перемоги в цій боротьбі, ми маємо не лише декларувати ці ідеали, а й активно працювати над їх втіленням у реальному політичному, економічному та соціальному контекстах.

У цьому контексті важливу роль відіграє взаємодія трьох основних суспільних акторів: парламенту, бізнесу та громадянського суспільства. Саме ця взаємодія є важливим механізмом для забезпечення реальної зміни в державі, де гідність людини та свобода підприємництва є не просто абстракціями, а реальними умовами для розвитку кожного громадянина, кожної компанії та кожної громади. Ці три сили мають потенціал стати основою для стабільних інституцій, здатних ефективно реалізувати демократичні реформи.

Ідея співпраці парламенту, бізнесу і громадянського суспільства закладається в основи демократичного управління та розвитку. Ці три сили не є ізольованими один від одного, а взаємно впливають на політичні, економічні та соціальні процеси в країні. Взаємодія цих інститутів повинна базуватись на принципах відкритості, транспарентності, правової держави, а також на дотриманні прав людини та громадських свобод.

В Україні взаємодія між парламентом, бізнесом та громадянським суспільством знаходиться на стадії розвитку та формування. Після здобуття незалежності Україна пройшла через низку політичних і економічних реформ, однак досі існують суттєві бар'єри на шляху до реалізації ефективної взаємодії між цими інститутами.

Парламент в Україні постійно стикається з проблемами політичної фрагментації та нестабільності. Система «партійних союзів» часто спричиняє конфлікти інтересів, що впливає на прийняття законодавчих актів, необхідних для розвитку бізнесу та забезпечення прав людини.

Громадянське суспільство в Україні розвивається, але йому бракує впливу на політичні процеси. Волонтерські організації, правозахисні групи та громадські ініціативи грають важливу роль у забезпеченні прозорості державних інститутів і захисті прав громадян, однак все ще існують проблеми з ефективною комунікацією між суспільством і державою.

Бізнес в Україні зіткнувся з низкою проблем, таких як корупція, адміністративні бар'єри, нерозвинене правове середовище і відсутність належних механізмів захисту прав інвесторів. Однак, незважаючи на ці труднощі, українські підприємці активно шукають можливості для розвитку в умовах змін.

Україна, пройшовши через складні політичні та соціальні процеси останніх десятиліть, знаходиться на етапі утвердження нових демократичних стандартів. Гідність – це, насамперед, повага до кожної людини, її прав і свобод, що визнаються та забезпечуються на рівні законодавства і в суспільній практиці. Свобода – це не лише право на самовираження, а й можливість для кожного громадянина реалізовувати свої амбіції в економічній, політичній та соціальній сферах без обмежень і свавілля. Реальна перемога в цій боротьбі полягає не тільки в деклараціях, але й у змінах на рівні інституцій, економіки та правових норм.

Взаємодія між парламентом, бізнесом і громадянським суспільством – це важлива умова для побудови справедливої і ефективної системи управління, в якій гідність і свобода кожного громадянина отримують реальний захист.

Парламент як законодавчий орган має відігравати ключову роль у створенні законодавчих умов для розвитку бізнесу, забезпечення прав і свобод громадян та підвищення прозорості і ефективності управлінських процесів.

Бізнес є важливим драйвером економічного розвитку, і його роль у цьому процесі полягає не тільки в створенні робочих місць, але й у формуванні середовища, яке стимулює інновації та сприяє розвитку соціальних ініціатив.

Громадянське суспільство виступає важливим контролюючим фактором, який забезпечує зворотний зв'язок між державними інститутами та суспільством, сприяє формуванню політичної культури та допомагає реалізовувати соціальні ініціативи.

Проте, попри очевидну важливість цієї взаємодії, на практиці часто виникають численні виклики. Слабкість інституцій, корупція, непорозуміння між владою та громадськістю, а також нерозвинене правове середовище створюють бар'єри на шляху до досягнення реальних змін. Важливою є також проблема політичної нестабільності, що часто впливає на бізнес-клімат і заважає сталому розвитку.

Порівняльний аналіз: що можемо запозичити у інших країн? Для досягнення реальної перемоги, ми повинні вивчати досвід інших країн, які пройшли подібні трансформації. Наприклад, країни Центрально-Східної Європи після падіння комуністичних режимів значною мірою змогли створити ефективну взаємодію між державою, бізнесом і громадянським суспільством, забезпечивши демократичні інститути та зростання економіки.

Польща продемонструвала, як взаємодія громадянського суспільства і бізнесу може стати рушійною силою для реформи державного управління. Позитивний досвід Польщі полягає в успішному поєднанні європейських стандартів із національними традиціями, що дозволило створити стабільну економічну і політичну систему.

Чехія та Словаччина стали прикладами для багатьох посткомуністичних країн, де на основі активної участі громадянського суспільства були проведені реформи, що забезпечили розвиток підприємництва, підвищення ефективності парламенту і захист прав людини.

Цей досвід може бути надзвичайно корисним для України, якщо ми зможемо адаптувати його до наших умов. Взаємодія між парламентом, бізнесом і громадянським суспільством повинна стати основою для розвитку сталого механізму реформаций.

Як досягти реальної перемоги в Україні? Для цього необхідно:

поглибити інституційну взаємодію між парламентом, бізнесом і громадянським суспільством через механізми відкритої комунікації та формування спільних інтересів; посилити роль громадянського суспільства у контролі за діяльністю влади, сприяння розвитку бізнесу, а також у

відстоюванні прав людини та соціальних прав; створити правове середовище, яке буде захищати як бізнесові, так і соціальні інтереси громадян, і гарантувати стабільність і передбачуваність у політиці та економіці; працювати над модернізацією парламенту і створенням ефективних законодавчих механізмів, які б відображали потреби сучасного українського суспільства.

Україна стоїть на порозі значних змін, і ми маємо можливість реалізувати мету побудови справедливої, демократичної та процвітаючої країни. Гідність і свобода є основними принципами, які мають лежати в основі всіх реформ, і ці принципи повинні бути реальними в усіх сферах: від політики та економіки до соціального розвитку та захисту прав людини. Для цього потрібно постійно працювати над зміцненням інституцій, підвищенням ефективності взаємодії між парламентом, бізнесом і громадянським суспільством, а також сприяти розвитку правового середовища, яке б гарантувало ці фундаментальні цінності для кожного українця.

Таким чином, лише через зміцнення партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством ми зможемо зробити крок до реальної перемоги в боротьбі за гідність і свободу для кожного українця.

Список використаних джерел

1. Парламентаризм: підручник. 3-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська та ін. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. С. 281.

2. Механізми запобігання політичній корупції в органах представницької влади України : монографія / авт. кол. : В. А. Гошовська [та ін.] ; за ред. В. А. Гошовської. Київ : НАДУ, 2021. 300 с. (Наукова школа вітчизняного парламентаризму. Серія «Бібліотека народного депутата»), стор.101

3. Гошовська В. Соборність України – фактор єднання народу і влади. Соборність України: політика духовної спільності, національних традицій і цінностей : матеріали 10-го ювілей. щоріч. Всеукр. наук.-практ. круглого столу до Дня Соборності України (Київ, 25 січ. 2023 р.) : / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ : Навч.- наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2023. С. 36–38.

4. Гошовська В. Свобода і гідність як цивілізаційний вибір України. Вітчизняний парламентаризм: сучасні виміри Гідності та Свободи українського народу : матеріали щоріч. Всеукр. круглого столу (Київ, 23 листоп. 2022 р.) : / за ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2022. С. 39–41.

Катерина ГАРІЧЕВА,

студентка 2-го року навчання, ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kateryna HARICHEVA,

masters student of the Department of Parliamentarism and Parliamentary Activities of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Володимир ДЗЕГА**, доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського Національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЗМІ У ВИКРИТТІ ФАЛЬСИФІКАЦІЙ

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY AND THE MEDIA IN EXPOSURE OF FORGERY

У статті досліджено роль громадянського суспільства та засобів масової інформації (ЗМІ) у викритті фальсифікацій виборів в Україні. Розглянуто ключові аспекти взаємодії громадських організацій та медіа у процесі моніторингу виборчого процесу, а також їхній внесок у забезпечення прозорості та демократичності виборів. Наведено приклади з практики, зокрема діяльність ГО «ОПОРА» та журналістські розслідування програми «Схеми». Показано, що співпраця громадських організацій із ЗМІ сприяє зниженню рівня фальсифікацій, підвищенню громадської свідомості та зміцненню довіри до виборчого процесу.

Ключові слова: фальсифікація виборів, громадянське суспільство, ЗМІ, прозорість виборів, моніторинг, журналістські розслідування, демократичність.

Основна частина. Фальсифікація виборів є однією з найбільших загроз для демократичних процесів у будь-якій країні. В Україні проблема фальсифікацій виборчого процесу залишається актуальною на всіх етапах виборчої кампанії, що має серйозний вплив на стабільність політичної ситуації в країні. Громадянське суспільство та засоби масової інформації (ЗМІ) відіграють важливу роль у забезпеченні прозорості виборчого процесу, а також у боротьбі з виборчими фальсифікаціями. Вони не лише сприяють виявленню порушень, а й активно залучають громадськість до моніторингу виборів, що сприяє зростанню довіри до виборчого процесу. Дослідження ролі цих інститутів у контексті забезпечення чесності виборів є важливим для розвитку демократичної системи в Україні.

Громадянське суспільство в Україні має значний вплив на виборчі процеси завдяки своїй здатності мобілізувати громадян, здійснювати незалежний моніторинг та розкривати випадки порушень під час виборів. Громадські організації, зокрема такі як ОПОРА, Комітет виборців України та іншими, займаються не лише спостереженням за виборчим процесом, але й впровадженням інструментів для виявлення та документування фальсифікацій.

Наприклад, під час парламентських виборів 2019 року в Україні, спостерігачі з «ОПОРА» зафіксували понад 1 000 порушень, що стосувалися підкупу виборців, намагання змінити результат голосування та неправомірного використання адміністративного ресурсу. За підсумками виборів було зареєстровано більше ніж 300 скарг, що стосувалися порушень виборчого процесу, що демонструє важливість громадських спостерігачів у процесі забезпечення прозорості.

ЗМІ є важливим інструментом у боротьбі з виборчими фальсифікаціями, оскільки вони мають здатність впливати на громадську думку та широко поширювати інформацію про порушення. ЗМІ можуть допомогти виявити фальсифікації через журналістські розслідування, а також через висвітлення фактів маніпуляцій під час виборів.

Протягом виборчих кампаній часто проводяться журналістські розслідування, які виявляють випадки фальсифікацій. Так, у 2019 році журналісти програми «Схеми» (телеканал «Радіо Свобода»)

зібрали доказову базу, що показала використання адміністративного ресурсу для просування кандидатів. Це розслідування мало широкий суспільний резонанс і стало основою для численних звернень до правоохоронних органів та міжнародних спостерігачів.

За даними Інституту масової інформації (ІМІ), протягом президентських виборів 2019 року в Україні зафіксовано понад 130 випадків маніпуляцій та фальсифікацій, які були висвітлені українськими ЗМІ. Це підтверджує важливість медіа як інструменту для виявлення порушень та підвищення прозорості виборчого процесу.

Одним з ефективних підходів до боротьби з фальсифікаціями є співпраця громадянського суспільства та ЗМІ. Взаємодія між цими інститутами дозволяє забезпечити більш ефективне виявлення порушень і публічне висвітлення проблем.

Наприклад, під час президентських виборів 2019 року громадська організація «ОПОРА» активно співпрацювала з українськими та міжнародними ЗМІ для фіксації порушень та викриття фальсифікацій. Спільно було проведено низку прес-конференцій, на яких журналісти отримали інформацію про можливі порушення виборчого процесу, що дозволяло швидко реагувати на порушення і інформувати суспільство.

ЗМІ, зокрема через свої платформи в Інтернеті та соціальні мережі, активно поширювали новини про фальсифікації, забезпечуючи тим самим оперативний доступ до інформації для широкої аудиторії.

У боротьбі з виборчими фальсифікаціями важливу роль відіграють як громадянське суспільство, так і ЗМІ. Громадянські організації здійснюють моніторинг виборчого процесу, проводять освітні кампанії та надають правову підтримку, що значно підвищує рівень прозорості виборів. ЗМІ, у свою чергу, через розслідування та публікації сприяють виявленню порушень та формуванню громадської думки щодо чесності виборчого процесу. Тільки за умови ефективної співпраці між громадянським суспільством та ЗМІ можна забезпечити максимальний рівень прозорості виборів та мінімізувати ймовірність фальсифікацій.

Список використаних джерел

1. ОПОРА. Аналітичний звіт щодо парламентських виборів 2019 року в Україні. URL: <https://www.oporaua.org>.
2. Інститут масової інформації (ІМІ). Аналітичний огляд: висвітлення виборів у ЗМІ. URL: <https://imi.org.ua>.
3. Комітет виборців України. Звіти про порушення виборчого законодавства під час виборів 2019–2020 років. URL: <https://cvu.org.ua>.
4. Закон України «Про вибори народних депутатів України». Відомості Верховної Ради України, 2011, №17, ст. 112.
5. Радіо Свобода. Програма «Схеми»: журналістське розслідування щодо використання адмінресурсу на виборах 2019 року. URL: <https://www.radiosvoboda.org>.
6. OSCE/ODIHR. Election Observation Mission Final Report on the 2019 Presidential Election in Ukraine. URL: <https://www.osce.org/odihr>
7. Цимбалюк А. Виборчі порушення в Україні: аналіз проблем та перспектив їх подолання. – К.: Науково-дослідний інститут публічного управління, 2020. 123 с.
8. Стеценко А. Громадський контроль як механізм протидії фальсифікаціям виборів. *Науковий вісник НАДУ*. 2021. №4. С. 78–89.
9. Досвід України та міжнародна практика запобігання фальсифікаціям виборів / за ред. О. Ткаченка. Харків: Вид-во «Право», 2019. 256 с.

Дмитро ГОВОРЕНКО,

студент, ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro HOVORENKO,

Student, Educational Program «Parliamentarism and Parliamentary Activities,» Specialty 281 «Public Administration,» Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Володимир ДЗЕГА**, доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського Національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

PROBLEMATIC ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW AND WAYS TO SOLVE THEM

The full-scale Russian invasion of Ukraine on February 24, 2022, has fundamentally transformed the functioning of state institutions, including the Verkhovna Rada of Ukraine. For the first time in its history, the Ukrainian Parliament operates under wartime realities, requiring the identification of key challenges and solutions for its effective functioning. The martial law regime has drastically reshaped the conditions and priorities of the Verkhovna Rada's activities. As the primary legislative body, the Parliament plays a critical role in adapting legislation to new realities and charting the nation's course for recovery and defense. Despite the unprecedented challenges, including the threat of physical destruction, the Verkhovna Rada has maintained its operations, passing essential laws for national stability. The Parliament's constitutional obligation to function even under martial law underscores its indispensable role in Ukraine's continental legal system. Legislative activity has adapted dynamically to security demands, while organizational measures ensure continuity and resilience. Key challenges include ensuring uninterrupted operations, managing time pressures for decision-making, and addressing the lack of expedited legislative procedures during wartime. Resolving these issues is essential for the Verkhovna Rada to uphold constitutional order, legislative legitimacy, and effective governance in a wartime context.

Keywords: functioning, legal system, legislative procedures, legitimacy.

Вступ. 24 лютого 2022 р. розпочалося повномасштабне російське вторгнення в Україну, яке кардинально змінило роботу всіх державних інституцій, в тому числі й Верховної Ради України, адже ніколи до цього в історії незалежної України український парламент не стикався з такими реаліями. Тому, потрібно визначити ключові проблеми функціонування Верховної Ради України в умовах воєнного стану та шляхи їх вирішення.

Основна частина. На сьогодні головною проблемою є те, що запроваджений в Україні правовий режим воєнного стану у відповідь на повномасштабне вторгнення росії, кардинально змінив умови та напрями діяльності Верховної Ради України. Тому, Верховна Рада України, на яку покладено завдання реагувати на нові виклики, адаптувати законодавство до нових умов життя та визначати курс свого майбутнього розвитку, опинилася в стані кардинальної трансформації. Тому, потреба в оптимізації роботи парламенту в Україні стає все більш очевидною, а тому, постало питання, як оптимальним чином організувати функціонування парламенту в умовах воєнного стану [1, с. 174-175].

Організація роботи Верховної Ради України з початку повномасштабного російського вторгнення можна визначити як унікальну, адже Верховна Рада України під великою загрозою фізичного знищення змогла згуртовано та оперативно продовжити свою діяльність і ухвалювати вкрай необхідні закони для функціонування держави цілому [1, с. 175]. Однак при цьому, згідно

з Основним Законом держави Верховна Рада України зобов'язана працювати навіть в умовах воєнного стану. Справа в тому, що Україна належить до континентальної системи права, де роль нормативного регулювання актами (законами) Верховної Ради України є ключовою, а тому без парламенту «життя держави» в Україні уявити неможливо. Зокрема, ст. 92 Конституції України передбачає велику кількість сфер (питань), регулювання яких допускається тільки шляхом прийняття законів парламентом [2]. В зв'язку з вищезазначеним становиться цілком очевидним, що відсутність функціонуючої Верховної Ради України навіть в умовах війни призвела б до суттєвих складнощів для всієї національної правової системи. Навіть на третьому році повномасштабної війни парламент в Україні продовжив здійснювати свої конституційні повноваження. За цей час діяльність парламенту постійно змінюється і розвивається, адаптуючись до актуальних умов та безпекових викликів [3].

У зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні було встановлено спеціальний порядок організації та діяльності органів державного управління, спрямований на забезпечення оборони країни, захист безпеки населення та інтересів держави. Було визначено обсяг і межі тимчасових обмежень та особливий порядок реалізації прав і свобод громадян, а також прав та законних інтересів юридичних осіб [4, с. 105].

Повноваження Верховної Ради України як органу державного управління відображаються у зміні форм і методів реалізації її конституційних повноважень, що відповідно проявляються у конкретних діях і заходах, які Парламент здійснює в рамках своєї державної ролі [5]. Це насамперед включає можливість парламенту ухвалювати рішення, обов'язкові для виконання, за умов використання нових підходів до прийняття таких рішень, які враховують численні фактори, зумовлені війною та правовим режимом воєнного стану, а також враховують аналіз, прогнозування, оптимізацію та економічне обґрунтування ситуації в умовах браку інформації [6, с. 41].

Разом з тим, роль та місце Верховної Ради України у сфері державного управління під час воєнного стану можна аналізувати не лише через призму внутрішньої організації парламентських процесів, а й через її вплив на керованість державними та суспільними процесами. Це включає взаємодію Парламенту з Президентом України, органами виконавчої влади та іншими об'єктами державного управління. В даному випадку простежуються дві суперечливі тенденції: з одного боку, спостерігається посилення ролі парламенту під час війни, а з іншого боку, відбувається певне обмеження його компетенцій [7, с. 70]. Саме тому, для належного функціонування парламенту під час воєнного стану необхідне виконання наступних умов: Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади виступає єдиним суб'єктом, уповноваженим легітимувати рішення глави держави щодо введення воєнного стану, його продовження, а також щодо його припинення; Верховна Рада України залишається єдиним органом законодавчої влади, зберігаючи цю моносуб'єктність навіть в умовах воєнного стану; зберігається заборона делегування повноважень Верховної Ради України іншим органам чи особам, що порушувало б моносуб'єктність законодавчої влади; Верховна Рада України продовжує діяти виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією України та законами України; повноваження Верховної Ради України, передбачені Конституцією України, не можуть бути обмежені [7].

Висновки. Таким чином, підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що ключовими проблемами в роботі Верховної Ради України в умовах воєнного стану є: 1) забезпечення безперервної роботи, оскільки парламент змушений працювати в умовах підвищеної небезпеки, що вимагає забезпечення безпеки депутатів та безперебійного функціонування законодавчого органу; 2) тиск часу, адже війна створює надзвичайний тиск на парламентарів для швидкого ухвалення рішень, що може призвести до недостатньо обґрунтованих або поспішних законодавчих ініціатив; 3) відсутність спеціальних процедур, адже Регламент Верховної Ради не передбачає особливих або прискорених процедур для законодавчого процесу під час воєнного стану. Вказані проблеми вимагають негайного вирішення, щоб Верховна Рада України могла ефективно виконувати свої функції, зберігаючи при цьому конституційний порядок та забезпечуючи стабільність державного управління в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Григор'єв О. Ю. Український парламент в умовах воєнного стану: особливості функціонування. *Регіональні студії*. 2023. № 35. С. 174-182.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Парламент в умовах війни: приклад України. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74995.pdf>. (дата звернення: 25.09.2024).

4. Комзюк А.Т. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. № 3. С. 100–106.

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 вересня 2017 року «Про Концепцію реформування та подальшого розвитку системи управління державою в умовах надзвичайного стану і в особливий період»: Указ Президента України від 25.09.2017 № 283/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/2832017-22678> (дата звернення: 25.09.2024).

6. Махначова Н.М. Особливості прийняття управлінських рішень органами публічної влади в екстремальних умовах. *Механізми публічного управління*. 2022. Вип. 29. С. 39-44.

7. Кириченко Ю. Український парламент під час війни. 2022. URL: <https://rpr.org.ua/news/ukrainskyu-parlament-pid-chas-viyny/> (дата звернення: 25.09.2024).

Олена ДАВИДЕНКО,

аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olena DAVYDENKO,

postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0009-0007-5664-5149>

Науковий керівник: Ірина ДУДКО, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

DECENTRALIZATION REFORM AS A PREREQUISITE FOR UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

The achievements and prospects of the decentralization reform in the context of Ukraine's European integration aspirations are considered. It is determined that as a result of the reform, resources and powers were transferred from state structures to local governments and basic subjects of local self-government - capable territorial communities (urban, settlement, village) were formed.

The author examines the important role of the decentralization reform and local self-government bodies in the process of Ukraine's accession to the European Union, as well as the need for active cooperation between Ukrainian municipalities and foreign ones to widely attract European investments in community reconstruction.

Keywords: *Decentralization, local governments, European integration, reconstruction, European policies.*

Починаючи з 2014 року в Україні здійснюється реформа місцевого самоврядування – реформа децентралізації, яка передбачає створення умов для формування ефективної, відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України. Не зважаючи на те, що реформа децентралізації відбувалась в умовах збройного протистояння та військової агресії російської федерації в Україні з 2014 року, в умовах демографічної кризи, занепаду інфраструктури держави та незабезпеченості кадрами, вона об'єднала зусилля державних інституцій, органів місцевого самоврядування, політичних партій та представників громадянського суспільства та стала найуспішнішою реформою часів незалежної України. В результаті реформи відбулось не просто передача ресурсів та повноважень від державних структур до органів місцевого самоврядування, а й були сформовані базові суб'єкти місцевого самоврядування – спроможні територіальні громади (міські, селищні, сільські) та затверджено новий адміністративно-територіальний устрій.

Згідно з соціологічними даними всеукраїнського дослідження «Багаторівневе врядування в Україні в умовах широкомасштабного російського вторгнення», що проводилося Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) у вересні-жовтні 2024 року на замовлення Ради Європи в рамках програми «Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні» у співпраці з Комітетом Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, в Україні зберігається стабільно висока підтримки реформи децентралізації: 77% респондентів вважає, що після завершення війни країні потрібна реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади для збільшення повноважень, ресурсів і відповідальності на місцях [1]

Про ефективність впровадження реформи децентралізації, яку Євросоюз визначає як одну з найуспішніших в Україні та закликає завершити її шляхом широкого відкритого діалогу між органами центральної та місцевої влади, окремо наголошено в Доповіді Європейського Парламенту

щодо імплементації Україною Угоди про асоціацію з ЄС 11 лютого 2021 р. В документі зазначено, що «Європарламент вітає досягнення України у проведенні реформи децентралізації та розширенні можливостей місцевої влади, що є однією з найуспішніших реформ на сьогодні; визнає підтримку U-LEAD та формування більше 1000 територіальних громад; позитивно оцінює кроки прийняті з метою децентралізації державної влади та бюджетів через затвердження нормативно-правових актів та їх практичного впровадження; закликає Європейську Комісію уважно вивчити успішні практики реформи децентралізації в Україні та розглянути їх практичне впровадження в інших державах» [4]

Таким чином в умовах євроінтеграційних прагнень України реформоване місцеве самоврядування відіграє важливу роль, в тому числі у процесах, пов'язаних зі вступом в ЄС, адже майже 80% політик ЄС, що є необхідною умовою вступу, впроваджуються саме на місцевому рівні.

Важливим аспектом є залучення європейських інвестицій у відбудову та розвиток нашої держави, а це можливо при значному посиленні спроможності громад і регіонів напрацьовувати місцеві політики у пріоритетних для Європи сферах: чіткі правила та принципи демократії, прозоре регулювання економіки та оподаткування, незалежність судової гілки влади, чіткий розподіл повноважень та відповідальності, посилення місцевого самоврядування тощо.

Окремим напрямком залучення європейських інвестицій є співпраця органів місцевого самоврядування з європейськими муніципалітетами, що трансформувалась в щоденну системну роботу місцевих рад та передбачає побудову партнерства та практичне втілення політик ЄС для досягнення європейських стандартів життя в Україні.

За даними моніторингу реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади Міністерства розвитку громад та територій України станом на 1.10.2024 р. 487 громад уклали 2095 угод про міжнародне співробітництво з муніципалітетами міст 64 країн [3].

Від обізнаності органів місцевого самоврядування щодо європейської інтеграції, включення їх в переговорний процес європейської інтеграції держави великою мірою залежать умови, на яких Україна зможе доєднатись до ЄС.

Висновки: децентралізація відіграє важливу роль в процесах європейської інтеграції України, є необхідною передумовою євроінтеграційних процесів. Разом з тим, в контексті європейської інтеграції перед Україною постають нові завдання щодо продовження реформи з децентралізації та регіональної політики. Частина з цих завдань відображена в Концепції розвитку місцевого самоврядування [2], яка прийнята в 2014 році і потребує доопрацювання в розрізі візії розвитку місцевого самоврядування в контексті європейської інтеграції та посиленні діалогу між урядом, Верховною Радою та громадянським суспільством.

Список використаних джерел

1. Багаторівневе врядування в Україні в умовах широкомасштабного російського вторгнення: 8-е всеукраїнське соціологічне дослідження. URL: <https://rm.coe.int/coe-kiis-report-oct2024-ukr-f/1680b26e25>
2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Рішення Кабінету Міністрів України № 333-р, 01.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
3. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 1.10.2024р. URL: https://mtu.gov.ua/files/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_%D0%86%D0%86%D0%86_%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB_2024.pdf
4. Резолюція Європейського парламенту від 11 лютого 2021 року щодо виконання Угоди про асоціацію з Україною. URL: https://web.archive.org/web/20210413043635/https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0050_EN.html

Лідія ДАНИЛЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Lydia DANYLENKO,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0000-0002-4524-8347>

ДОСЯГНЕННЯ СВОБОДИ І СПРАВЕДЛИВОСТІ ЧЕРЕЗ ГІДНІСТЬ КОЖНОГО

ACHIEVING FREEDOM AND JUSTICE THROUGH THE DIGNITY OF EVERYONE

Dignity is the personal and social value of a person, and freedom and justice are its components. Protection of dignity, as a human value, takes place on two levels - personal and state; needs, accordingly, different tools and technologies of management and self-management.

The first level (personal) protection of dignity requires a person's natural ability to be immune against oppression of one's own individuality and independence; the second – against violation of norms and rules of interaction in the state and society.

Only in a fair and free society is a higher level of power in the state formed – the political one, which ensures effective management by demonstrating the dignity of its representatives – politicians and government officials, each of whom should be equal in their rights with their people.

Keywords: freedom, dignity, effective power, political power, politicians, civil servants.

Гідність – це абсолютна цінність людини. Проте варто наголосити, що вона ще є її антропологічною властивістю, яка пов'язана з консервативністю спадкових рис людства в цілому.

Тобто вона (гідність) є більш глибокою, сталою і надійною людською якістю, яка зберігається на рівні її природної (біологічної) сутності і залишається незмінною впродовж всього життя, на відміну від тих цінностей, які можуть змінюватися під різними впливами, зокрема такими як справедливість, рівність, свобода тощо.

Така її ціннісна сутність забезпечується двома складовими – особистісною і соціальною:

– *перша* – особистісна, залежить від самої людини, її природи й усвідомленого ставлення до себе як до суб'єкта моральної поведінки;

– *друга* – соціальна, як правило, захищається державою і характеризується усвідомленням власних обов'язків і прав щодо неї.

Тобто, з однієї сторони гідність характеризується внутрішньою впевненістю людини у власній цінності та почутті самоповаги, які виявляються у спротиві будь-яким намаганням посягнути на її індивідуальність і незалежність, а з іншої – дотриманням норм і правил взаємодії в державі і суспільстві (див. : рис. 1).

Гідність			
Особистісна цінність		Соціальна цінність	
впевненість у власній цінності	самоповага, індивідуальність	розуміння обов'язків і прав	право на свободу
Прояв сформованості імунітету проти:			
посягань на індивідуальність		порушення норм	
Захищається:			
людиною		державою	

Джерело: авторська розробка

Рис. 1. Сутність і структура поняття «гідність»

Схематично на рис. 1. показано, що гідність людини є особистим і соціальним явищем одночасно і сприяє її формуванню, як особистості з чіткими цінностями (впевненість, індивідуальність, самоповага), проявами сформованості імунітету проти посягань на індивідуальність та на порушення норм поведінки у державі і суспільстві, способами захисту гідності самою людиною та державними інституціями і конституцією держави.

Зазначимо, що Конституція України захищає гідність людини саме як її соціальну цінність (частина перша статті 3) [3], а не особистісну. При цьому, Венеціанська Комісія вказує на недоречність

розглядати людину та людську гідність через «соціальні цінності», адже кожна людина має право на повагу до її гідності, про що вказує стаття 28 нашої Конституції. Така суперечність має бути усунута і цінність людської гідності має забезпечуватися на рівні держави.

Українцям властива гідність як особистісна цінність, про що свідчить багатовікова історія нашого народу у боротьбі за незалежність.

Нині, ця якість, виражена у ментальності і поведінкових рисах українців, сприяє більш глибокому усвідомленню щодо приналежності до політичної нації українців, яка у важких боях формує нову політичну владу, що за Аристотелем означає - владу над вільними та рівними.

Влада в нашій державі має стати політичною і визначитись у своїх цінностях: що для неї цінніше – життя народу чи власне матеріальне благо; а народ має визначитись, чи насправді він хоче бути вільним і рівним, гордим і незламним.

Для цього працюють вітчизняні науковці над утвердженням нових концепцій у публічному управлінні, які ґрунтуються на:

- зовсім інших, ніж були раніше, моделях поведінки державного службовця і публічного управлінця, які ґрунтуються на демократичних засадах;

- інноваційних методах і технологіях управління, якими є методи менеджменту, бенчмаркінгу, маркетингу, реінжинірингу та інших сучасних теорій публічного управління;

- комунікаційних стратегіях взаємодії влади і суспільства, побудованих не лише на інформацій, а й на діалозі, компромісі, консенсусі.

Щороку, привертаючи увагу до проблем Гідності і Свободи України, науковці нашої школи вітчизняного парламентаризму КНУ імені Тараса Шевченка уточнюють формулу подальшого розвитку нашої системи публічного управління, зокрема:

- у 2022 році ключовою задачею було вдосконалення гуманітарної політики держави на всіх рівнях організації влади, яка мала забезпечити гармонійне поєднання державних та місцевих інтересів і базуватися на імперативах суспільної моралі й історичному досвіді української боротьби за суспільні цінності;

- у 2023 році, коли Україна виявилася в епіцентрі лідерства у сучасній геополітиці, головою стверджуючою ідеєю була ідея про досягнення свободи нашого народу через власну гідність, яка відстоюється у боротьбі з агресором;

- у 2024 році нами акцентовано увагу суспільства на тому, що Україна протистоїть ворогові вже майже три роки, але ще має всередині країни низку невирішених проблем, які послаблюють її і загрожують національній стійкості. Вирішити внутрішні питання можливо за умов досягнення справедливості у структурах влади шляхом захисту соціальної цінності людини, як складової її гідності. Влада і народ мають стати однаково гідними у своїй соціальній цінності, тобто, мати однакові права перед законом, правилами і традиціями нашого народу. Тоді наша нація отримає свою політичну владу, яку Платон визнавав вершиною влади і зазначав, що «людина, яка гідно прожила своє життя, неухильно сповідуючи принцип справедливості до схилю літ, цим самим виявила філософську вдачу своєї душі, а отже, має усі шанси, якщо сама цього забажає, стати правителем у своїй державі» [2].

Запит саме на справедливих, доброчесних і патріотично налаштованих політиків посилюється у нашому суспільстві і, насамперед, на людей з новим мисленням, а не новим обличчям.

Експерти зазначають, що запит на справедливість присутній повсюдно у суспільстві і «якщо його не буде задоволено, то на країну потенційно очікує хвиля соціальних конфліктів і протистоянь. Це, своєю чергою, буде підсилено посттравматичним синдромом у суспільстві, який впливатиме і на радикалізацію масових настроїв. Зазнавши численних втрат і йдучи на вагомій жертви, громадяни навряд чи пробачатимуть чергові корупційні скандали, перевищення повноважень посадовими особами, уникнення покарання з боку злочинців» [1].

Як висновок зазначу, що такі постулати, як Гідність, Свобода, Справедливість, мають утверджуватися в нашому суспільстві шляхом посилення орієнтованості навчального - виховного процесу у закладах освіти на соціально- і гуманітарно-орієнтовані засади публічного управління, вирішення питань, пов'язаних із впровадженням у практичну реальність європейських і національних цінностей, які відстоювалися громадянами України на двох героїчних Майданах, а нині – під час протистояння ворогові – на фронтах бойових дій і в середовищі активних громадян.

Список використаних джерел

1. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики. Експертне опитування/ URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analychni-dopovidi/analiz-zahroznatsionalniy-bezpetsi-u-sferi-vnutrishnoyi-polityky> (дата звернення: 15.11.2024).

2. Гідність особистості в соціальному управлінні: філософський досвід Платона. <https://postup.if.ua/Gidnist-osobystosti-v-sotsialnomu-u/> (дата звернення: 15.11.2024).

3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

Дарина ДРИГАЛО,

магістр кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Daryna DRYGALO,

postgraduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Ігор РЕЙТЕРОВИЧ**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИБОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

ELECTIONS AS A TOOL FOR ACHIEVING NATIONAL UNITY

The article examines the role of elections in the process of national consolidation and unity in times of social crises and political instability. Using the example of modern Ukraine, the analysis focuses on how the electoral process can serve as a tool for integrating citizens around shared values and goals, as well as restoring trust in government institutions. Special attention is given to the 2019 presidential elections in Ukraine, which laid the groundwork for national unity during the full-scale war in 2022. The leadership demonstrated during the crisis strengthened trust and reinforced the sense of collective identity among Ukrainians. Elections are considered an essential mechanism for national revival and the establishment of a democratic, stable state.

Keywords: elections, national unity, democracy, political stability, Ukraine, social cohesion.

У сучасному світі вибори є не тільки механізмом делегування влади, але й важливим інструментом для досягнення національної єдності та соціальної інтеграції. В умовах політичної та соціальної фрагментації вибори надають громадянам структуровану можливість брати участь у формуванні майбутнього своєї держави, що сприяє зміцненню суспільної згуртованості. Ефективність виборів як інструменту єдності залежить від інклюзивності виборчої системи, прозорості виборчих процесів та здатності політичних інституцій забезпечувати справедливе представництво.

Теоретичні дослідження та емпіричні дані підкреслюють, що вибори, проведені у справедливих і демократичних умовах, сприяють зниженню соціальних конфліктів і посиленню національної солідарності. Наприклад, Б. Манен зазначає, що рівень представництва урядових інституцій є ключовим чинником їхньої легітимності, який безпосередньо впливає на довіру громадян і формування колективної ідентичності [1]. Водночас А. Лейпхарт наголошує на важливості пропорційних виборчих систем у багатокультурних суспільствах, де різноманітні групи отримують можливість справедливо брати участь у процесах управління, що зменшує напруженість та сприяє єдності [2].

Водночас роль виборів у досягненні національної єдності стикається з викликами, пов'язаними зі зростанням популізму та кампаніями дезінформації, які можуть поляризувати суспільства та підірвати довіру до демократичних процесів. Балансоване вирішення цих проблем включає впровадження ефективної виборчої освіти, підвищення інституційної відповідальності та заохочення громадянської активності.

В Україні вибори як об'єднувальний інструмент мають особливе значення в контексті реформ та утвердження демократичних практик. Досвід президентських і парламентських виборів 2019 року продемонстрував, як прозорі та конкурентні виборчі процеси здатні зміцнити довіру громадян та надихнути на спільний оптимізм щодо майбутнього.

У контексті подій повномасштабного вторгнення росії в Україну ця єдність стала критично важливою для виживання нації. Обраний у 2019 році президент Володимир Зеленський, залишившись в Україні та взявши на себе відповідальність за управління державою в кризові часи, став символом стійкості й національного духу. Його дії, як і згуртованість українського суспільства, стали прикладом того, як виборчий процес може стати не лише демократичним інструментом, але й фундаментом національної єдності в часи найбільших випробувань.

Цей досвід підтверджує важливість довіри між громадянами та політичними інститутами, а також підкреслює роль виборів у формуванні колективної ідентичності та спільних цінностей, що допомагає долати кризи.

Список використаних джерел

1. Manin B. The Principles of Representative Government. Cambridge. New York : Cambridge University Press, 1997. 243 p.
2. Lijphart A. Constitutional Choices for New Democracies. *Journal of Democracy*. 1991. Vol. 2. № 3. P. 42–48.

Світлана ДЯЧЕНКО,

доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ірина РЕДЬКА,

здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Svitlana DIACHENKO,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0000-0002-5905-4607>

Iryna REDKA,

student of higher education at the second (master's) level of the specialty 281 «Public management and administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0009-0006-6653-4250>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

IMPROVING PERSONNEL MANAGEMENT EFFICIENCY IN THE PROSECUTOR'S OFFICE OF UKRAINE

The theses analyze the outcomes of reforms implemented in the prosecutor's offices of Ukraine, focusing on enhancing the procedures for the selection, appointment, and dismissal of personnel. The structure and functions of the modern prosecutor's offices in Ukraine are outlined. The requirements for candidates applying for prosecutor positions and the stages of the three-level competitive selection process are described. The current state of staffing in the prosecutor's offices of Ukraine is examined, highlighting issues such as staff turnover and shortages. It is emphasized that the primary cause of these negative trends is the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, including the occupation of certain territories and prolonged active hostilities. The paper outlines measures to improve personnel management efficiency in the prosecutor's offices, including creating conditions for continuous professional development, enhancing competencies, providing training, developing motivational and value-based incentives, and ensuring security guarantees. The importance of developing an updated management model, new organizational strategies, innovative approaches, and modern methods and technologies for personnel management in the prosecutor's offices during wartime and after Ukraine's Victory is underscored.

Keywords: Prosecutor's Office, independent body, personnel management, competence development, professionalism.

Прокуратура є незалежним інститутом держави, функціонування якого регламентовано Конституцією України [2], Законом України «Про прокуратуру» [3] та іншими нормативно-правовими документами України. Сьогодні, в умовах правового режиму воєнного стану, від того, наскільки ефективно прокуратура виконує свої функції, залежить стан правопорядку в країні. Пріоритетним завданнями для органів прокуратури є забезпечення гарантованих Конституцією України найвищих цінностей таких, як: життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість та безпека кожної людини.

Відповідно до статті 131-1 Конституції України прокуратура здійснює організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; представництво інтересів держави в суді; підтримання публічного обвинувачення в суді [2]. Це вказує, на те, що за українським конституційним правопорядком прокуратуру, як незалежний

інститут держави, структурно вмонтовано в загальну систему правосуддя. В системі органів прокуратури наявна чітка ієрархія, що визначається її структурою, а також виконуваними функціями кожного окремого прокурора. Прокурори в Україні мають єдиний статус, незалежно від місця прокуратури в загальній системі чи адміністративної посади, яку прокурор обіймає [3].

За результатами проведених реформ в органах прокуратури України змінено порядок добору, призначення та звільнення з посад працівників органів прокуратури. Це призвело до зміни основних засад організації роботи та управління персоналом в органах прокуратури України. **Так, у 2014 році ухвалено новий Закон України «Про прокуратуру» [3], який чітко визначив структуру прокуратури, розділив адміністративні та прокурорські посади тощо.** У 2019-2021 роках, за результатами проведення ряду реформ в Україні, розпочали свою роботу: Офіс Генерального прокурора, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, обласні та окружні прокуратури, а також Спеціалізовані прокуратури у сфері оборони. У 2017 та 2021 роках створено органи прокурорського самоврядування, проведено Всеукраїнську конференцію прокурорів, на якій обрано членів Ради прокурорів та кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Згідно частини першої статті 74 Закону України «Про прокуратуру» [3] до складу кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (далі – Комісія) входять одинадцять членів, які є громадянами України, мають вищу юридичну освіту та стаж роботи в галузі права не менше десяти років. До основних повноважень Комісії належать: ведення обліку даних про кількість посад прокурорів, у тому числі вакантних та тимчасово вакантних; проведення добору кандидатів на посаду прокурора в установленому законодавством України порядку; участь у переведенні прокурорів; розгляд дисциплінарних скарг про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та здійснення дисциплінарного провадження; за результатами дисциплінарного провадження і за наявності підстав, передбачених законодавством України, прийняття рішення про накладення на прокурора Офісу Генерального прокурора, обласної та окружної прокуратури дисциплінарного стягнення або рішення про неможливість подальшого перебування особи на посаді прокурора [3].

Можна вважати, що головною метою створення цього органу, було підвищення рівня незалежності та відповідальності прокурора. Варто відмітити позитивні зміни при доборі на посаду прокурора, **що відповідає особливим кваліфікаційним вимогам. Вимоги до осіб, які претендують на посаду прокурора, та етапи трирівневого конкурсного відбору для призначення на цю посаду чітко визначені у законодавстві України. Так само й рішення щодо притягнення до відповідальності чи звільнення з посади прокурора приймає незалежний орган, до складу якого входять досвідчені юристи, що безпосередньо оцінюють кожен факт можливих порушень та приймають колективне обґрунтоване рішення.**

Щодо призначення на адміністративні (керівні) посади в органах прокуратури, - наразі створено та ефективно здійснює свою роботу Рада прокурорів України – найвищий орган прокурорського самоврядування. Склад Ради прокурорів України становить п'ятнадцять осіб, до повноважень яких належить: внесення рекомендацій про призначення та звільнення прокурорів з адміністративних посад; впровадження заходів щодо забезпечення незалежності прокурорів, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності прокуратур; розгляд і прийняття рішень з питань правового захисту прокурорів, соціального захисту прокурорів та членів їхніх сімей; розгляд звернень прокурорів та інших повідомлень про загрозу незалежності прокурорів, вжиття за наслідками розгляду відповідних заходів; звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування з пропозиціями про вирішення питань діяльності прокуратури; контроль за виконанням рішень органів прокурорського самоврядування; роз'яснення щодо додержання вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності прокурорів, голови чи членів відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження та ін. [3].

Відповідно до положень Закону України «Про прокуратуру» [3] загальна чисельність працівників органів прокуратури становить не більше 15000 осіб. Зокрема, загальна чисельність прокурорів становить не більше 10000 осіб та 5000 осіб – державних службовців категорії А та Б, інспекторів та інших працівників. Варто зазначити, що наразі органи прокуратури переживають «кадровий голод». Так, станом на вересень 2024 року вакантними залишаються 1521 посад прокурорів, з них 285 тимчасово вакантні [1]. Основною причиною масового звільнення прокурорів є початок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, що спричинило звільнення працівників, які здійснювали свою діяльність на території, що наразі є окупованою або

на якій тривають активні бойові дії (Запорізька, Харківська, Херсонська, Миколаївська, Донецька, Луганська та Чернігівська області, АРК Крим). Водночас складність та багаторівневність процесу добору в органи прокуратури унеможлиблює швидкі кадрові призначення на вакантні місця. Так, у період 2022-2024 років лише двічі оголошено добір в окружні прокуратури України, що не дозволило у повному обсязі заповнити штат прокурорів.

За сучасних нестабільних і повсякчас небезпечних умов, плинності та недосвідченості молодих кадрів, недостатнього рівня відповідності сучасним викликам, як ніколи актуалізується питання підвищення професіоналізму, розширення та удосконалення компетентностей працівників органів прокуратури, розробки новітніх підходів й інноваційних методів та технологій управління, розширення спектру знань і вмінь. Кадрові процеси повинні базуватись на оновленій моделі управління та організації роботи, стратегіях розвитку органів прокуратури, нових, сучасних методах мотивації працівників, включаючи гідну оплату праці та гарантії соціальності захищеності й безпеки.

Слід підкреслити, що важливим завданням управління людськими ресурсами в органах прокуратури має бути поєднання неперервного навчання та підвищення кваліфікації персоналу із широким застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Практичні та теоретичні основи управління персоналом в органах прокуратури України повинні охоплювати не лише правові знання, а й психологію, соціологію, конфліктологію, менеджмент, маркетинг тощо [4].

Отже, на стан та якість роботи органів прокуратури України впливають як зовнішні так і внутрішні чинники. Разом з тим, сьогодні кадровий персонал в органах прокуратури має модернізувати та адаптовувати свою роботу до надскладних умов правового режиму воєнного стану, постійно розвиватися, розширювати та вдосконалювати компетентності, бути неупередженими та патріотичними. Професійне управління персоналом відіграє архіважливу роль у мотивації працівників до досягнення загальних цілей, чіткій організації та підвищенню ефективності роботи прокуратури як інституту держави і сьогодні, і у післявоєнний період незалежної України.

Список використаних джерел

1. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів: офіційний веб-портал. URL: <https://kdcp.gov.ua/news/declaration/555>
2. Конституція України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
4. Усенко Я. О., Костенко О. В. Правове регулювання управління персоналом в судовій системі. Інформація і право № 4(39) 2021. С. 214–221. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/249363>

Інна ІСАКОВА,

магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Inna ISAKOVA,

graduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0000-0003-2651-1375>

Науковий керівник: **Ірина ДУДКО**, доктор політичних наук, професор, професорка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ ЯК ОСНОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

THE ROLE OF DEMOCRATIC INSTITUTIONS IN ENSURING DIGNITY AND FREEDOM AS FOUNDATIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE STATE

This article examines the role of democratic institutions in ensuring dignity and freedom as the fundamental principles of sustainable development in the state. The focus is placed on how democratic mechanisms, such as legislative, executive, and judicial powers, contribute to the stability of society and the protection of citizens' rights. Sustainable development is seen as a process that integrates economic, social, and environmental factors, with democratic institutions ensuring the participation of citizens in decision-making and policy implementation. The research examines the interconnection between democratic principles and sustainable development, analyzing how these institutions influence the creation of policies that respect human dignity and freedom. Through a comparison of Ukrainian and international experiences, the paper identifies the challenges and opportunities in strengthening democratic institutions to promote long-term societal and environmental stability. By enhancing democratic governance, states can ensure a more equitable distribution of resources and protect the freedoms and rights of their citizens, leading to a more sustainable future.

Keywords: democratic institutions, dignity, freedom, sustainable development, human rights.

Сталий розвиток держави є комплексним процесом, який передбачає інтеграцію економічних, соціальних та екологічних аспектів, що гармонійно взаємодіють один з одним. Однак фундаментальним фактором сталого розвитку є дотримання прав людини, а також забезпечення гідності та свободи громадян. Демократичні інститути, які гарантують реалізацію прав та свобод, виступають основою для створення таких умов, де кожен громадянин має можливість брати участь у процесах управління та забезпечення сталого розвитку. Як показує практика, демократичні інститути можуть значно впливати на сталий розвиток, адже через них державні органи активно взаємодіють з громадськістю, забезпечуючи її права, свободи та залучаючи до вирішення важливих соціальних та економічних питань.

У контексті України, однією з основних задач є забезпечення стабільного розвитку через ефективне функціонування демократичних інститутів. Не можна не погодитися з думкою відомого українського науковця М. Головатого, що реалізація прав і свобод громадян неможлива без активної участі інститутів демократії, які створюють законодавчі та адміністративні умови для сталого розвитку держави [1]. Демократичні інститути повинні не лише реагувати на виклики сучасності, але й активно сприяти інтеграції соціальних, економічних та екологічних аспектів у загальну стратегію розвитку держави.

Відомо, парламенти та уряди, які є основними інститутами демократичного управління, відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку через прийняття законів і нормативно-правових актів, що визначають розвиток економіки, охорону навколишнього середовища та соціальну політику. Як підкреслює відомий правознавець Р. Кандела, парламент може бути потужним двигуном змін, якщо ефективно використовує свої законодавчі можливості для забезпечення сталості в державі

[2]. Саме через законодавчу діяльність парламент може реалізувати концепцію сталого розвитку, гарантуючи реалізацію прав людини та розподіл ресурсів таким чином, щоб задовольнити потреби теперішнього покоління без шкоди для майбутніх поколінь.

Слід додати, що судова влада є важливим інститутом, який забезпечує правову стабільність і правосуддя, а також є гарантом дотримання прав та свобод громадян. Міжнародний досвід, зокрема, аналіз правової системи в країнах Європейського Союзу, свідчить, що незалежна судова система є основою для захисту прав людини та ефективного функціонування демократичної держави. А. Сенн у своїй роботі «Development as Freedom» підкреслює, що незалежність суддів і ефективність правової системи мають критичне значення для забезпечення прав людини та сталого розвитку [3]. Це підтверджує, що судова влада не лише здійснює правосуддя, але й захищає основні права, що є основою сталого розвитку.

Важливою складовою демократичного процесу є взаємодія державних інститутів із суспільством через механізми участі громадян у прийнятті рішень. Згідно з концепцією соціального капіталу, що пропонується автором Р. Путнамом, саме активна громадянська участь є важливою умовою сталого розвитку, адже через участь у громадському житті громадяни не лише реалізують свої права, але й відповідають за майбутнє країни [4]. Тому демократичні інститути мають створювати можливості для залучення громадян до процесів управління, що сприяє розвитку соціального капіталу та зміцненню демократичних основ.

Відтак, ще однією важливою особливістю демократичних інститутів є їхня роль у підтримці соціальної справедливості та рівності. Як влучно зауважує О. Стахів, інститути демократії мають не лише забезпечувати економічну стабільність, але й створювати рівні можливості для всіх членів суспільства, що безпосередньо впливає на сталий розвиток [5]. Це стосується як державної соціальної політики, так і правової рівності, що забезпечує однакові умови для розвитку кожного громадянина.

Поряд з цим, для забезпечення сталого розвитку держави необхідно ефективно використовувати всі ресурси, зокрема людський потенціал. Інститут освіти, який є невід'ємною частиною демократичного процесу, сприяє розвитку критичного мислення та громадянської свідомості, що в свою чергу забезпечує сталий розвиток. Як зазначає Е. Грін, освіта є однією з основних складових демократичного розвитку, яка допомагає громадянам зрозуміти своє місце в суспільстві та активно впливати на процеси сталого розвитку [6].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити на тому, що демократичні інститути: парламент, судова влада, виконавчі органи та інші, є важливими елементами забезпечення сталого розвитку через гарантовані права людини та свободи. Їхня ефективність у досягненні сталого розвитку безпосередньо залежить від здатності підтримувати баланс між економічними, соціальними та екологічними потребами, а також забезпечувати права та свободи громадян у рамках демократичного процесу.

Список використаних джерел

1. Головатий М. Демократія та сталий розвиток: роль інститутів держави. Київ: Науковий світ, 2021.
2. Kandel R. The Role of Parliaments in Promoting Sustainable Development. London: Routledge, 2018.
3. Sen A. Development as Freedom. – Oxford University Press, 1999.
4. Putnam R. Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press, 1993.
5. Стахів О. Роль місцевого самоврядування у забезпеченні сталого розвитку регіонів України. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020.
6. Green E. Education and Democracy: The Challenge of the 21st Century. New York: HarperCollins, 2007.

Ірина ІСАКОВА,

магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna ISAKOVA,

graduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0000-0003-2651-1375>

Науковий керівник: **Лілія ГРИГОРОВИЧ**, кандидат філософських наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ПАРЛАМЕНТУ УКРАЇНИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

THE ROLE OF THE UKRAINIAN PARLIAMENT IN PUBLIC ADMINISTRATION UNDER MARTIAL LAW

This article presents a comprehensive analysis of the role of the Parliament of Ukraine in the context of the military aggression of the Russian Federation against Ukraine. In particular, the author emphasizes that the Parliament of Ukraine under martial law has a fundamental task - to adopt laws aimed at ensuring national security and defense capability of the country. The importance of the parliament's control and representative functions is also emphasized. In this article, the author provides specific provisions of the Fundamental Law of Ukraine that enshrine the powers of the Parliament to declare martial law and a state of emergency.

The author analyzes the powers of the Parliament to declare martial law and a state of emergency. Attention is drawn to the fact that the legislative powers of the Verkhovna Rada of Ukraine the legislative powers of the Verkhovna Rada of Ukraine cannot be delegated.

Keywords: *Parliament of Ukraine, public administration, russian armed aggression, martial law.*

У світлі сучасних державотворчих та правотворчих процесів в Україні, зорієнтованих на практичну реалізацію положень Конституції, щодо побудови демократичної, соціальної, правової держави, вектор якої спрямований на європейський та євроатлантичний курс, парламент, як єдиний орган законодавчої влади, займає центральне місце у публічному управлінні. Особливого значення його роль набула у кризовій ситуації, з моменту введення Указом Президента України № 64/2022 воєнного стану на території України, зокрема через потребу оперативного реагування на виклики з якими зіштовхнулася українська держава, шляхом здійснення законодавчої підтримки заходів, які спрямовані на захист національних інтересів, забезпечення безпеки, стабільності та збереження демократичних засад в управлінні державою.

Парламент України в умовах воєнного стану має фундаментальне завдання – приймати закони, спрямовані на забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни. Зокрема, повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року створило безпрецедентні виклики для функціонування Верховної Ради України, яка на виконання положень статті 85 Конституції України, швидко затвердила законом указ Президента України про введення воєнного стану, що стало визначальним чинником підтримки національної безпеки, працездатності виконавчої та інших органів державної влади, мобілізації ресурсів та забезпечення обороноздатності країни [1]. Відтак, парламент став ключовим елементом у забезпеченні національної безпеки, у зв'язку з військовою агресією.

Верховна Рада як центральна установа українського конституційного ладу, згідно з пунктом 3 статті 83 Основного Закону, зберігає свою функціональність до моменту обрання нового депутатського складу після скасування воєнного чи надзвичайного стану, тобто здійснює діяльність безперервно. Відтак, навіть у разі закінчення строку повноважень Конституція України не делегує законодавчі повноваження Президенту чи іншому органу влади.

Окрім законодавчої функції в умовах воєнного стану, парламент виконує також не менш важливу функцію – нагляду або контролю, зокрема через тимчасові спеціальні та слідчі комісії. Наглядова функція стає ще важливішим через російське вторгнення, адже таким чином український парламент підтверджує свою відданість конституційній демократії [2].

У період воєнного стану, коли виконавча влада отримує додаткові повноваження, функція парламенту як контролюючого органу стає особливо важливою. Верховна Рада здійснює контроль за дотриманням виконавчою владою законності та прав людини, оскільки в умовах кризи можливі ризики порушення прав і свобод громадян. Контрольні функції парламенту також включають моніторинг використання фінансових та матеріальних ресурсів, спрямованих на забезпечення безпеки країни, що допомагає знизити ризики корупції та нецільового використання коштів.

У демократичному суспільстві парламент також є представницьким органом, що виступає голосом громадян. В умовах воєнного стану Верховна Рада забезпечує, щоб інтереси громадян та їхні права залишалися пріоритетом навіть у період кризи. Парламент продовжує виконувати роль комунікатора між владою та громадянським суспільством, забезпечуючи прозорість і підзвітність державних рішень, що є важливим для підтримки довіри до влади та єдності суспільства в складний період.

Україна отримує значну підтримку від міжнародних партнерів, і парламент відіграє ключову роль у формуванні та ратифікації угод, які забезпечують цю допомогу. Це стосується як військової, так і гуманітарної допомоги, а також економічної підтримки для стабілізації української економіки. Верховна Рада ухвалює законодавчі акти, які дозволяють ефективно інтегрувати міжнародну допомогу та співпрацювати з міжнародними організаціями. Така підтримка є важливою для зміцнення обороноздатності України та її економічної стабільності.

Отже, роль парламенту України в умовах воєнного стану має вирішальне значення для збереження державного суверенітету, захисту прав громадян та забезпечення ефективного функціонування системи публічного управління. Верховна Рада України повинна діяти оперативно та відповідально, ухвалюючи законодавчі акти, які дозволяють країні ефективно реагувати на виклики сучасності, забезпечуючи при цьому баланс між національною безпекою та збереженням демократичних принципів.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
2. Кириченко Ю.В. Український парламент під час війни / Ю.В. Кириченко // Реанімаційний пакет реформ. URL: <https://rpr.org.ua/news/ukrainskyy-parlament-pid-chas-viyny/>

Оксана КОГУТ,

аспірантка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oksana KOHUT,

postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0000-0026275-2043>

Науковий керівник: **Лілія ГОНЮКОВА**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГІДНІСТЬ ТА СВОБОДА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНІ ЦІННОСТІ ЗАКОНОПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DIGNITY AND FREEDOM AS FUNDAMENTAL VALUES OF LEGISLATIVE ACTIVITY

Ukrainian Revolution of Dignity in 2014 started essential changes and necessary reforms in national government as well as strictly confirmed desire of Ukrainian society to integrate with European Union, which was legally agreed in EU Association Agreement. Concept of rule of law historically distinguished human rights and freedoms through diversity and inclusion. Modern approach of rule of law is based on human dignity and freedom as core goals for protection fundamental needs of every nation in every sphere of social life. It is worth noting that any democratic nation regardless of specifics of government should rely on dignity and freedom as main values of every legislative act. It is also necessary to analyse such concepts and their definitions due to current legislative restrictions caused by war actions. Furthermore, it is obvious to distinguish aspects and priorities that should be considered during the process of post-war reconstruction in Ukraine and appropriate legislative expertise.

Keywords: *dignity, freedom, human rights, rule of law, legislative expertise.*

Поняття людської гідності та свободи неодноразово досліджувалося та набувало актуальності у працях відомих міжнародних та вітчизняних дослідників у різній ретроспективі залежно від тематики аналізованих питань. Здобувши незалежність, Україна чітко задекларувала свій демократичний вектор у державотворчій діяльності, а також визнала концепцію та принцип верховенства права в Основному Законі України як основоположну цінність для законопроектної діяльності. Разом з тим, розпочатий у 2014 році процес євроінтеграції вкотре довів підтримку відповідних цінностей українською владою. Розпочаті після нього, зокрема, реформи державної служби, медичного та освітнього секторів спричинили низку змін для створення аналогічних систем захисту прав та свобод людини і громадянина як при наданні публічних, адміністративних послуг, так і при забезпеченні основоположних потреб у медичній та освітній сферах. Це засвідчує механізми гарантування людської гідності та свободи не лише через декларування у юридичних текстах, але й через безпосередню відповідальність за щоденне забезпечення цих цінностей під час виконання посадовими та службовими особами структурних підрозділів органів державної влади надання будь-якого виду публічних послуг.

Під час введення воєнного стану 24 лютого 2022 року структура та змістове наповнення законодавства України, а також підходи та цілі законопроектної діяльності зазнали суттєвих змін. По-перше, учасники законодавчого процесу стикнулися з чисельними викликами, спричиненими критичною необхідністю нагального реагування на бойові дії та ліквідацію їх небезпечних для населення наслідків. По-друге, основоположною ціллю законодавчої діяльності під час воєнного стану стало забезпечення територіальної цілісності та недоторканності територій, а також забезпечення основоположних прав та свобод людини і громадянина, які у жодному випадку не можуть бути обмежені. У цьому контексті необхідно зауважити, що існує ціла низка прав, обмеження яких є легальним в умовах воєнного стану. Зокрема, частиною другою статті 64 Конституції

України встановлено, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Однак, законодавець у частині другій цієї ж статті встановив конкретно визначений перелік прав, коли у жодному випадку не можуть бути обмежені права і свободи [2]. Це, на нашу думку, виглядає доцільним з точки зору демократії, яка унеможливує нехтування людською гідністю за будь-яких обставин. По-третє, органи державної влади та суб'єкти законодавчої ініціативи були зобов'язані реагувати на будь-які порушення людської гідності щодо осіб, які зазнали катувань, щодо яких було вчинено будь-які дії, які можна вважати такими, що принижують людську гідність або обмежують у свободі (визначення має широке значення у цьому контексті та стосується і свободи слова, і свободи пересування, і свободи думки тощо). Відповідні випадки фіксувалися і продовжують розслідуватися у встановлений законодавством спосіб не лише в Україні, але й за участю відповідних міжнародних організацій, які займаються захистом основоположних прав та свобод людини і громадянина.

Поняття гідності як і поняття свободи мали значну кількість дефініцій у різних наукових працях, однак історично їх концепції дещо видозмінилися, враховуючи розвиток інноваційних технологій та штучного інтелекту. Ще кілька століть тому наука публічного управління та адмініструвала оперувала зазначеними вище термінами виключно стосовно фізичного або матеріального аспекту, однак впровадження новітніх технологій та штучного інтелекту створило критичну необхідність розширення змісту цих понять та відповідного сприйняття їх усіма учасниками законодавчого процесу. Зокрема, сучасні реалії створили додаткове розуміння цих термінів, враховуючи вимоги кібербезпеки та свободи в інформаційному просторі та веб-ресурсах.

Таким чином, з одного боку, гідність та свобода повинні бути головними цінностями будь-якого законопроекту, адже їх нівелювання призведе до порушення інших принципів побудови належного врядування, наприклад, законності. З іншого боку, наукова, а особливо юридична експертиза законопроектів, поданих до українського парламенту, однозначно повинна передбачати врахування стрімкої діджиталізації багатьох процесів у суспільному житті. Зокрема, під час законопроектної діяльності на сучасному етапі, враховуючи воєнний стан, введений у 2022 році, а також неоднозначність щодо строків його скасування, існує критична необхідність одночасного впровадження заходів для повоєнної відбудови та відновлення економічного потенціалу України при законопроектній діяльності та її плануванні.

Список використаних джерел

1. Гошовська В. А. Парламентаризм : підручник. 2-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська [та ін.]. Київ : НАДУ, 2019. 704 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Melnychuk, S., Zagorui, I., Zagorui, L., Kravchenko, I., & Kuderska, N. Freedom and human dignity as fundamental constitutional values: the challenge of modernity, *Lex Humana (ISSN 2175-0947)*, 15(3), 2023. P. 424.
4. Motsa A.A., Motsa V.V. Human rights under martial law, *Scientific Perspectives*, No. 4 (22). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-4\(22\)-280-291](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-4(22)-280-291), 2022. P. 280.

Ольга КОЗАК,

студентка ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Антон КОЗАК,

студент ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olga KOZAK,

Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary activity» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Anton KOZAK,

Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary activity» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Лідія ДАНИЛЕНКО**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СВОБОДА ЧЕРЕЗ ГІДНІСТЬ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

FREEDOM THROUGH DIGNITY: ESSENCE AND STRUCTURE

It was found that dignity and freedom are integral personal and social qualities of a person, which are mutually determined and interdependent and are characterized as his value. However, the value dimension of each of them is different: dignity is a more fundamental natural value, unlike freedom, which is acquired and formed under the influence of factors other than natural.

For the Ukrainian nation, freedom is a special ability that our people have demonstrated for many centuries by their desire for independence and their own choice of development vector for their state. Today, as in the previous historical periods of the existence of the Ukrainian state, the Ukrainian people in the conditions of war with the Russian Federation worthily defend their rights and aspirations for freedom, while preserving their own democratic assets, reflected in the Constitution of Ukraine.

Keywords: *dignity, freedom, independence, value.*

Людство упродовж багатьох тисячоліть свого існування демонструє прагнення до свободи і незалежності через власну і соціальну гідність. Ці поняття є філософською категорією і природною ознакою сенсу життя кожної людини. Вони взаємозалежні і взаємообумовлені.

Свобода, зокрема, характеризується здатністю людини бути незалежною у своїх думках, поглядах, переконаннях, у виборі власної поведінки, керуванні власними інтересами, потребами, бажаннями; гідність - її здатністю мати моральну свідомість, що формує особливе ставлення до самої себе і до кожної особистості у суспільстві як до цінності [4].

Ці дві філософські категорії беззаперечно є цінністю для кожної людини, а тому і всього суспільства. Однак рівні їх ціннісного виміру є різними. Гідність, на відміну від свободи, має більш глибинні антропологічні корені, які практично залишаються не змінними впродовж життя людини. Вона є вродженою її якістю і тому визнається науковцями абсолютною [2]. Вона захищається державою і конституцією.

У Конституції України зазначено:

- «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст. 3);
- «всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи є невідчужуваними та непорушними» (ст. 21);
- «кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність поводженню чи покаранню» (ст. 28) [3].

Таким чином, гідність є базою цінністю людини, а її складниками є свобода, честь, мужність та інші моральні принципи, якими людина керується у своїй громадській та особистій поведінці, а суспільство, в цілому, - у своїх діях.

Українці, як народ, виборюють свою свободу, відстоюючи власну гідність як нація, упродовж багатьох століть, починаючи від козацьких, старшинських, гетьманських Рад, до становлення Центральної Ради та Верховної Ради України.

Саме гідність та свобода не просто основа нашої демократії, але й цивілізаційний вибір України, започаткований у 2014 році, який сьогодні доводиться оплачувати найціннішим, що є у нашої нації – людським життям. Однак, як переконливо свідчать останні соціологічні дослідження, проведені Центром Разумкова, гідність та свобода для українців – не просто слова, а сенс життя, заради яких вони готові долати всі труднощі війни [1].

Список використаних джерел

1. Гошовська В.А. Свобода і гідність як цивілізаційний вибір України. Вітчизняний парламентаризм: сучасні виміри Гідності та Свободи українського народу : матеріали щоріч. Всеукр. круглого столу (Київ, 23 листоп. 2022 р.) : / за ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2022. 152 с., С. 39-42.

2. Заяць Н. В. Гідність людини як абсолютна цінність: філософсько-правове розуміння. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/116/1346/3002-1?inline=1/> (дата звернення: 11.11.2024).

3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

4. Ярмол Л. В., Вандьо С. Поняття, значення свободи та її взаємозв'язок із правом. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4910/yarmolvandyo.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).

Тарас КОРНЕЛЮК,

магістр першого року навчання кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Taras KORNELIUK,

master of the first year of studies at the department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Лідія ДАНИЛЕНКО**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ УКРАЇНИ

INFORMATION SECURITY IN THE CONDITIONS OF CONTEMPORARY PARLIAMENTARISM OF UKRAINE

Unity is valuable but must focus on achieving concrete goals to foster a more successful, resilient, and happy society. Strengthening democracy and safeguarding values like dignity and individual respect are crucial. Without a moral foundation, sustaining freedoms, rule of law, and justice becomes unattainable. However, democracy faces significant challenges, including cyberwarfare and the monopolization of digital power, exacerbated by Russia's aggressive war against Ukraine. This conflict has highlighted vulnerabilities in information security and underscored the need for innovative approaches to protect democratic institutions.

Unlike cybersecurity, information security emphasizes maintaining the confidentiality, integrity, and accessibility of information. Cyberattacks, often by organized groups, threaten democratic processes by manipulating elections and public opinion. As highlighted in Ben Buchanan's Hackers and States, cyber threats transcend borders, undermining trust in institutions and creating opportunities for external and internal destabilization.

Ukraine has been a primary target of cyberattacks, experiencing 48% of global incidents in 2023, with a sharp increase in attacks on government institutions and critical infrastructure. These incidents often involve phishing, malware, account compromises, and espionage aimed at eroding Ukraine's resilience. In response, Ukraine's parliament has enacted legal measures to counter disinformation and ensure robust information security, emphasizing the pivotal role of legislative action in addressing modern cyber threats.

Keywords: parliamentarism, democracy, cybersecurity, information security, resilience.

Єдність сама по собі є цінною, проте це має бути єдність, яка направлена на досягнення конкретних цілей аби справді досягти чогось для нашого народу – щоб створити більш успішне, більш стійке та щасливіше суспільство. Наступні роки нам потрібно ще більше сконцентруватися на збереженні нашої демократії та цінностей, зокрема поваги до кожної людини та її гідності. Суспільні цінності повинні підтримуватися індивідуальними цінностями кожної людини. Без цієї моральної основи не буде тривалої підтримки фундаментальних свобод, верховенства права, незалежної судової влади, справедливості в розподілі багатств та процвітання.

Сьогодні перед демократією у світі постають значні виклики. Хоча демократичні інституції можуть продовжувати існувати, проте глобальна кібервійна та монополізація цифрової влади невеликою групою осіб можуть поступово підірвати принципи та практики демократії. З початком російської агресивної геноцидної війни в Україні, ми більше не живемо в гармонійному світі без трагедій. Сьогодні парламентаризм стикається не тільки з традиційними завданнями представницької демократії, але й з необхідністю захищатися від кібератак. Це вимагає не лише технічного переоснащення, але й розробки нових підходів до забезпечення інформаційної безпеки.

Інформаційна безпека – це не те ж, що й кібербезпека. Інформаційна безпека забезпечує стан конфіденційності, цілісності та доступності інформації.

У розділі «Дестабілізація» своєї книги «Хакери та держави» Бен Б'юкенен підкреслює, що кіберпростір став одним із найбільших викликів для національної безпеки та стабільності демократичних держав. Кіберпростір не знає державних кордонів і це створює унікальну можливість для зовнішніх та внутрішніх гравців впливати на виборчі процеси, маніпулювати громадською думкою і навіть підривати довіру до державних інституцій. Автор показує, як уряди та хакери використовують комп'ютерні технології для дестабілізації інших країн, наголошуючи, що кіберзагрози здатні порушити демократичні процеси на багатьох рівнях.

Одним із головних аспектів кіберзагроз є можливість маніпуляції результатами виборів та громадською думкою. Чорні неетичні хакери, використовуючи техніки дезінформації та фальсифікації, можуть підривати довіру громадян до системи виборів, що є основою демократії. Б'юкенен звертає увагу на те, що демократичні країни не завжди мають належний захист від таких атак, оскільки кіберпростір розвивається швидше, ніж уряди встигають створювати засоби для його контролю. Відтак, демократія стає вразливою до впливу з боку державних та недержавних акторів, які можуть впливати на результати голосувань і спотворювати політичний ландшафт [1, с. 203-288].

Кібератака – навмисні (спрямовані) дії в кіберпросторі, які здійснюються за допомогою засобів електронних комунікацій. Кібератаки виконуються людьми (частіше – організованою групою людей).

Український парламентаризм зазнає постійних кібератак. Наприклад, ще до початку повномасштабної війни, у 2014 та 2019 роках, зазнала кібератак Центральна виборча комісія України. Також, було зафіксовано кібератаки на Міністерство фінансів, Міністерство інфраструктури, Пенсійний фонд (2016), Міністерство енергетики та вугільної промисловості, Державну фіскальну службу (2018) [2].

Основні кібератаки проти України

У 2023 році саме Україна була країною, яка найбільше піддається кібератакам у світі (48 % всіх кібератак світу були направлені саме на Україну). На другому місці знаходилися держави-члени НАТО (36% від загального числа кібератак у світі) [3].

Урядова команда реагування на комп'ютерні надзвичайні події CERT-UA, яка діє при Держспецзв'язку, у 2023 році опрацювала 2543 кіберінциденти, що на 15,9% більше ніж за 2022 рік, коли Україна стикнулася з величезною кількістю атак у зв'язку з повномасштабною російською агресією проти нашої держави. Найбільше зловмисники атакують уряд та урядові організації, місцеві органи влади та сектор безпеки та оборони, комерційні організації, енергетичний сектор, телекомунікації та багато інших установ. Найпоширенішими типами інцидентів є розповсюдження шкідливого програмного забезпечення, фішинг, шкідливе підключення, компрометація облікового запису та компрометація системи. Метою зловмисників є розвідувальні операції, довготривале шпигунство, знищення даних та інформаційних систем. Кількість ворожих атак продовжує збільшуватися [4].

Воєнний стан диктує необхідність постійного оновлення законодавства, особливо в галузі інформаційних відносин. Законодавчі зміни спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки

держави та захист суспільства від дезінформації. Так, Верховна Рада України ухвалила законопроект про кримінальну відповідальність за незаконне фото- та відеознімання переміщення ЗСУ та міжнародної військової допомоги під час воєнного стану [5].

Кібербезпека – зарегульована у світі галузь. Закони та нормативи у сфері кібербезпеки часто базуються на стандартах, визнаних галузевою спільнотою. В Україні прийнято на державному рівні Стратегію кібербезпеки як частину Закону про національну безпеку [6], проте нам слід переглянути її відповідно до сучасних викликів та загроз національній безпеці та демократії. На мою думку, наявність обов'язкових несинхронізованих регуляцій робить їх важкими для дотримання. До прикладу, в нашій державі впровадженні такі регулювання кібербезпеки:

- Про Стратегію кібербезпеки України: Указ Президента України. П. 4.4. Розвиток потенціалу сектору безпеки та оборони у сфері забезпечення кібербезпеки.

- Про затвердження Загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.06.2021 №518.

- Про Критичну інфраструктуру та її захист: Закон України від 16.11.2021 №1882-IX.

- Постанови Національного банку України: №95 від 28.07.2021, №58 від 15.05.2020 та інші.

- Кримінальний кодекс України: Статті 163, 360–363.

Свобода та гідність українського народу є невіддільними компонентами нашої державності. Кіберзагрози підривають ці фундаментальні цінності, обмежуючи нашу свободу вибору та гідність. Лише комплексний підхід, що поєднує законодавчі ініціативи, технологічні розробки та підвищення цифрової грамотності, дозволить нам відстояти ці цінності та забезпечити гідне майбутнє України. Саме парламент, як основний законотворчий представницький орган держави зможе відіграти ключову роль у формуванні та реалізації ефективної політики інформаційної безпеки.

Список використаних джерел

1. Б'юкенен, Бен. Хакери і держави. Кібервійни як нові реалії сучасної геополітики / пер. з англ. Юлія Каздобіна. Київ: Наш Формат, 2024. – 352 с.

2. ISPP. Статті. URL: <https://www.issp.ua/blog/categories/статті>.

3. Microsoft Threat Intelligence. Microsoft Digital Defense Report. Building and improving cyber resilience. October 2023. URL: <https://www.microsoft.com/security/blog/microsoft-digital-defense-report>.

4. Урядова команда CERT-UA у 2023 році опрацювала 2543 кіберінциденти. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/uryadova-komanda-cert-ua-v-2023-roci-opracyuvala-2543-kiberincidenti>.

5. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 07.04.2022 №2160-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#n10>.

6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 №2469-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

Валерія КОРОЛЬОВА,

магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Valeriia KOROLOVA,

graduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Ірина ДУДКО**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЕЛЕКТРОННІ ВИБОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ: УРОКИ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ДЛЯ УКРАЇНИ

ELECTRONIC ELECTIONS AS A TOOL OF DEMOCRATIZATION: LESSONS FROM INTERNATIONAL EXPERIENCE FOR UKRAINE

Electronic voting is a tool for modernizing democratic processes. The use of information and communication technologies in elections can increase accessibility, transparency, and trust in the results of elections. At the same time, this process is accompanied by significant risks that should be taken into account when developing a national strategy. The success of such initiatives depends on many critical factors. Analysis of the world experience of implementing e-elections allows you to avoid common mistakes and learn best practices for Ukraine. Ukraine has already taken the first steps towards e-democracy through e-petitions, e-budgets and digital services, e-elections can be the next step in modernizing the political system. However, their success depends on the government's ability to provide a balanced approach to addressing technical, legal and social challenges.

Keywords: *Ukraine, electronic voting, modernizing, democratic.*

Електронні вибори стали елементом модернізації виборчих процесів у багатьох країнах, пропонуючи інноваційні підходи до вирішення традиційних проблем демократії. Вони здатні підвищити ефективність голосування, забезпечити більшу прозорість результатів та залучити ширшу аудиторію виборців. Електронні вибори стали елементом модернізації виборчих процесів у багатьох країнах, пропонуючи інноваційні підходи до вирішення традиційних проблем демократії. Вони здатні підвищити ефективність голосування, забезпечити більшу прозорість результатів та залучити ширшу аудиторію виборців [4].

У сучасному світі стрімкого технологічного прогресу електронні вибори залишаються одним із важливих інструментів для посилення демократичних процесів. Використання цифрових технологій у виборчому процесі підвищує прозорість, зручності та швидкість підрахунку голосів, що відповідає потребам суспільства в добу інформаційної епохи. Світовий досвід запровадження електронних виборів демонструє, як значний потенціал для розвитку демократії, так і виклики, які є на цьому шляху, зокрема питання кібербезпеки, довіри виборців та забезпечення інклюзивності. Для України, яка продовжує зміцнювати демократичні інститути та прагнення до євроінтеграції, аналіз міжнародного досвіду впровадження електронного голосування є актуальним і корисним. У цьому контексті необхідно дослідити, як передові практики так і недоліки тої чи іншої, вже існуючої, системи цифрових виборів. Уроки країн світу можуть стати орієнтиром для розробки ефективної та безпечної системи електронних виборів, що сприятиме демократизації та громадській активності.

Один із найважливіших напрямків розвитку для сучасної демократії – це впровадження інноваційних технологій і діджиталізації в управлінські процеси. Електронні вибори мають як позитивні аспекти, так і ризики, які проявлялися в окремих країнах, що впроваджували цей інструмент. Негативний досвід може стати джерелом уроків для України, допомагаючи уникнути помилок і забезпечити максимально ефективну та безпечну систему електронного голосування.

Використовуючи бази даних та статистичні матеріали, представлені на сайті Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам (IDEA) можна проаналізувати наскільки є цифровізованим

процес голосування в тій, чи іншій країні. IDEA – це міжурядова організація, яка спеціалізується на моніторингу демократичних процесів і виборчих систем у різних країнах світу, організація веде базу даних, де позначає держави, що використовують електронне голосування. У цій базі представлені дані про 178 країн, включаючи детальну інформацію про їхній поточний стан у сфері е-голосування. Відповідно до даної статистики, 33 із цих 178 країн активно використовують електронне голосування, як одну з альтернативних форм участі у виборчому процесі [1].

Проте електронні вибори не втратили недоліків. Вони вимагають суттєвих інвестицій у технології, інфраструктуру та навчання персоналу. Серед основних ризиків – можливість кібератак, результатів маніпуляцій та зниження рівня довіри виборців через недостатню прозорість процесу. Ці країни, як Німеччина і Нідерланди, через проблеми безпеки та показ громадського контролю повернулися до паперових бюлетенів [1].

Одним із головних позитивних прикладів є Естонія, яка з 2005 року використовує інтернет-голосування, що забезпечує участь виборців із будь-якої точки світу. В процесі повоєнного відновлення України саме можливість дистанційного волевиявлення стане не лише інструментом забезпечення доступу до виборчого процесу для громадян, які тимчасово перебувають за межами країни або у важкодоступних регіонах, але й важливою складовою демократичного відновлення. В умовах військової перебудови, коли значна частина громадян може бути переміщена або мати обмежений фізичний доступ до виборчих дільниць, дистанційне електронне голосування здатне гарантувати їхнє право на участь у виборах. Успіх Естонії базується на комплексному підході до впровадження електронного голосування, який включає розвинену систему кібербезпеки, цифрову ідентифікацію громадян та високий рівень довіри до державних інститутів. Натомість у країнах, таких як Нідерланди та Німеччина, використання електронних систем було обмежено або припинено через проблеми прозорості, кіберризиків та недовіру виборців [2]. У Бразилії, при успішному впровадженні електронного голосування, політика часто залишає під сумнів результати виборів, маніпулюючи громадською думкою. Це створює напругу і підриває довіру до системи навіть для багатьох реальних доказів фальсифікацій [3].

Швидкість і доступність адміністративних послуг сприяють не тільки підвищенню довіри до держави, але й підвищенню ефективності її роботи. Подібні ініціативи не лише допомагають подолати бюрократію, але й підвищують прозорість державних рішень, що важливо для відновлення довіри громадян. Саме цей підхід, спрямований на відкритість та інтеграцію інноваційних рішень, допоможе зміцнити позиції української еліти в очах суспільства.

Україна відроджується не лише як держава, але й як нація, що переживає глибокі трансформації у своїй самоідентифікації. Досвід інших країн демонструє, що успіх електронних виборів залежить від гармонійного поєднання технологій із демократичними цінностями, прозорими процедурами та широкими суспільними залученнями. Для України це можливість не лише покращити демократичний процес, але й зміцнити довіру громадян до виборчих інститутів. Впровадження електронних виборів може значно посилити демократичні процеси в Україні, але це потребує комплексного підходу. Позитивний досвід Естонії, демонструє важливість планування, розбудови технічної бази та розвитку довіри громадян. Урахування міжнародного досвіду дозволить Україні мінімізувати ризики та використовувати переваги сучасних технологій у виборчих процесах [5]. Таким чином, впровадження дистанційного волевиявлення може стати не лише відповіддю на виклики військового періоду, але й поштовим до технологічного і демократичного прориву для України.

Список використаних джерел

1. International IDEA. Впровадження електронного голосування. 2011. 39 с. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/introducing-electronic-voting-essential-considerations-UK.pdf>
2. Марцеляк О.В. Новітні технології голосування: зарубіжний досвід. 2019. 133 с. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2019/pdf/62.pdf
3. Recap of 2016 electoral events. URL: <https://digitalvote.wordpress.com/tag/brazil/>
4. Готун А. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в Україні Вісник київського національного університету ім. Т. Шевченка. Філософія. Політологія. 89/90 2008. 51-55 с.
5. Волошкевич Г.А. Автоматизовані системи електронного голосування: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні. 2017. 13 с. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/2361/1/%D0%97%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%202017-7-13.pdf>

Віталій КРАСНИКОВ,

студент 2-го курсу заочної форми навчання ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Vitalii KRASNIKOV,

second-year part-time student majoring in the OP «Parliamentarism and Parliamentary Activity» of the
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv
National University

Науковий керівник: **Валентина ГОШОВСЬКА**, доктор політичних наук, професор, завідувач
кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

WAYS TO IMPLEMENT ELECTRONIC ELECTIONS IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF POST- WAR RECONSTRUCTION

This article discusses the potential implementation of electronic voting (e-voting) in Ukraine amid its digital transformation and post-war reconstruction. Currently, Ukrainian electoral law does not allow e-voting, though it permits technical tools for referenda and elections. Partial automation exists in the electoral process through systems like the «Elections» information-analytical system and the «State Voter Register.» While e-voting has not yet been practiced, Ukraine has made progress with digital identification tools such as ID cards, biometric passports, Mobile ID, Bank ID, and digital signatures. Platforms like the «Diia» app embody the «state in a smartphone» concept and may support future e-voting initiatives. However, technical readiness must be matched by legal frameworks, stakeholder consensus, and public engagement.

The article emphasizes phased implementation, starting with pilot projects and regional expansion.

Keywords: electronic elections, e-voting, postwar reconstruction.

У сучасних умовах цифрової трансформації електронне голосування суспільства є етапом демократичного розвитку. Наразі національне виборче законодавство України не допускає електронного голосування для проведення виборів, залишаючи традиційну процедуру з використанням паперових бюлетенів. Проте законодавство передбачає можливість застосування технічних засобів під час організації референдумів і виборчих процесів.

Для покращення виборчого процесу в Україні вже функціонують певні комп'ютерні системи: єдина інформаційно-аналітична система «Вибори» та автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система «Державний реєстр виборців». Таким чином, деякі етапи виборчого процесу в Україні вже є частково автоматизованими, що включає формування комісій, підготовку списків виборців, реєстрацію кандидатів, підрахунок голосів та оприлюднення результатів. Попри те, що елементи електронної системи впроваджені, процес голосування все ще залишається паперовим.

Хоча процедури електронного голосування ще не застосовувалися в Україні, можна сказати, що певні кроки для технічної підготовки вже зроблені. Зокрема, впроваджені сучасні електронні методи ідентифікації громадян, такі як внутрішні паспорти у форматі ID-карток, біометричні закордонні паспорти, Mobile ID та Bank ID. Ці технології у перспективі можуть стати основою для ідентифікації виборців під час електронного голосування. Громадяни України мають доступ до електронного цифрового підпису (ЕЦП), який може бути використаний у майбутньому для підтвердження вибору під час електронного голосування. Також розроблено мобільний додаток і вебпортал «Дія» – платформи, що втілюють концепцію «Держави в смартфоні». У перспективі одним із кроків цього проекту може стати впровадження електронного голосування [1].

Однак, окрім технічної готовності, для запуску системи електронного голосування потрібне розроблення відповідної нормативної бази, узгодження ключових питань між основними політичними суб'єктами та ефективна комунікація з суспільством.

Будь-які зміни у виборчій сфері – це зазвичай непростий процес, що супроводжується дискусіями та потребує тісної співпраці всіх зацікавлених сторін, ретельної підготовки та узгодження позицій. Основні стейкхолдери, хоча й мають різні рівні зацікавленості та впливу на процес реформування виборчої системи, переважно погоджуються щодо необхідності її модернізації.

Питання впровадження електронного голосування в Україні на виборах та референдумах є предметом активних обговорень серед політиків та експертів, особливо в контексті цифровізації адміністративних послуг і системи публічного управління. Електронне голосування розглядається як важлива частина політики електронної демократії, що впроваджується в Україні [3].

Згідно з Концепцією розвитку електронної демократії, в Україні здійснюються кроки для запровадження електронного голосування. Серед цих заходів – розроблення нормативно-правової бази, визначення основних принципів електронного голосування під час виборів і референдумів, а також створення сучасних методів електронної ідентифікації виборців [2].

В умовах повоєнного відновлення України впровадження електронного голосування стає ще актуальнішим, оскільки традиційна інфраструктура виборів може бути частково пошкодженою, а значна частина населення – переміщеною.

У цьому контексті необхідно розглянути детальні рекомендації, що допоможуть забезпечити безпечне та надійне впровадження електронного голосування:

1. Проведення поетапного впровадження:

- розпочати з пілотних проєктів на місцевих виборах для виявлення та усунення технічних труднощів;

- поступово розширювати географію електронного голосування на регіональному рівні;
- створити тимчасові виборчі округи для внутрішньо переміщених осіб (ВПО);

2. Забезпечення високого рівня кібербезпеки:

- використовувати блокчейн-технології для захисту даних;
- проводити регулярний аудит безпеки;
- впровадити багаторівневу аутентифікацію (ID-картки, мобільний телефон, біометрія).

3. Розробка та вдосконалення правової бази:

- розробити комплексні законодавчі акти;
- гармонізувати законодавство з міжнародними стандартами;
- створити механізми незалежного аудиту та контролю.

4. Використання сучасних методів ідентифікації виборців:

- застосовувати електронну ідентифікацію (ID-картки, Mobile ID);
- використовувати електронний цифровий підпис (ЕЦП).

5. Підвищення прозорості та доступності для виборців:

- організація інформаційних кампаній для громадян;
- навчання виборчого персоналу.

6. Забезпечення інклюзивності та рівного доступу до виборчого процесу:

- залишення можливості традиційного голосування.
- розробка адаптованих рішень для громадян з обмеженими можливостями.

В умовах повоєнного відновлення України електронне голосування може стати важливим інструментом, що полегшить доступ громадян до виборчого процесу, особливо тих, хто не має змоги голосувати особисто через переміщення або обмежену мобільність. Однак для успішного впровадження необхідні чіткі кроки: забезпечення кібербезпеки, ухвалення правової бази, поетапне тестування, розробка сучасних методів ідентифікації виборців, інформаційна підтримка, а також створення інклюзивних умов для всіх груп населення.

Забезпечивши ці передумови, Україна зможе впровадити електронне голосування, що сприятиме прозорості, доступності та ефективності виборчого процесу, водночас зміцнюючи демократичні інститути та довіру громадян до виборчої системи.

Список використаних джерел

1. Токар-Остапенко О. В. Упровадження системи електронного голосування в Україні: сучасний стан та правове регулювання. *Стратегічна панорама*. 2022. № 1. С. 26–41. <https://doi.org/10.53679/2616-9460.1.2022.03>

2. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації від 08.11.2017 р. № 797-р. Поточна редакція від 26.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text>

3. Березенко В. Електронні вибори: невідворотне майбутнє. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/11/5/7312315/>

Володимир КРЕЙДЕНКО,

кандидат наук з державного управління, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Volodymyr KREYDENKO,

PhD in public administration, assistant of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University
<https://orcid.org/0000-0003-2300-7857>

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE IN A STATE OF MARTIAL LAW

The theses highlight the vital role of the Verkhovna Rada as Ukraine's sole legislative body, particularly during the martial law imposed following the Russian invasion. After the invasion on February 24, 2022, the Rada promptly ratified the President's decree for martial law, illustrating its commitment to backing the Armed Forces and ensuring the legality of governmental actions. During this period, the Verkhovna Rada has displayed significant legislative activity, passing critical laws aimed at bolstering national defense, financial stability, and international cooperation, despite the inherent risks to its members.

The establishment of a «defense coalition» among deputies has expedited decision-making, demonstrating the parliament's ability to adapt while upholding democratic values. Nonetheless, the Rada encounters challenges, such as ensuring sustainable funding for defense initiatives and pursuing reforms necessary for EU integration amid financial constraints.

Despite these hurdles, the Rada's actions are crucial not only for national defense but also for societal progress, as it continues to meet urgent needs and tackle contemporary issues while advancing Ukraine's aspirations for integration into the European and global community.

Keywords: Verkhovna Rada of Ukraine, martial law, legislative authority, national defense, russian invasion.

В Україні, як суверенній і незалежній, демократичній правовій державі, Верховна Рада виконує ключову роль у забезпеченні прав і свобод громадян, особливо в умовах воєнного стану. Вона є єдиним органом законодавчої влади, який має повноваження оголошувати війну, затверджувати рішення Президента України про використання Збройних Сил, а також реагувати на виклики, пов'язані з військовою агресією

24 лютого 2022 року, в перші години повномасштабного вторгнення російської федерації, Верховна Рада України затвердила указ Президента України про введення воєнного стану, що стало необхідним кроком для об'єднання зусиль держави у боротьбі проти російських загарбників. Цим рішенням парламент продемонстрував свою готовність до дій та підтримку Збройних Сил України, а також забезпечив правову легітимність дій уряду в умовах дії воєнного стану [1].

Протягом дії правового режиму воєнного стану Верховна Рада України проявила безперервну законодавчу активність, ухвалюючи критично важливі рішення для зміцнення обороноздатності України. Народні депутати працювали у надзвичайних умовах, продовжуючи виконувати свої обов'язки, незважаючи на загрози їх фізичній безпеці. З моменту початку війни парламент провів численні засідання, ухваливши велику кількість законодавчих актів, що стосуються національної безпеки, фінансової стабільності та міжнародної співпраці [2].

В Україні, як і в інших країнах, що стикаються з військовою агресією, важливою є консолідація політичних сил. В умовах війни українські депутати об'єдналися в так звану «оборонну коаліцію», що дозволило скоротити дебати і швидше ухвалювати закони, необхідні для забезпечення стабільності держави. Цей процес продемонстрував здатність парламенту адаптуватися до критичних умов, зберігаючи при цьому демократичні принципи.

Важливим аспектом роботи Верховної Ради України стало активне міжнародне співробітництво. Протягом війни парламент ініціював численні звернення до міжнародної спільноти, що стосувалися визнання росії державою-терористом та мобілізації підтримки з боку інших країн. Це стало можливим

завдяки діяльності міжпарламентських груп, які допомогли сформувати коаліцію держав-партнерів на підтримку України.

Окрім цього, Верховна Рада активно співпрацює з громадськими організаціями та активістами, що займаються гуманітарною допомогою. Ця взаємодія сприяла не лише наданню допомоги військовим та цивільним, але й об'єднанню суспільства навколо спільної мети.

Серед основних викликів можна виділити наступне - необхідність забезпечення безперервного фінансування оборонного сектору в умовах дефіциту бюджету. Це вимагає прийняття законів, що спрямовують ресурси на підтримку Збройних Сил, розвиток оборонної промисловості та закупівлю військового обладнання. Також стоїть питання модернізації системи управління державою для оперативного реагування на виклики війни, підвищення ефективності державного апарату та контролю над важливими секторами, зокрема безпеки, економіки та соціального захисту. Одним із ключових завдань Верховної Ради є активізація реформ, спрямованих на отримання повноправного членства в ЄС. Це включає адаптацію українського законодавства до європейських стандартів у сферах правосуддя, економіки та екології. Попри складні умови війни, цей процес є стратегічно важливим для майбутнього України.

Відзначаючи успіхи Верховної Ради у цей складний період, важливо підкреслити, що її діяльність в умовах воєнного стану є запорукою не лише обороноздатності, а й розвитку українського суспільства. Зміцнення довіри до парламенту, активна співпраця з громадськістю та міжнародними партнерами, а також законодавче забезпечення основних потреб країни допомагають Україні вистояти в боротьбі за незалежність та територіальну цілісність.

Таким чином, Верховна Рада України в умовах воєнного стану демонструє свою роль не лише як законодавчого органу, але й як важливого інституту, що об'єднує суспільство, підтримує національні інтереси та сприяє захисту України від зовнішніх загроз. Її діяльність свідчить про готовність держави до реагування на виклики сучасності та про її прагнення до інтеграції в європейське та світове співтовариство.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 30.10.2024).
2. Рада за час воєнного стану збиралася 24 рази: Стефанчук сказав, скільки ухвалили законів. Укрінформ : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3552325-rada-za-cas-voennogo-stanu-zbiralasa-24-razi-stefancuk-skazav-skilki-uhvalili-zakoniv.html> (дата звернення: 30.10.2024).

Анастасія КУЗЬМИНСЬКА,

студентка ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anastasia KUZMINSKA,

student of the program «Public Management and Administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Надія МАКСИМЕНЦЕВА**, доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИПЛОМАТИЧНИХ ЗУСИЛЬ

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF DIPLOMATIC EFFORTS

Having long been on the periphery of international relations, Ukrainian diplomacy has reached a new level since the outbreak of full-scale war on February 24, 2022, thanks to unprecedented international attention. In the context of hostilities, diplomacy has become a key tool for securing support for the state, including significant financial, humanitarian, and military assistance. However, along with its achievements, Ukrainian diplomacy faces challenges, including the unprofessionalism of some representatives, which manifests itself in inappropriate statements and actions that can damage Ukraine's international image. These problems can have negative consequences for diplomatic relations and support from international partners. It is important to raise the professional level of diplomats and to take a responsible approach to international activities in order to maintain the trust of the international community.

Keywords: *diplomacy, comparative analysis, effectiveness, international cooperation, inter-parliamentary diplomacy, cultural diplomacy, governmental diplomacy.*

Дипломатія відіграє ключову роль у забезпеченні миру, стабільності та розвитку міжнародних відносин. У сучасному світі, де конфлікти, економічні кризи та екологічні виклики стають все більш поширеними, ефективність дипломатичних зусиль набуває особливої ваги. Порівняльний аналіз ефективності дипломатичних зусиль дозволяє виявити сильні та слабкі сторони різних підходів до дипломатії, а також сприяє вдосконаленню стратегій міжнародного співробітництва.

Порівняльний аналіз базується на оцінці результативності дипломатичних зусиль у різних контекстах, включаючи міжурядову, парламентську та громадську дипломатію. Використовуються кількісні та якісні методи дослідження, що дозволяє оцінити вплив дипломатичних ініціатив на вирішення конфліктів, зміцнення економічного співробітництва та сприяння глобальним цілям сталого розвитку.

Різні форми дипломатії, такі як традиційна урядова дипломатія, міжпарламентська дипломатія та культурна дипломатія, мають свої унікальні переваги та недоліки [3, с. 23]. Наприклад, міжпарламентська дипломатія часто виявляється ефективнішою у сприянні демократичним процесам та зміцненні громадянського суспільства, тоді як традиційна урядова дипломатія має більше можливостей впливати на прийняття рішень на глобальному рівні [4, с. 57].

Порівняльний аналіз свідчить про необхідність інтеграції різних підходів до дипломатії для досягнення максимального ефекту. Співпраця між різними дипломатичними інструментами може значно підвищити ефективність міжнародних зусиль у вирішенні глобальних проблем.

Дипломатія залишається основним механізмом для захисту національних інтересів на міжнародній арені, підтримуючи мирні стосунки між державами. Від початку людської історії, дипломатичні відносини сприяли знаходженню компромісів і вирішенню конфліктів без застосування сили [2]. Сьогодні дипломатія розвинулася у складну сферу, що включає правила та практики для досягнення міжнародних цілей і вирішення суперечностей, що можуть призвести до війни.

Сучасна дипломатія постійно еволюціонує, відзначаючись участю різних типів держав, включаючи демократичні, авторитарні та тоталітарні режими. Важливими аспектами сучасної

дипломатії є економічна співпраця, а також вирішення нових загроз, таких як міжнародний тероризм і кіберзагрози.

Українська дипломатія розпочала свою історію 22 грудня 1917 року з створення Секретаріату міжнародних справ Української Народної Республіки. Після здобуття незалежності в Україні на початку 1990-х років, вона опинилася в епіцентрі глобальних геополітичних змін, зокрема, переходу від "холодної війни" до нового міжнародного порядку [1, с. 9]. Зараз Україна стикається з викликами адаптації до сучасних умов міжнародних відносин та забезпечення своєї конкурентоспроможності в умовах глобалізації та геополітичних трансформацій.

Протягом тривалого часу українська дипломатія залишалася на периферії міжнародних відносин. Проте, з початком повномасштабної війни 24 лютого 2022 року, її значущість на світовій арені різко зросла. Безпрецедентна увага міжнародної спільноти до України стала каталізатором перетворень в дипломатичних зусиллях, що дозволило забезпечити суттєву підтримку держави під час військових дій. Незважаючи на домінування військової стратегії, дипломатія відіграє ключову роль у збереженні міжнародної підтримки. Проте, поряд із значними досягненнями, українська дипломатія також зіткнулася з викликами, що виникають через непрофесіоналізм та відсутність субординації серед деяких дипломатів. Ці проблеми проявилися в неадекватних висловлюваннях та діях, які мають потенційно небезпечні наслідки для міжнародного іміджу України.

З початком військових дій українська дипломатія вийшла на новий рівень завдяки увазі міжнародної спільноти та активній роботі із залучення підтримки. Дипломатія залишається важливим інструментом, забезпечуючи країні підтримку у вигляді фінансової, гуманітарної та військової допомоги, яка значно перевищує сотні мільйонів гривень. Основною проблемою є непрофесіоналізм деяких дипломатів, що проявляється в необережних заявах, які можуть зашкодити міжнародним відносинам України. Непрофесійні дії можуть мати негативні наслідки, створюючи можливості для російської пропаганди та підриваючи довіру з боку міжнародних партнерів, що може погіршити дипломатичні відносини та вплинути на підтримку України в умовах кризи.

На сьогодні українська дипломатія значно посилила свою роль на світовій арені, що потребує підвищеної уваги до професійної підготовки дипломатів та відповідального підходу до міжнародної діяльності. Це необхідно для збереження довіри міжнародної спільноти та ефективного використання отриманих ресурсів.

Список використаних джерел

1. Банчук-Петросова О.В. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Вип. 5. С. 9–21.
2. Бігняк О., Історія Дипломатії. Навчально-методичний посібник За редакцією завідувача кафедри міжнародного та європейського права. URL: [http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15564/Історія дипломатії навч.-метод. посібник .pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15564/Історія%20дипломатії%20навч.-метод.%20посібник.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
3. Гуменюк Б. Дипломатія доби глобалізації: нові виклики та завдання. *Світогляд*. №1, 2009. С. 23–33.
4. Жаровська І., Ортинська Н. Інформаційна війна як сучасне глобалізаційне явище. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. № 2. Т. 7. С. 56-61.

Наталія КУЗЬМИЧ,

студентка 2-го курсу заочної форми навчання, ОП «Європейські студії для публічних управлінців» (за замовленням НАДС) спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Natalia KUZMYCH,

a second-year part-time student of the Educational Program «European studies for public administrators» (commissioned by the National Agency of Ukraine on Civil Service), specializing in 281 «Public Management and Administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

THE CIVILIZATIONAL CHOICE OF THE UKRAINIAN PEOPLE

The Civilizational Choice of the Ukrainian People: Freedom and Dignity

The Ukrainian people's civilizational choice is deeply rooted in a historical pursuit of freedom and dignity, values central to their identity. From the era of Kyivan Rus and the Cossack state, Ukrainians have cultivated traditions of liberty and self-governance. In the 20th century, these ideals manifested in persistent struggles for independence, culminating in Ukraine's sovereignty in 1991.

Key historical moments, such as the Orange Revolution (2004) and the Revolution of Dignity (2013–2014), highlighted the people's commitment to democratic principles and human rights. These events not only showcased unity and resilience but also affirmed Ukraine's orientation toward European integration and shared values of freedom, the rule of law, and human dignity.

The ongoing war with Russia since 2014 exemplifies the price Ukrainians are willing to pay to defend their civilizational choice. This struggle underscores the role of the Armed Forces of Ukraine and society as a whole in safeguarding sovereignty and independence against external aggression. Ukraine's civilizational choice is not only a historical journey but an ongoing process of defending and embodying the principles of freedom and dignity in the modern world.

Keywords: freedom, dignity, struggle, unity, stability.

Історичне підґрунтя свободи та гідності українців формувалося протягом століть. Ще за часів Київської Русі закладалися основи демократичного мислення та принципів правової держави. Козацька доба стала яскравим прикладом боротьби за свободу, самоврядування та захисту прав. У XX столітті ці цінності проявлялися у національно-визвольних рухах, а відновлення незалежності у 1991 році стало кульмінацією багатовікової боротьби.

Сучасними символами волевиявлення українського народу та боротьби за демократичні цінності стали Майдани – Помаранчева революція 2004 року, яка продемонструвала прагнення до справедливих виборів, та Революція Гідності 2013–2014 років, яка стала виразом прагнення до свободи, прав людини та європейського курсу [1].

Революція Гідності підкреслила прагнення українського народу інтегруватися у простір демократії та прав людини. Події, коли звичайні люди об'єдналися в боротьбі за гідність і незалежність, утвердивши силу народної єдності у визначенні майбутнього своєї держави – це і є цивілізаційний вибір українців сьогодні [2]. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС стало важливим кроком у закріпленні цього вибору, а приєднання до європейського курсу стала однією з її ключових ідей.

Війна за цивілізаційний вибір, яка триває з 2014 року, стала наслідком агресії Росії, спрямованої на підірив суверенітету України та її європейського курсу. Анексія Криму, розпалювання конфлікту на Донбасі, а згодом і повномасштабне вторгнення у 2022 році стали прямими викликами українському прагненню до свободи, гідності та демократичних принципів.

У цих умовах українське суспільство продемонструвало неймовірну єдність та готовність захищати свій цивілізаційний вибір. Збройні Сили України стали основою боротьби за незалежність, тоді як волонтерський рух і міжнародна підтримка посилили спроможність країни протистояти агресії.

Попри війну, Україна продовжує проводити реформи, впроваджувати європейські стандарти та зміцнювати державні інститути, адже майбутнє цивілізаційного вибору українців залежить від здатності країни закріпити демократичні цінності, зміцнити національну ідентичність та інтегруватися у європейські й глобальні інституції.

Поглиблення співпраці з Європейським Союзом є стратегічним напрямком, який дозволить Україні не лише забезпечувати безпеку, але й отримувати доступ до сучасних технологій, стандартів управління та економічного розвитку.

Важливою умовою залишається розвиток освіти й культури, які формують національну свідомість та підвищують суспільну згуртованість. Паралельно необхідно посилювати соціальну справедливість і створювати умови для гідного життя кожного громадянина [3].

В умовах війни та постійних викликів, консолідація суспільства навколо спільних цінностей і єдність є ключовими для досягнення успіху.. Майбутнє України – це побудова сильної, незалежної, демократичної держави, що є невід’ємною частиною європейської спільноти.

Список використаних джерел

1. Євромайдан: хроніка відчуттів / Т. Прохасько, І. Ципердюк, Ю. Андрухович, С. Жадан, Ю. Винничук. Брустурів : Дискурсус, 2014. 156 с.
2. Майдан від першої особи. 45 історій Революції Гідності/ упоряд. Тетяна Ковтунович, Тетяна Привалко. К. : К.І.С.; 2015. 320 с., іл.
3. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення. К.: Критика, 2000. 304 с.

Марина ЛАВРЕНЧУК,

студентка 1-го року навчання, ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maryna LAVRENSHUK,

masters student of the Department of Parliamentarism and Parliamentary Activities of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Володимир ДЗЕГА**, доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВІДКРИТІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ПАРЛАМЕНТУ: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

OPENNESS AS A FACTOR IN INCREASING CITIZENS' TRUST IN THE PARLIAMENT: REALITIES AND CHALLENGES FOR UKRAINE

The article examines the role of openness in the modern activity of the Parliament of Ukraine as an important factor contributing to the increase of citizens' trust in the legislative body. The main directions of ensuring the openness of the parliament are described, in particular ensuring the transparency of the legislative process, access to information, communication with the public. The challenges faced by the Verkhovna Rada of Ukraine in ensuring openness and possible ways to overcome them are also analyzed.

Keywords. Openness, trust of citizens, parliament, transparency, Verkhovna Rada of Ukraine, legislative process, access to information.

Вступ. Відкритість державних інституцій, у тому числі парламентів, є важливим аспектом побудови демократичних суспільств, особливо в країнах, що переживають політичні та соціальні трансформації. В умовах глобальної діджиталізації та швидкого доступу до інформації громадяни все частіше хочуть не лише бути поінформованими про діяльність влади, а й впливати на неї. Особливого значення це питання набуває в Україні, де тривають реформи, спрямовані на європейську інтеграцію та підвищення рівня інформування громадськості в державному управлінні.

Протягом останніх років Верховна Рада України поступово впроваджує заходи з підвищення прозорості своєї діяльності, але поки що не досягла високого рівня довіри з боку громадськості. За даними різних соціологічних опитувань [3], низький рівень довіри до парламенту є наслідком довготривалих проблем, пов'язаних з відчуженням між громадянами та представниками влади. У цьому контексті відкритість парламентів набуває особливого значення не лише як засіб надання інформації, але й як засіб залучення громадян до законодавчого процесу.

Основна частина. Для того, щоб підвищити довіру громадян до парламенту, останній повинен демонструвати відкритість у кількох ключових сферах, включаючи прозорість законодавчого процесу, доступність інформації про діяльність парламенту, можливості для участі громадськості у прийнятті рішень та зворотній зв'язок з громадськістю.

Перш за все, для забезпечення прозорості законодавчого процесу громадяни повинні мати можливість спостерігати за всіма етапами підготовки та розгляду законів. Для цього в Україні існує платформа, яка надає доступ до документів пленарних засідань, протоколів та стенограм. Переважна більшість документів, включаючи законопроекти, висновки комітетів та інформацію про результати голосування народних депутатів, доступні на офіційному веб-сайті Верховної Ради. Така практика дозволяє громадянам ознайомлюватися з процесом підготовки законопроектів та стежити за тим, як голосують народні депутати, що дає їм чітке розуміння того, які законодавчі ініціативи підтримуються в парламенті. З іншого боку, громадяни часто стикаються з обмеженим доступом до інформації на ранніх стадіях обговорення конкретної законодавчої пропозиції, що знижує прозорість процесу.

Але доступ до інформації про діяльність парламенту має другорядне значення у нашої країні. У багатьох країнах ЄС парламенти активно використовують соціальні мережі для інформування громадськості, публікуючи аналітичні та інші матеріали. В Україні практика публікації інформації активно використовується в соціальних мережах, таких як МетаХ, Twitter та YouTube, через офіційну сторінку Верховної Ради [2]. Однак залишаються проблеми щодо швидкості оновлення інформації та надання детальних роз'яснень важливих законодавчих змін. Інформація іноді є занадто технічною і складною для розуміння громадськості.

Який канал комунікації Верховної Ради є найбільш зручним для Вас?

Серед респондентів, які користувалися цими платформами за останні 12 місяців, n=1,041

Третій напрямок – це можливість участі громадян у законодавчому процесі. Сьогодні публічні обговорення законопроектів відбуваються в різних формах, таких як громадські слухання, онлайн-дискусії на парламентських веб-сайтах та форумах, використовувати петиції на сайті президента, що дозволяє громадянам висловлювати свою думку та більш-менш впливати на процес прийняття рішень. Однак для багатьох громадян ці механізми залишаються недоступними через брак обізнаності та відповідних можливостей для участі. Розширення можливостей для публічних дебатів та включення поглядів експертів і громадськості до законотворчого процесу може значно підвищити рівень довіри до парламентів.

Нарешті, зворотній зв'язок з громадянами теж має значення для розбудови довіри. Важливим елементом цього є робота зі зверненнями громадян, яка передбачає надання чітких та аргументованих відповідей на питання, що турбують громадян [4]. Нинішня система роботи зі зверненнями громадян у Верховній Раді ще не повністю функціонує, а швидкість і якість відповідей часто не задовольняють громадян.

Одже, відкритість парламенту як елемент довіри тісно пов'язана з якістю комунікації між владою та громадянами. В Україні офіційний підхід до комунікації часто є проблематичним, а відповіді на звернення громадян надаються лише формально, без глибокого аналізу питань. Це може створити враження, що думки громадян є вторинними, а парламент працює за зачиненими дверима. Для подолання цієї перешкоди необхідно покращити якість комунікації, зокрема, шляхом навчання персоналу зі зв'язків з громадськістю та вдосконалення стандартів надання відповідей на запитання та петиції. Створення спеціальних навчальних програм для працівників парламенту також сприятиме формуванню культури поваги до громадської думки.

Одним із ключових викликів на шляху до відкритості є впровадження сучасних технологій, які можуть автоматизувати процеси обробки інформації, надання відповідей на запитання та аналізу громадської думки. Відсутність єдиної цифрової платформи, де громадяни можуть легко дізнаватися про діяльність Верховної Ради, читати останні новини, брати участь в обговоренні законодавчих ініціатив та робити запити, є великим недоліком. Впровадження електронних петицій та відкритих дискусійних онлайн-платформ може значно підвищити відчуття участі громадян у прийнятті

рішень [1]. Успішні приклади таких платформ можна побачити в країнах, які впровадили системи електронного урядування, таких як Естонія та Південна Корея.

Ще одним ефективним способом залучення громадян до законодавчого процесу може бути організація парламентарями регулярних інформаційних сесій з громадянами. На них депутати розповідали б про свою роботу, пояснювали б основні рішення, прийняті на пленарних засіданнях, та відповідали б на запитання громадян. Такі зустрічі можуть відбуватися як у формі офлайн-заходів, так і вебінарів в режимі онлайн, що значно підвищить їхню доступність. Такі практики сприяють підвищенню прозорості роботи парламенту і водночас показують, що депутати зацікавлені в обговоренні важливих суспільних питань з громадянами. Нажаль зараз, в епоху цифровізації, цим користуються лише деякі депутати.

Важливою є також співпраця Верховної Ради з організаціями громадянського суспільства та аналітичними центрами. Спільні дослідження, аналіз законодавчих ініціатив та участь громадських організацій у робочих групах з розробки законопроектів можуть стати ефективним кроком на шляху до більшої відкритості парламенту. Це дозволить отримати об'єктивну експертну оцінку та збагатити законодавчі ініціативи завдяки врахуванню громадської думки на етапі їх розробки.

Висновок. Таким чином, відкритість Верховної Ради є визначальним елементом у розбудові довіри суспільства до влади та підвищенні легітимності її рішень. Забезпечення доступу до інформації, залучення громадян до законодавчого процесу, розширення можливостей для публічних дебатів та впровадження нових технологій для полегшення взаємодії є важливими елементами підвищення довіри до Верховної Ради. Водночас в Україні залишається низка викликів, таких як погана комунікація, низький рівень участі громадян, обмежений доступ до актуальної інформації та відсутність єдиної електронної платформи для взаємодії з громадянами.

Подолання цих викликів потребує комплексного підходу, що включає як покращення технологічної інфраструктури, так і навчальні заходи для державних службовців. Залучення міжнародного досвіду у сфері відкритого врядування, посилення співпраці з громадськими організаціями та розширення можливостей для залучення громадянського суспільства до роботи парламенту може стати важливим кроком на шляху до більш відкритого та прозорого законодавчого органу. Лише завдяки відкритості та взаємодії з громадськістю Верховна Рада зможе підтримувати високий рівень суспільної довіри та відповідати сучасним викликам демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/250068.html> (дата доступу 13.11.2024)
2. Довіра населення України до держструктур // Київський міжнародний інститут соціології. URL: <http://www.kiis.com.ua> (дата доступу 13.11.2024)
3. Опитування «Громадяни і парламент». URL: <https://internews.ua/rang/materiale/poll-Citizens-Parliament-2-wave> (дата доступу 13.11.2024)
4. Посилення демократії та довіри на місцевому рівні в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk> (дата доступу 13.11.2024)

Світлана ЛУЦЕНКО,

студентка 2-го року навчання, ОП «Урядування на повоєнних територіях», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Svitlana LUTSENKO,

2nd year student, OP «Governance in post-war territories», specialty 281 «Public management and administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Юрій ДЕХТЯРЕНКО**, кандидат економічних наук, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений економіст України

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ТА В УМОВАХ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ

ACTIVITIES OF LOCAL GOVERNMENT BODIES IN THE CONDITIONS OF A FULL-SCALE INVASION AND IN THE CONDITIONS OF TEMPORARY OCCUPATION

The article examines the activities of local self-government bodies in the conditions of the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine and the temporary occupation of part of the territory. The legal, administrative and socio-economic aspects of the functioning of local authorities in the conditions of a military conflict are analyzed. Special attention is paid to the issues of ensuring the livelihood of the population, providing social services, coordinating humanitarian aid and working with internally displaced persons. The role of local self-government bodies in promoting the restoration of territorial integrity and maintaining the stability of communities during the temporary occupation has been studied.

Keywords: local self-government bodies, martial law, legal activity, humanitarian aid, internally displaced persons.

Діяльність органів місцевого самоврядування в умовах повномасштабного вторгнення та тимчасової окупації територій України набула особливого значення. Органи місцевого самоврядування, як найближчий до громадян рівень влади, відіграє ключову роль у забезпеченні життєдіяльності громад, підтримці населення та організації надання гуманітарної допомоги.

Правові засади місцевого самоврядування в Україні визначаються у Конституції України, законах України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», галузевому законодавстві, підзаконних нормативно-правових актах, що приймаються на їх основі, а також в актах органів місцевого самоврядування, які приймаються ними у межах компетенції.

Відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій від 22 грудня 2022 року №309 «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2022 року №1668/39004, вся територія Маріупольського району перебуває під тимчасовою окупацією Російської Федерації з 05 березня 2022 року.

Довіра держави до своїх громадян і суспільства стала ключовим фактором у формуванні взаємної довіри в країні. Ця довіра сьогодні є міцною основою для єдності регіонів перед вторгненням російських загарбників. Громади в тилу забезпечують соціально-економічну підтримку для перемоги України, а ті, що перебувають під тимчасовою окупацією, демонструють надзвичайну стійкість під час війни, зберігаючи силу опору і здатність відновитися після звільнення. «Стійкість, виявлена громадами різного типу, доводить правильність ідеї децентралізації й потребу її поглиблення в

межах повоєнної розбудови. Органи місцевого самоврядування і далі виконують свої повноваження, спрямовані розв'язувати питання місцевого значення з урахуванням специфіки функціонування в умовах воєнного стану», – про це йдеться в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень [3].

Важливим напрямом діяльності органів місцевого самоврядування в умовах тимчасової окупації територій є евакуація та реорганізація органів управління. Після захоплення територій місцеві органи змушені переміщуватись на підконтрольні Україні території, де вони продовжують свою роботу у форматі релокаційних адміністрацій та установ. Це вимагає адаптації до нових умов, а також створення нових організаційних структур, які забезпечать функціонування органів місцевого самоврядування на нових місцях, а також підтримку громадян, що евакуювалися з тимчасово окупованих територій.

Основним напрямом діяльності органів місцевого самоврядування в умовах повномасштабного вторгнення стала підтримка внутрішньо переміщених осіб. В умовах масового переміщення населення через активні бойові дії та тимчасову окупацію частини України, органами місцевого самоврядування стали важливою ланкою у системі реєстрації та обліку внутрішньо переміщених осіб. Забезпечення нагальних потреб внутрішньо переміщених осіб та надання гуманітарної допомоги, яка стала пріоритетом у діяльності органів місцевого самоврядування в умовах війни є невід'ємною частиною діяльності органів місцевого самоврядування на даний час. Органи місцевого самоврядування співпрацюють з благодійними організаціями, міжнародними фондами та державними установами для забезпечення мешканців найнеобхіднішими речами: продуктами харчування, медикаментами, теплими речами тощо.

Органами місцевого самоврядування та державними органами Маріупольського району на території України відкрито 4 центри підтримки внутрішньо переміщених осіб Маріупольського району «Серце Сходу» (м. Дніпро, м. Львів та у м. Київ відкрито 2 центри) та 35 центрів підтримки мешканців «ЯМаріуполь». Ці центри надають широкий спектр послуг, включаючи юридичну, соціальну, психологічну підтримку, медичні консультації, а також організовують різні заходи для дітей та дорослих, що сприяє інтеграції та соціальній адаптації внутрішньо переміщених осіб. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише фізичну, але й емоційну та психологічну підтримку, що є критично важливим в умовах війни.

У координації з Міністерством соціальної політики, органи місцевого самоврядування долучилися до впровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2023 року №1049 «Про реалізацію експериментального проекту із запровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості». Проект реалізується Міністерством соціальної політики і є складовою Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» першої леді України Олени Зеленської. Центри життєстійкості створені для того, щоб допомогти кожній людині долати стрес, відновлюватися після кризових подій та, попри усі виклики, залишатися включеним в життя. Саме в таких центрах кожен може проконсультуватися з фахівцем соціальної роботи щодо своїх питань, отримати допомогу психолога, долучитися до груп взаємопідтримки та волонтерських активностей своєї громади.

Діяльність органів місцевого самоврядування в умовах повномасштабного вторгнення та тимчасової окупації є вкрай важливою для підтримки життєдіяльності громад, організації допомоги постраждалим та забезпечення стійкості населення. Завдяки координації з іншими державними структурами, міжнародними організаціями та волонтерськими ініціативами, органи місцевого самоврядування забезпечують оперативне реагування на виклики, сприяючи мінімізації негативних наслідків війни для місцевих громад.

Список використаних джерел

1. Національний інститут стратегічних досліджень: аналітична доповідь. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitychna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-1>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>

Інна МАРКУС,

аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Inna MARKUS,

PhD candidate in Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Надія МАКСИМЕНЦЕВА**, доктор юридичних наук, доцентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ СТРАТЕГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ: 2024–2029

THE IMPACT OF EU STRATEGIC POLICY ON THE DEVELOPMENT OF PARLIAMENTARISM IN UKRAINE: 2024–2029

The EU's new political cycle (2024-2029) marks a crucial period of building the strategic priorities based on the unprecedented challenges of 2019-2024. The reappointment of Ursula von der Leyen as European Commission President in July 2024, along with strategic reports from Enrico Letta and Mario Draghi, has created a strategic framework with the focused objectives for 2030 and beyond. The European Union's strategic vision focuses on democratic governance through strengthening the European Parliament's institutional capacity, strengthening inter-institutional dialogue, increasing the flow of information and ensuring greater transparency. The economic transformation acknowledges Europe's competitive challenges compared to the US and China, proposing a new European Prosperity Plan that emphasizes regulatory simplification, investing in R&D, and boosting productivity with digital tech diffusion. In response to geopolitical challenges, the EU is prioritizing security and strategic autonomy by strengthening the defence industrial base, innovation and the single market. For Ukrainian Parliament embracing these priorities transcends mere legislative alignment – it calls for a profound understanding of both the letter and spirit of European law, while anticipating the evolving landscape of tomorrow's challenges.

Keywords: European integration, parliamentarism, institutional capacity.

Європейський Союз стикається з викликами для демократії та парламентаризму через зростання авторитарних тенденцій і відродження політики сили. Війна в Україні стала переломним моментом для європейської політики, що потребує нового підходу для захисту демократії та стабільності на континенті. Процеси трансформації, що відбуваються в Європейському Союзі з огляду на початок нового політичного циклу (2024-2029 роки), мають визначальне значення для демократичного розвитку України та її парламентської системи.

Для України, як країни-кандидата на членство в ЄС, вони створюють унікальне вікно можливостей для прискорення інституційних реформ та модернізації парламентаризму відповідно до європейських стандартів. Особливої актуальності це набуває в контексті необхідності зміцнення демократичних інститутів та забезпечення ефективного парламентського контролю в умовах російської агресії.

18 липня 2024 року новообрані депутати Європарламенту затвердили Урсулу фон дер Ляєн на другий термін на посаду президента Єврокомісії. Напередодні голосування фон дер Ляєн представила свої політичні пріоритети – збірку ідей з маніфестів та пріоритетів політичних партій, що виступлять дороговказом для роботи європейських інституцій протягом політичного циклу [2].

Напередодні, у червні 2023 року, Європейська Рада закликала Єврокомісію підготувати незалежну доповідь про майбутнє єдиного ринку із конкретними та амбітними рекомендаціями, – то ж у квітні 2024 року колишній глава італійського уряду Енріко Летта, що був запрошений для підготовки доповіді, представив результати аналізу [3]. Також у вересні 2024 року за дорученням фон дер Ляєн колишній голова Європейського Центрального Банку Маріо Драгі у співпраці з

експертами Єврокомісії представив доповідь про поточний стан та пропонований план дій задля підвищення конкурентоспроможності Європейського Союзу [1]. Окреслені стратегічні документи формуватимуть політичну та економічну траєкторію Європейського Союзу на наступні п'ять років, що матиме визначальний вплив на процеси адаптації українського парламентаризму в контексті набуття членства в ЄС та потребуватиме від Верховної Ради України системного врахування цих пріоритетів при формуванні законодавчого порядку денного.

Серед основних стратегічних напрямів можна виокремити наступні:

Демократичне управління. Цей фундаментальний пріоритет забезпечує стабільність та легітимність політичної системи ЄС, відтак планується посилення інституційної спроможності Європарламенту через спрощення законодавчих процедур при збереженні високих стандартів демократичного нагляду, зміцнення механізмів парламентського контролю та розвиток швидшого та більш цілеспрямованого підходу до законодавчих процесів.

Економічна трансформація. У порівнянні із Сполученими Штатами Америки та Китаєм, Європа наразі втрачає свої конкурентні позиції через відносно нижчу продуктивність праці, недостатнє фінансування у розвиток та інновації, фрагментарність ринку та недостатнє використання цифрових технологій. Необхідність підвищення конкурентоспроможності європейської економіки обумовлює створення нового Європейського плану процвітання, який включатиме спрощення регуляторного середовища, підтримку інновацій та цифрової трансформації, а також розвиток єдиного ринку для посилення економічної інтеграції.

Безпека та стратегічна автономія. У контексті сучасних геополітичних викликів ЄС працюватиме над посиленням оборонних можливостей, розвитку військово-промислової співпраці та зменшенні критичних залежностей у стратегічних секторах. Також планується й надалі розвивати стратегічні партнерства з країнами-сусідами та посилення європейської оборонної промисловості.

З огляду на визначені стратегічні пріоритети, перед Верховною Радою України постане завдання системної адаптації національного законодавства до нової архітектури єдиного ринку ЄС. Це включатиме як гармонізацію регуляторного середовища у сферах інновацій, досліджень та цифрової економіки, так і розробку нових законодавчих механізмів для забезпечення економічної безпеки та розвитку оборонної промисловості відповідно до стандартів ЄС.

Список використаних джерел

1. Dprari M. The future of European competitiveness. – 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf
2. Європейська комісія. Europe's Choice: Political Guidelines for the next European Commission 2024–2029. Європейська комісія. 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf
3. Летта Е. Much more than a market. 2024. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

Тарас МЕЛЬНИЧУК,

доктор філософії в галузі знань «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»

Taras MELNYCHUK,

PhD in the field of knowledge «Public Management and Administration» with a specialty in «Public Management and Administration»

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

TRENDS IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF CIVIL SERVANTS

The role of civil servants in ensuring democratic values, freedom and dignity of citizens is analyzed. Key aspects of professional development are considered the integration of modern pedagogical approaches, adherence to the principles of the Bologna declaration and the implementation of European experience. Attention is focused on the importance of continuous training and improvement of management skills for the effective performance of tasks in modern conditions.

Keywords: civil servants, professional development, Bologna declaration.

День Гідності та Свободи України символізує незламний дух нашого народу, готовність захищати основоположні цінності демократичного суспільства. У цьому контексті державні службовці відіграють ключову роль у забезпеченні цих цінностей через свої професійні обов'язки, спрямовані на розвиток державності, забезпечення прав людини та верховенства права.

Професійний розвиток державних службовців є гарантією якості управління. Тому основоположним є постійне навчання та вдосконалення професійних навичок, що сприяє підвищенню якості публічного управління.

Інтеграція сучасних технологій та методів управління дозволяє більш ефективно вирішувати завдання, пов'язані із забезпеченням гідності та свободи громадян.

Сучасна структура та зміст професійно-освітніх програм для безперервного професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування базуються на таких ключових аспектах:

- застосування різноманітних наукових підходів до навчання: компетентнісного, технологічного, проблемного, модульного, гуманістичного, інтерактивного та контекстного.
- використання сучасних педагогічних концепцій, таких як андрагогіка, синергетика, акмеологія, аксіологія, а також впровадження інноваційних підходів.
- використання інтерактивних методів, форм і технологій навчання для підвищення його результативності.
- дотримання положень Болонської декларації, що спрямовані на розвиток самостійності, відповідальності та партнерства у процесі професійного навчання [1].

Враховуючи європейський досвід можна виділити такі основні тенденції розвитку професійної освіти:

- впровадження дворівневої системи вищої освіти для державних управлінців у співпраці з університетами;
- інтеграція курсів лідерства в академічні програми.
- обов'язковість стажування на національному та міжнародному рівнях.
- вимога професійної освіти або спеціалізованого навчання як бази для вступу на державну службу [2].

Якщо розглядати український контекст цього питання, то покращення системи професійної підготовки державних службовців повинно здійснюватися з урахуванням актуальних законодавчих норм та сучасних викликів. Ключовими факторами успішного впровадження соціально-економічних змін є політична відповідальність керівництва та адаптація міжнародного досвіду. Нині постала необхідність у модернізації професійної освіти в Україні через інтеграцію європейського досвіду, використання сучасних педагогічних підходів та адаптацію до міжнародних стандартів.

Як висновок, зазначаємо, що місія державних службовців у забезпеченні гідності та свободи громадян України є надзвичайно важливою для зміцнення демократичних цінностей і розвитку правової держави. Високі професійні та етичні стандарти, прозорість, відповідальність і постійний розвиток є основними компонентами, що дозволяють державним службовцям ефективно виконувати свої обов'язки в умовах викликів сучасності.

Список використаних джерел

1. Державне управління в Україні (пошук моделі): наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко. М. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2003. 300 с.
2. Concours Par Niveaux d'etudes. ConcoursFontionPublique.com. URL: <http://concours.fonctionpublique.com/recherche/niveaudetude> (дата звернення : 2011.2024).

Євген МОТОЛИЖЕНКО,

студент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yevghen MOTOLYZHENKO,

Student of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0006-4885-3784>

*Науковий керівник: **Анатолій РАЧИНСЬКИЙ**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ІЗ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

ORGANIZATION OF MEASURES TO INCREASE THE LEVEL OF PUBLIC CONTROL IN THE PUBLIC PROCUREMENTS FIELD

Public procurement is the process of purchasing goods, works and services by the customer. Items of public procurement include goods, works and services. The main bodies that control public procurement in Ukraine are the Antimonopoly Committee of Ukraine, the Accounting Chamber and the State Audit Service of Ukraine. At the same time, there are still a large number of violations of the legislation of Ukraine on state procurement, which leads to the loss of state funds.

This work proposes the introduction of public control in the field of public procurement, which should consist in free and unhindered access of society to all information related to public procurement. This should lead to the prevention of violations in the field of public procurement.

Also, in order to improve the quality of procurement of goods and services, it is necessary to introduce mandatory procedures for preliminary verification of suppliers of products and services, their professional competence and business reputation. Such measures should contribute to increasing the level of competitiveness of new market participants and stimulate the development of fair competition in the public procurement market.

Keywords: *public procurement, public control, state control.*

За загальноприйнятим визначенням, під публічними закупівлями вважається процес придбання замовником товарів, робіт та послуг, які закупаються в мажах єдиної закупівельної процедури. Предмети публічних закупівель можна охарактеризувати наступним чином:

«Товари – це продукція чи об’єкти будь-якого виду та призначення. До них можуть відноситись сировина, вироби, устаткування, технології, предмети у твердому, рідкому і газоподібному стані, а також послуги, пов’язані з постачанням цих товарів, у випадку, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих товарів;

Роботи, до яких відносяться проектування, будівництво нових, та розширення, реконструкція, капітальний ремонт чи реставрація вже існуючих об’єктів і споруд виробничого і невиробничого призначення, роботи з нормування в будівництві, геологорозвідувальні роботи, технічне переоснащення діючих підприємств та супровідні роботам послуги, у тому числі геодезичні роботи, буріння, сейсмічні дослідження, аеро- і супутникова фотозйомка та інші послуги, що включаються до кошторисної вартості робіт, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих робіт;

Послуги – це будь-який предмет закупівлі, крім товарів і робіт, зокрема транспортні послуги, освоєння технологій, наукові дослідження, науково-дослідні або дослідно-конструкторські розробки, медичне та побутове обслуговування, лізинг, найм (оренда), а також фінансові та консультаційні послуги, поточний ремонт» [2].

Разом з тим, прийнято вважати, що «сфера державних закупівель є найбільш криміналізованою. Щодня проводяться процедури закупівель товарів і робіт на мільярди державних коштів, відповідно, і суми збитків, завданих унаслідок злочинних дій, становлять мільйони гривень. Така ситуація

вимагає підвищення ефективності державних закупівель, а для цього в свою чергу, необхідний комплексний підхід» [5, с. 147].

Органами, які здійснюють політику державного контролю у сфері публічних закупівель є Антимонопольний комітет України та Рахункова палата. Разом з тим, одним з головних контролюючих органів у сфері державних закупівель є Державна аудиторська служба України [3].

Наприклад, у 2022 році Державної аудиторської службою України було виявлено ряд правопорушень законодавства. Якщо взяти статистику, то за результатами перевірок було виявлено правопорушень на загальну суму 145,2 млрд грн., що складає більше половини від загального обсягу контрольованих закупівель, а саме 262 млрд. грн. [4].

В такому випадку можемо говорити про недостатню ефективність існуючого механізму контролю та нагляду за публічними закупівлями. Тому, виникає необхідність в підвищенні рівня контрольних заходів, які будуть направлені на підвищення ефективності такого контролю, удосконалення законодавчої бази, що стосується закупівельних процедур, а також введення більш жорсткіших заходів з покарання за виявлені правопорушення. В наслідок цього повинні бути зменшені зловживання у сфері публічних закупівель та підвищитися цільовий рівень витрачання коштів.

Законодавство України про державні закупівлі повинно окрім заходів з моніторингу та державного контролю включати питання громадського контролю у сфері публічних закупівель, який має полягати у вільному та безперешкодному доступі суспільства до всієї інформації, що стосується публічних закупівель. Ця інформація повинна бути оприлюдненою до аналізу та моніторингу на відповідних ресурсах, а також, донесена до органів, які уповноважені на здійснення контролю у сфері державних закупівель.

Суб'єктами громадського контролю можуть виступати громадські організації та політичні партії, професійні спілки, громадські об'єднання, органи самоорганізації населення, трудові колективи, збори громадян, а також окремі громадяни.

Оскільки громадський контроль передбачає заходи за дотриманням процедур забезпечення законності в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, то такий вид контролю відрізняється від інших видів контролю. По-перше, суб'єктами громадського контролю виступають представники громадськості, а не органи влади, тому повноваження таких суб'єктів не мають юридично владного змісту, а результати їх перевірок носять рекомендаційний характер. «Однією з головних рис громадського контролю є попередження порушень у сфері державного управління, використовуючи засоби суспільного впливу. Об'єктом громадського контролю є діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [1].

Через це, з метою зниження рівня корупційних ризиків та зловживань при здійсненні процедур закупівель, необхідним є посилення уваги інститутів громадянського суспільства у сфері контролю за публічними закупівлями.

Разом з тим, з метою підвищення якості закупівель товарів і послуг, необхідним є запровадження обов'язкових процедур попередньої перевірки постачальників продукції та послуг, їх фахової компетентності та ділової репутації. Такі заходи мають сприяти підвищенню рівня конкурентоздатності нових учасників ринку та стимулюватимуть розвиток добросовісної конкуренції на ринку публічних закупівель.

Список використаних джерел

1. Єрмілова Г. Громадський контроль у сфері державних закупівель. *Фінансовий контроль*. 2013. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Finkontr_2013_2_7.pdf
2. Про публічні закупівлі : Закон України № 922-VIII від 25 грудня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
3. Публічний звіт про діяльність державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/131387>
4. Статистичні звіти за 2022 рік. Державна аудиторська служба України. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/2652>
5. Узунов Ф. В. Державні закупівлі як форма партнерських відносин бізнесу і влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 24. С. 145–147.

Вячеслав ПАШКОВСЬКИЙ,

аспірант кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viacheslav PASHKOVSKI,

Postgraduate student of the Department of Political Science of the Faculty of Philosophy of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Микола ХИЛЬКО**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

ON THE QUESTION OF THE PECULIARITIES AND DIRECTIONS OF INFORMATION SECURITY OF UKRAINE UNDER RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article is dealing with some indicative areas of development of information security in Ukraine under Russian-Ukrainian war. It is noted that despite the significant achievements of the Ukrainian state and society in protecting the information sphere since the beginning of Russian aggression against Ukraine in 2014, the conditions of Russia's large-scale aggression require increased attention to the sphere of information security with aim to confront the enemy and to strengthen national statehood. It is recognized that building the capacity of information security in many areas, in particular, political, legal and institutional support of information security, humanitarian policy is not only a real contribution to the victory of the Ukrainian people over the enemy, but also strengthening national security, ensuring the development of statehood, and transforming Ukraine into a democratic, European state.

Keywords: *information security, national security, Ukraine, political, legal and institutional support, humanitarian policy.*

Інформаційна безпека – одна з головних сфер національної безпеки України, вагомість якої почала особливо показово виявляти себе від початку агресії рф проти України в 2014 році, здобувши надалі – в умовах широкомасштабної агресії росії – роль чи не найважливішого (поряд із військовим) чинника у здатності України протистояти ворогові. Мовиться не просто про захист інформаційної сфери країни від агресивних впливів ворожої сторони, спрямованих на політичний, ментальний розкол суспільства та послаблення, таким чином, здатності українського суспільства чинити опір агресору, а про стратегію перемоги, де національна єдність стає результатом комплексної та системної політики, базованої на політико-правових, інституційних, матеріально-технічних, виховних, гуманітарних, дипломатичних й інших ресурсних спроможностях української держави підтримувати і розвивати свою життєдіяльність.

Визнаємо, що від 2014 року і до сьогодні органами державної влади і суспільством були зроблені суттєві кроки щодо зміцнення інформаційної безпеки країни з урахуванням як прорахунків минулого, так і потреб сучасного стану держави. На підтвердження – національна згуртованість суспільства в умовах широкомасштабної агресії, готовність переважної частини суспільства захищати свободу, територіальну цілісність і європейський вибір держави.

Проблеми інформаційної безпеки водночас не тільки не втрачають актуальності, а набувають особливої гостроти – тенденції, що зумовлюється багатовимірністю самого уявлення про інформаційну безпеку, ускладненістю підтримки інформаційної сфери за умов сучасного типу ведення війни; застосування (у тому числі з боку агресора) найновітніх інформаційних технологій впливу на суспільну організацію і свідомість громадян тощо.

Це зумовлює розгляд і визначення перспективних напрямів вдосконалення політики держави у сфері інформаційної безпеки, включаючи такі його провідні напрями, як політико-правове й інституційне забезпечення, гуманітарна політика, інші.

Політико-правове забезпечення інформаційної безпеки.

За період від 2014 року державою було прийнято низку вагомих документів, які сформували базові правові засади підтримки інформаційної безпеки з урахуванням вимог часу та гібридної (до початку широкомасштабної агресії) війни. Серед таких: Стратегія національної безпеки України (від 2015 і 2020 рр.), Воєнна доктрина України (2015), Стратегія кібербезпеки України (2016), Доктрина інформаційної безпеки України (2017), Закон України «Про національну безпеку України» (2018), Стратегія інформаційної безпеки (2021), інші акти.

Специфікою Стратегії інформаційної безпеки, зокрема, поряд із визначенням самого поняття («інформаційна безпека»), стало окреслення інформаційних загроз, а також заходів оборони держави в інформаційній сфері на етапі гібридної війни [1].

Умови широкомасштабної агресії рф проти України водночас об'єктивно внесли корективи у політику держави в інформаційному напрямі, що стосується як умов, так і принципів захисту інформаційного поля з урахуванням обмеження прав і свобод громадян, захищеності персональних даних тощо [2; 3]. Це зумовлює як фактор неузгодженості новітніх підходів до розуміння інформаційної безпеки порівняно з попередніми документами, так і суперечливість тлумачення значної частини сформованих за часи незалежності України нормативно-правових актів щодо характеру захисту інформаційної безпеки та протидії інформаційним загрозам.

На порядку денному – як формування цілісної нормативно-правової бази державної політики, орієнтованої на стримування інформаційної агресії, так і оновлення існуючого законодавства з урахуванням загроз інформаційній безпеці в умовах сучасного воєнного стану країни.

Інституційне забезпечення інформаційної безпеки.

Сутнісним елементом державної політики у сфері інформаційної безпеки від 2014 року стало як визначення кола державних структур, так і їх повноважень, націлених на захист інформаційної сфери в умовах гібридної війни. Перелік таких інституцій – окрім Верховної Ради України як законодавчого органу України та Кабінету Міністрів як центрального органу виконавчої влади, офісу Президента України – включає: Міністерство культури та інформаційної політики, Міністерство культури, молоді та спорту, Міністерство освіти і науки, Міністерство юстиції, Міністерство закордонних справ, Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет телебачення і радіомовлення, а також блок силових структур – Службу безпеки України, Службу зовнішньої розвідки України, Міністерство оборони, Міністерство внутрішніх справ, Національну поліцію ... в тій сфері, в якій ці структури можуть мати відношення до захисту інформаційного поля держави.

Активне залучення зазначених структур до системи інформаційної безпеки відіграло позитивну роль щодо захисту інформаційної сфери від агресивних впливів рф при тому, що проблемою як передвоєнного (до 2022 р.), так і воєнного часу у відповідному напрямі визнано недостатній рівень їх взаємодії в рамках цілісної системи національної безпеки. Загальновизнаною позицією в цьому відношенні є те, що така функція може пов'язуватись з діяльністю Ради національної безпеки і оборони України як координаційного органу з питань національної безпеки і оборони при Президенті України. Втім зазначений підхід вимагає не тільки обґрунтування, а його нормативного закріплення з урахуванням перспектив вдосконалення інституційного механізму інформаційної безпеки на засадах діючих в його межах структурних компонентів.

Гуманітарна сфера як напрям інформаційної безпеки.

Визнання потреби щодо зміцнення національної єдності українського суспільства в умовах інформаційної агресії рф визначило гуманітарну сферу від 2014 року в якості пріоритетного напрямку держави і суспільства в аспекті національної безпеки країни.

Особливого значення в цьому відношенні набули:

- мовна політика держави, зокрема, реалізація Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»;
- підтримки процесу відродження національної пам'яті (відродження культурної спадщини)
- розвиток національно-орієнтованої культурно-мистецької сфери;
- поєднання національно-патріотичного виховного процесу з освітньою (суспільно-політичною, історичною) підготовкою молоді, громадськості [4].

Досягнуті успіхи в зазначеній сфері дозволили українському суспільству активно протистояти інформаційним впливам агресора. Втім гострота та багатовимірність інформаційної війни як складової широкомасштабної агресії рф вимагають подальших зусиль щодо підтримки ментальної,

національної, політичної стійкості громадян з подоланням тих факторів, які можуть виступати в якості стримуючих факторів зазначеному – обмеженість фінансової підтримки з боку держави гуманітарної сфери, відсутність спеціальних програм розвитку гуманітарної сфери в умовах воєнного стану, як і довгострокової стратегії національно-патріотичного і виховного процесу з урахуванням потреб і викликів часу.

Так, гуманітарна сфера, поряд з іншими напрямками інформаційної безпеки – це вагомий ресурс сучасної України. Нарощування потенціалу інформаційної безпеки – це не тільки реальний внесок у перемогу, а й зміцнення національної безпеки, забезпечення розвою державності, перетворення України на демократичну, європейську державу.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28.12.2024. Стратегія інформаційної безпеки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

3. Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану. Рішення РНБО. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text>

4. Дудко І., Удотов А. М'яка сила безпекової політики України в умовах гібридної війни. 30 років незалежності України: досягнення, виклики, перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10 верес. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. А. Гошовської. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2021. 335 с. С. 26-28. ULR: [ile:///F:/КНУТШ/Наукові%20заходи/ Конф.%2010.09.2021/Збірник%20матеріалів%20міжнародної%20науково-практичної%20конференції%2030%20РОКІВ%20НЕЗАЛЕЖНОСТІ%20УКРАЇНИ%20ДОСЯГНЕННЯ%20ВИКЛИКИ%20ПЕРСПЕКТИВИ.pdf](ile:///F:/КНУТШ/Наукові%20заходи/Конф.%2010.09.2021/Збірник%20матеріалів%20міжнародної%20науково-практичної%20конференції%2030%20РОКІВ%20НЕЗАЛЕЖНОСТІ%20УКРАЇНИ%20ДОСЯГНЕННЯ%20ВИКЛИКИ%20ПЕРСПЕКТИВИ.pdf)

Анатолій РАЧИНСЬКИЙ,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Anatolii RACHYNSKYI,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University
<https://orcid.org/0000-0001-9888-6978>

РОЗВИТОК ЛІДЕРСТВА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: СТАНДАРТИ, ВИМОГИ І ЦІННОСТІ

LEADERSHIP DEVELOPMENT IN PUBLIC ADMINISTRATION: STANDARDS, REQUIREMENTS AND VALUES

A prominent role is assigned to the European standards of public administration, which are essential for creating and maintaining an effective and efficient public administration system. The White Paper outlines five key principles of good governance: openness, participation, accountability, efficiency, and coherence. It is essential to emphasize the standard requirements for organizing public administration in EU countries, which include a focus on meeting public interests and implementing the ideology of a socially responsible state; creating standardized European frameworks for interaction between civil society and public administration; systematic legal support for public administration through relevant regulations on procedures; organization of public administration in accordance with the rule of law and democracy. The focus of leadership development in the civil service is on several key tasks: the formation and development of the senior civil service, the establishment of institutional frameworks necessary for reforming civil service and public administration, ensuring the sustainability and continuity of the civil service system, and enabling a swift response to the challenges and demands posed by social transformations, economic development, and Ukraine's European integration.

Keywords: European standards, public administration, principles, good governance, EU.

У контексті пошуку ефективних шляхів розвитку лідерства в публічному управлінні в Україні особливо важливими є євроінтеграційні процеси та членство України в Європейському Союзі. Європейський Союз та всі явища і процеси, пов'язані з ним, асоціюються у громадян України з високими стандартами, вимогами і цінностями. Безумовно, особлива роль відводиться європейським стандартам публічного управління, які пов'язують зі створенням та функціонуванням ефективної та дієвої системи публічного управління. Варто зазначити, що Біла Книга виділяє п'ять принципів ефективного врядування: відкритість, участь, підзвітність, ефективність та злагодженість. Кожен принцип є важливим для більш демократичного врядування. Вони підтримують демократію та принцип верховенства права у державах-членах ЄС, але можуть бути застосовані на усіх рівнях влади – світовому, європейському, національному, регіональному та місцевому [1].

Важливим у згаданому контексті є виокремлення стандартних вимог щодо організації публічного управління у країнах Європейського Союзу, серед яких: спрямованість на задоволення публічних інтересів та реалізація ідеології соціально відповідальної держави; налагодження стандартних європейських форм взаємодії громадянського суспільства із публічним управлінням; системність правового забезпечення публічного управління (наявність відповідних системних нормативних актів щодо процедур публічного управління); організація публічного управління відповідно до принципу верховенства права та демократизму [4, с. 48].

Метою розвитку лідерства у публічному управлінні є професійний розвиток сучасного державного службовця, який вимагає переосмислення призначення державної служби відповідно до викликів суспільного розвитку, зростаючого впливу суспільства на державу. Основними завданнями розвитку лідерства на державній службі є: становлення та розвиток вищого корпусу державної служби, створення інституціональних передумов для проведення реформи державної служби та державного управління, сталості та наступності функціонування системи державної служби, а також

її оперативного реагування на вимоги та виклики, що виникають у зв'язку з процесами суспільної трансформації, економічного розвитку, європейської інтеграції України.

Аналізуючи перспективи розвитку лідерства в публічному управлінні в Україні Ю. Лях зазначає, що система розвитку лідерства має містити стратегію, завдання та мету діяльності публічної служби, що мають на меті саме підвищення якості публічного управління [3, с. 106].

На думку Н. Ковальської, ефективність публічного управління зумовлена лідерськими якостями керівника, позитивним його впливом на підлеглих завдяки особистісній харизмі та партнерській стратегії управління, що ґрунтується як на вроджених його якостях, так і на набутих під час навчання й підвищення кваліфікації. Цьому слугує комплекс формування лідерства як чинника ефективності публічного управління, зокрема в особистісному та корпоративному аспектах, із залученням організаційної, освітньої, психологічної, нормативно-правової складових, що підкріплюється відповідною увагою держави до розвитку плеяди нових управлінців лідерів, що відбивається в низці документів, ухвалених на найвищому рівні, які відповідають європейському законодавству та спрямовані на входження України в демократичний європейський простір [2, с. 6].

Задля забезпечення розвитку феномену лідерства в публічному управлінні України створено розгалужену нормативно-правову базу та доведено її важливість як ефективного інструменту вітчизняної публічної служби. Для правового регулювання лідерства видано Закон України «Про державну службу» та низку нормативних документів, які окреслили основні шляхи щодо його практичної реалізації. Достатньо активно реалізуються процеси формування та реформування законодавчих засад лідерства в публічному управлінні з погляду пізнавального аспекту. Слід погодитися, що окремі нормативні документи стосовно впровадження цього феномену в державному управлінні мають декларативний характер, фрагментарність вибору об'єкта (лідерство) та недостатню узгодженість правових норм, які застосовуються. Це зменшує потенціал державної служби України та негативно впливає на її подальший розвиток загалом. Встановлено, що є потреба у впорядкуванні в нормативних документах понятійного апарату щодо лідерства та термінології стосовно впровадження цього феномену в роботу органів публічної служби [5, с. 45].

В умовах повномасштабної війни Україна рухається швидко і впевнено на шляху до офіційного членства в ЄС. З моменту ухвалення рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, подальша підготовка до членства передбачає завершення всеохопної трансформації всіх сфер, що створюватиме умови, коли країна житиме за принципами ЄС та його законами, які спрямовані на захист кожного громадянина та бізнесу. Це започаткує умови для наближення рівня життя, добробуту та правового захисту українців до стандартів країн ЄС [7].

Усе більше легітимність Європейського Союзу сьогодні залежить від залучення та рівня участі держав-членів ЄС. Саме горизонтальна модель управління, що базується на зворотному зв'язку, мережах та залученні широкого кола осіб та організацій до процесу творення політики – починаючи від її створення до імплементації на всіх рівнях – буде становити основу ефективного управління та розвитку політико-управлінського лідерства в Україні. Уряд України й надалі продовжує модернізувати ключові підходи до управління людськими ресурсами на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування з метою приведення їх у відповідність до принципів та стандартів Європейського Союзу. Один із ключових аспектів цієї модернізації стосується розвитку лідерів – керівників усіх рівнів на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Біла книга «Європейське врядування». Комісія Європейських Снігтоваристів. Брюссель, 25.7.2001. COM (2001) 428 остаточна редакція. <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/Bilaknyga-YEvropey-ske-vryaduvannya.pdf>.
2. Ковальська Н.М. Сучасний лідер у структурі публічного управління. *Вісник Херсонського національного технічного університету*, 2021. № 1 (76).
3. Лях Ю.І. Лідерство в публічному управлінні: перспективи розвитку в Україні. *Університетські наукові записки*, 2022. № 3 (87). С. 106–115.
4. Миколюк А.В. Публічне управління в умовах військового стану: питання ефективності. *Публічне управління і адміністрування в Україні*, 2022. Вип. 29. С. 45–48.
5. Романюк О.Ф. Нормативно-правове забезпечення розвитку лідерства в органах публічної влади. *Ефективність державного управління*, 2023. № 70/71. С. 45–50. <https://doi.org/10.36930/507006>.
6. Стандарти європейського врядування : навч. посіб. / авт. кол. : І.А. Грицяк, О.Ю. Оржель, С.М. Гладкова та ін. ; за заг. ред. І.А. Грицяка. К. : НАДУ, 2011. 184 с.
7. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. *Урядовий портал*, URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>.

Світлана РЕПЕТА,

студентка ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лілія КОЗАК,

студентка ОП «Парламентаризм і парламентська діяльність» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Svetlana REPETA,

Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary activity» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Liliia KOZAK,

Student of the educational program «Parliamentarism and parliamentary activity» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Валентина ГОШОВСЬКА**, доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ВІДБОРІ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY IN THE SELECTION OF THE POLITICAL AND ADMINISTRATIVE ELITE

Focused attention on strengthening the role of civil society in the selection of the political and managerial elite for the post-war recovery of Ukraine, which during the military aggression of the Russian Federation against our country did not stop its active work in supporting the state in all its spheres and branches.

The increase in the number of public organizations and charitable foundations for 2023-2024, which contribute to solving social issues of the state and its territorial communities, is shown.

It is noted that it is precisely in public associations that activists who are able to solve issues of state importance at the political level first appear. Therefore, modern institutions of civil society are particularly significant in the selection of a modern political and managerial elite capable of bringing Ukraine to the European level.

Keywords: public administration, civil society, political and managerial elite.

Нині, у період повномасштабного вторгнення рф в Україну з 2022 року, особливої ваги набуває діяльність інституцій громадянського суспільства з відбору представників політико-управлінської еліти до влади – парламенту, уряду, органів місцевого самоврядування.

Основними акторами у цьому процесі безперечно виступають політичні партії, але значну роль відіграють у ньому і громадські об'єднання.

Згідно чинного Закону України «Про громадські об'єднання» [2], до таких організацій віднесено добровільні об'єднання фізичних і юридичних осіб, які їх утворили з метою задоволення суспільних та інших інтересів і захисту прав та свобод людини. Вони діють, як правило, за принципами рівності перед законом, добровільності, вільного вибору території діяльності, самоврядності, відсутності майнового інтересу їх членів, прозорості, відкритості та публічності.

В Україні їхня кількість невинно зростає, не зважаючи на воєнний стан.

Так, «Станом на грудень 2023 р. в Україні було зареєстровано 208 385 неприбуткових організацій, майже 10 % із них – благодійні фонди, 27,6 % – різні громадські об'єднання. У Реєстрі волонтерів України було зареєстровано майже 7 тис. осіб» [1]. Загалом кількість благодійних організацій у 2021–2023 рр. зросла на 43% [4].

За даними соціологічних досліджень, понад 52 % територіальних громад, залучали до розроблення стратегічних планів розвитку своїх громад громадські організації й активістів [5].

Про що це свідчить?

На нашу думку, про посилення свідомості у наших громадян щодо важливості вирішення ними сучасних завдань держави у складний період її існування. Це підтверджує гідність нашого українського народу і його здатність боротися за власні цінності, зокрема, такі як незалежність і свобода.

Таку динаміку науковці пояснюють збільшенням потреб у залученні ресурсів реагування на гуманітарну кризу, спричинену війною, допомогу Збройним Силам України (ЗСУ) [3].

Таким чином, громадські організації і благодійні фонди разом демонструють своє призначення і головну місію, яка полягає в об'єднанні активних громадян навколо вирішення конкретних нагальних завдань держави. А сьогодні не існує більш важливого завдання, аніж відстоювати її інтереси і незалежність. Разом, така велика кількість громадських об'єднань формує громадянське суспільство в нашій державі, яке набуває досвіду вибору гідних і вільних людей до владних інституцій, здатних управляти державою в умовах кризи, війни і повоєнного часу.

Саме зараз гартується нова політико-управлінська еліта для сильної України у майбутньому, яка стає помітною спершу у громадському секторі країни, а потім – у політичному.

Саме громадські діячі першими знайомляться з майбутніми кандидатами у владні інституції, мають загальне враження про їхню діяльність і готовність виконувати загальнодержавні задачі з метою підвищення добробуту всього народу. Спостерігаючи за поведінкою і способом життя майбутніх кандидатів у народні депутати України чи у депутати місцевих рад, громадські діячі висвітлюють про них інформацію у соціальних мережах, знайомлять усіх громадян із потенційними кандидатами. А вибір залишається за народом, який з кожним днем все більше стає прозорливим, уважнішим і критичним до своєї влади, але невтомним у її підтримці, якщо їхні цілі і цінності співпадають.

Список використаних джерел

1. Баранівська М. Станом на грудень 2023 року в Україні офіційно зареєструвались як волонтери менш 7 тисяч осіб. Детектор медіа. 2023. 15 груд. URL: <https://cs.detector.media/community/texts/185787/2023-12-15-standom-na-g...> (дата звернення: 10.11.2024).

2. Про громадські об'єднання: Закон України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 27.10.2024).

3. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023 – 2024 роках. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/stand-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-v-ukrayini-u-2023-2024> (дата звернення: 11.11.2024).

4. Тягнирядно Л. Чим живе громадянське суспільство протягом двох років війни – дослідження. Zmina. 2024. 17 квіт. URL: <https://zmina.info/articles/chym-zhyve-gromadyanske-suspilstvo-protyago...> (дата звернення: 10.11.2024).

5. Яшник М. Дослідження ініціатив відновлення в Україні та роль громадянського суспільства в процесах відновлення: основні результати комплексного соціологічного дослідження, проведеного у квітні – травні 2023: пресреліз. КМІС. 2023. 21 лип. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1268&page=1> (дата звернення: 11.11.2024).

В'ячеслав САПРИКІН,

аспірант кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viacheslav SAPRYKIN,

postgraduate student of the Department of European Integration Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0002-3435-9778>

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЦИФРОВІ БЕЗБАР'ЄРІСТЬ ТА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ЯК ЗАСОБИ АДАПТАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ

DIGITAL ACCESSIBILITY AND INCLUSIVENESS OF THE PUBLIC SECTOR OF UKRAINE AS MEANS OF ADAPTING SOCIETY TO NEW CHALLENGES

Many citizens still face serious difficulties exercising their rights, participating in cultural, political, and social life, and accessing public services. These barriers exist in many areas, but modern digital services create significant opportunities for the public sector to ensure equal access and inclusion for all citizens. In Ukraine, primarily through the Ministry of Digital Transformation, many steps have been taken to promote digital accessibility. The goal of the Ministry is not only to develop online services but also to ensure equal access to technology for all Ukrainians by simplifying the system and making online services fair and convenient. Digital accessibility and inclusiveness in the public sector of Ukraine are important tools for adapting society to new challenges, particularly during the war and post-war recovery. However, to effectively implement these initiatives, it is necessary to combine technology with education and support for citizens, increasing their digital literacy to create an accessible and inclusive digital society.

Keywords: digital transformation, digital accessibility, digital inclusiveness, public services, public sector.

Згідно із Конституцією України, людина, її життя і здоров'я, честь, гідність, недоторканність та безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [5]. Однак, не дивлячись, на це багато громадян досі стикаються з серйозними труднощами у реалізації своїх прав, участі в культурному, політичному та суспільному житті, а також у доступі до державних послуг. Ці бар'єри існують у багатьох сферах, але сучасні цифрові сервіси створюють значні можливості для публічного сектору забезпечити рівний доступ і включення всіх громадян [4].

Дослідниця Г. Давиденко влучно підкреслює, що міжнародні документи, прийняті в 21 столітті, розглядають інклюзію не як включення особливих людей до колективу звичайних, а як інтеграцію людської різноманітності в синергічне середовище заради спільного досягнення персональних та групових життєвих цілей та задоволення потреб, в основі чого лежить доступ в найширшому розумінні. А тому, в постіндустріальному інформаційному суспільстві цифрові інструменти виходять на перший план в інтеграції людей з різними потребами та аспектами соціальної чутливості. Концепція цифрової доступності сформувалася у відповідь на потребу забезпечити, щоб усі люди, незалежно від їхніх здібностей, могли повною мірою брати участь у цифровому світі [2].

Важливим прикладом законодавчого закріплення і вирішення таких проблем є федеральний закон Сполучених Штатів Америки про американців з інвалідністю (ADA – The Americans with Disabilities Act). Цей закон забороняє дискримінацію осіб з інвалідністю в усіх сферах суспільного життя, включаючи забезпечення доступу до цифрових технологій, що робить його актуальним для адаптації в українському правовому контексті. Цифровий доступ описується як можливість для користувачів, в тому числі людей з інвалідністю, легко орієнтуватися та розуміти вміст веб-сайтів, мобільних додатків чи іншої інформації на електронних носіях [1].

В нашій державі, на шляху до вирішення питання інклюзивності та безбар'єрності була прийнята Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, спрямована на визначення ключових проблем та формування рішень для їх розв'язання або мінімізації [8]. Також, великий вклад було зроблено Міністерством цифрової трансформації. Як зазначає Михайло Федоров, Віце-прем'єр-міністр України – Міністр цифрової трансформації: «Мета Мінцифри – не тільки розвиток онлайн-сервісів, а і забезпечення рівного доступу до технологій для всіх українців, спрощуючи систему і роблячи онлайн-послуги справедливими та зручними [6]. Щоб збільшити інклюзивні можливості для людей з інвалідністю, та для врахування інтересів усіх громадян Мінцифри створило Раду з питань цифрової доступності для людей з інвалідністю. На веб-порталі «Дія» з'явився розділ «Дія.Безбар'єрність», покликаний полегшити взаємодію з державою із багатьох питань послуг, у тому числі людям з інвалідністю [3].

А завдяки спільній роботі Міністерства цифрової трансформації України, урядів Швеції та Японії та агентства ПРООН (UNDP) було зроблено багато кроків для просування цифрової доступності в Україні, зокрема:

Розроблено та проведено кілька етапів тренінгів для публічних службовців різних рівнів з метою підвищення їхньої обізнаності щодо створення доступного інтерфейсу та контенту сайту;

Запущено на «Дія.Цифрова освіта» курс про цифрові технології для людей із інвалідністю та адаптовано близько 10 освітніх серіалів із цифрової грамотності для людей із порушеннями слуху;

Проведено щорічне дослідження веб-сайтів (у 2023 році 22% проаналізованих сайтів органів влади мають достатній та високий рівень доступності для людей із інвалідністю, що на 9% вище ніж у 2021 році);

Ухвалено національний стандарт з вебдоступності – ДСТУ EN 301 549:2022, який повністю дублює однойменний європейський стандарт. І тепер усі вебсайти та мобільні застосунки органів виконавчої влади, а також електронні документи, що розміщені на цих ресурсах, мають відповідати вищезгаданому стандарту [7].

Отже, цифрова безбар'єрність та інклюзивність в публічному секторі України є важливими інструментами для адаптації суспільства до нових викликів, зокрема на час війни та під час повоєнного відновлення країни. Вони забезпечують рівний доступ до публічних послуг для всіх осіб, залучають всі категорії громадян до суспільного життя, мінімізуючи бар'єри для осіб з інвалідністю та сприяючи підвищенню соціальної згуртованості. Однак для ефективної реалізації цих ініціатив необхідно поєднувати технології з освітою та підтримкою громадян, підвищуючи їх цифрову грамотність, щоб створити доступне та інклюзивне цифрове суспільство.

Список використаних джерел

1. Americans with Disabilities Act (ADA): Public Law 101-336, 1990, as amended. URL: <https://www.ada.gov/law-and-regs/ada/> (дата звернення: 11.11.2024).
2. Давиденко Г. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація: монографія. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 240 с. URL: <https://doi.org/10.58521/978-617-552-348-3-2023-236> (дата звернення: 11.11.2024).
3. Дія. Безбар'єрність. : веб-сайт. URL: <https://bf.diiia.gov.ua> (дата звернення: 11.11.2024).
4. Довідник безбар'єрності. Ініціатива Олени Зеленської «Без бар'єрів» : веб-сайт. URL: <https://bf.in.ua/components/bezbariernist/> (дата звернення: 11.11.2024).
5. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 11.11.2024).
6. Мінцифра створила Раду з цифрової доступності для людей з інвалідністю. Міністерство цифрової трансформації в Україні: веб-сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-stvorila-radu-z-tsifrovoi-dostupnosti-dlya-lyudey-z-invalidnistyu> (дата звернення 11.11.2024).
7. Попов Д. Вебдоступність сайтів державних органів влади: звіт за результатами моніторингу в 2023 році. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2023. 80 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/vebdostupnist-saytiv-derzhavnykh-orhaniv-vlady-zvit-za-rezultatamy-monitorynhu-v-2023-rotsi> (дата звернення 11.11.2024).
8. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-r#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

Тетяна СИВАК,

доктор наук з державного управління, доцент, завідувач тренінгового центру Дослідницької служби Верховної Ради України, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (за сумісництвом)

Tetiana SYVAK,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Head of the Training Centre of the Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine, Professor of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University (part-time)

<https://orcid.org/0000-0003-4319-9825>

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ЯК ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ

STRATEGIC COMMUNICATIONS IN THE CONTEXT OF HYBRID WARFARE AS INNOVATIVE TOOLS TO ENSURE UKRAINE'S VICTORY

The thesis is devoted to the study of the role and importance of strategic communications in a hybrid war and for achieving Ukraine's victory over the aggressor state. The author differentiates approaches to substantiating the definitions of strategic communications in the context of their use in peacetime and wartime. It is proposed that during the period of martial law, strategic communications should be used as a way to persuade and encourage target audiences to understand and accept certain state goals, policies or directions of development: allies and supporters – to act together; neutral audiences – to accept new «rules of the game» or remain neutral; opponents and rivals – to convince that there is an opportunity and power to defeat them. The main tasks and functions of strategic communication actors in the process of ensuring Ukraine's victory are highlighted, and the main results of using this technology are substantiated, which together will form a «conceptual umbrella» of Ukraine's victory in the minds of all stakeholders.

Keywords: strategic communications in a hybrid war, Ukraine's victory, propaganda, information and psychological operations.

В умовах повномасштабного вторгнення держави-агресора на територію України особливої актуальності набувають інноваційні інструменти протидії гібридним загрозам, зокрема протидії ворожим наративам, залучення якомога більшої кількості партнерів і громадян задля забезпечення перемоги України, а також постійна комунікація з усіма заінтересованими сторонами.

За час повномасштабного ведення бойових дій з лютого 2022 року Україна стала своєрідним майданчиком на міжнародному рівні для випробовування не тільки інноваційних воєнних технологій, зброї та техніки, а також і різноманітних технологій впливу на свідомість і підсвідомість громадян. Таким чином наша держава отримала унікальний досвід ведення бойових дій та інформаційних воєн в умовах гібридної війни.

Зважаючи на це, тематика стратегічних комунікацій набуває особливого значення у процесі забезпечення перемоги України над державою-агресором. Ще до 2022 року увага науковців і практиків з питань стратегічних комунікацій в основному зосереджувалась на вивченні досвіду США, які є засновниками цієї теорії, та держав-членів НАТО, які розвинули зазначену теорію й адаптували її до сучасних реалій та інформаційно-комунікаційного процесу і намагалися знайти найбільш оптимальну модель адаптації її до українських реалій. То з початку повномасштабної воєнної та інформаційної інтервенції більшість зарубіжних дослідників намагаються вивчити досвід України у застосуванні технологій стратегічних комунікацій, оскільки ідея і розвиток цієї технології виникли у мирний час (після Другої світової війни) і не було реальних умов для її повноцінного використання та апробації.

Зважаючи на універсальність технологій стратегічних комунікацій і можливість їх використання за різних обставин, можемо умовно запропонувати два основних підходи до визначення цього терміну. Перший, що на нашу думку, більш адаптований до використання у мирний час, дає змогу визначити, що стратегічні комунікації – це індоктринація стратегічними архітекторами держави у свідомість національних і зарубіжних цільових аудиторій українських наративів (національних цінностей,

стратегічних інтересів і цілей) на всіх рівнях стратегічного управління через цілеспрямовану, узгоджену, синхронізовану діяльність суб'єктів публічного управління із відповідною координацією і реалізацією в рамках національної стратегії [1, с. 49].

Другий підхід, на нашу думку, більше прийнятний для використання в умовах воєнного стану й активного воєнного протистояння між кількома державами. Відповідно, можемо зазначити, що за таких умов стратегічні комунікації – це спосіб переконання та спонукання цільових аудиторій зрозуміти та прийняти визначені державні цілі, політику чи напрям розвитку: союзників і прихильників – діяти спільно; нейтральні аудиторії – прийняти нові «правила гри», або залишитись нейтральними; опонентів і суперників – переконати, що є можливість і сила їх перемогти [2, с. 56].

Таким чином, основне завдання стратегічних комунікацій у процесі їх використання в умовах гібридних воєн – це постійна інформаційна взаємодія з усіма заінтересованими сторонами, які для забезпечення нашої перемоги мають відігравати окремі, чітко визначені ролі. Так, дослідники Центру стратегічних комунікацій НАТО ставлять на перший план такі аспекти діяльності суб'єкта стратегічних комунікацій, яким є наразі Україна в цілому та органи влади і політико-управлінська еліта зокрема: необхідність координації інформаційних дій та операцій з іншими діями та іншими партнерами, відповідно до їх ролі у досягненні мети – перемоги; виявлення та розподіл наслідків стратегічних комунікацій на партнерів, опонентів чи нейтральні сторони; оцінка, вироблення та підтримка знань про особливості та рівень сприйняття цільовими аудиторіями основних наративів з використанням складних систем соціальної взаємодії (соціальні медіа, медіа, інші комунікаційні канали та технології); оцінка впливу на цільові аудиторії поширених повідомлень, розроблених на основі наративів; розробка і поширення інформації для відповідного впливу на таргетизовані групи українських та іноземних громадян та інші цільові аудиторії [3, с. 10].

Це дасть змогу забезпечити відповідний вплив на мотиваційні структури таргетизованих груп та оцінити результат впливу на їх поведінку у процесі досягнення нашої стратегічної мети – перемоги. Тобто, перерозподілити переваги у фізичному просторі за рахунок конверсії ресурсів впливу на осіб, які приймають рішення.

Отже, можемо узагальнити, що активне використання технологій та інструментів стратегічних комунікацій українською владою, політико-управлінською елітою та суспільством в цілому в умовах інформаційного та воєнного протистояння сприятимуть досягненню перемоги шляхом:

- створення нових символів і смислів – стратегічного маркування для досягнення запланованих стратегічних ефектів;
- закріплення поведінкових патернів – поведінкових реакцій цільових аудиторій та постійної їх активності;
- умонтування стратегічних комунікацій у стратегію перемоги України;
- інтеграції стейкхолдерів – залучення усіх заінтересованих сторін до забезпечення перемоги України;
- синергію і когерентність заінтересованих сторін (партнерів і нейтральні сторони, органи влади і суспільство, представників політико-управлінської та ідеологічної еліти) – синхронізації наративів і дій у просторі і часі;
- інтеграцію з діями (воєнними, політичними, управлінськими, тобто комунікування діями, уваленими рішеннями – демонстрація політичної волі та намірів.

Таким чином, на нашу думку, стратегічні комунікації створять «концептуальну парасольку» української перемоги у свідомості усіх учасників цього процесу та дозволять різними суб'єктам у різних сферах діяльності реалізовувати когерентні активності. Тому для забезпечення перемоги України у воєнно-інформаційному протистоянні проти російської федерації має бути задіяним увесь арсенал складових стратегічних комунікацій. Це дасть змогу не тільки пришвидшити перемогу, а й сприятиме формуванню інформаційно-психологічної стійкості українського суспільства проти використання різноманітних технологій впливу, інформаційно-психологічних операцій і пропаганди державою-агресором.

Список використаних джерел

1. Меленко О. С. Стратегічні комунікації: до питання визначення поняття. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023. № 64. С. 42-51.
2. Сивак Т. В. Інституціоналізація стратегічних комунікацій у системі публічного управління України: дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2020. 490 с.
3. Understanding NATO Strategic Communications. LTC Rita LePage 22 October 2014. URL: <https://www.stratcomcoe.org/about-strategic-communications> (Last accessed: 19.11.2024).

Олена СИНКЕТРУ,

студентка Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olena SYNKETRU,

student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Тетяна ВАСИЛЕВСЬКА**, доктор наук з державного управління, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ АВТОРИТЕТУ КЕРІВНИКА НА ФОРМУВАННЯ СТАБІЛЬНОГО МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

THE INFLUENCE OF THE AUTHORITY OF THE HEAD ON THE STABLE MORAL AND PSYCHOLOGICAL ENVIRONMENTAL FORMATION OF STATE INSTITUTIONS IN WARTIME CONDITIONS

In times of war, the head of the civil service faces the need to create a stable moral and psychological environment that enables civil servants to perform their duties qualitatively and effectively. The authority of the head significantly influences the achievement of this goal

Keywords: *The authority of the head, moral and psychological environment, civil service.*

Авторитет керівника на державній службі - це важливий компонент управлінської діяльності, який визначає здатність ефективно управляти підлеглими, впливати на їх мотивацію та забезпечувати високий рівень виконання службових обов'язків. Від авторитету керівника залежить і рівень довіри громадян до державних установ та держави в цілому. Тому у процес його формування вимагає не лише професійних знань і досвіду, але й високих психологічних компетенцій, здатності до самоконтролю та розвитку міжособистісних відносин та комунікації. Психологічний базис цього процесу є складним і багатограним, оскільки взаємодія керівника з підлеглими ґрунтується на численних психоемоційних аспектах, які мають прямий вплив на формування сприятливого психологічного клімату в колективі державної установи та , як результат ,збільшення ефективності управління в державній службі.

В умовах повномасштабної війни кожен українець стикається із тривожністю, хвилюванням за себе та близьких, невпевненістю у завтрашньому дні. Ситуація в державі підвищує рівень стресу, тому керівники державних установ повинні володіти цілим рядом якостей, які формують його психологічну стійкість та витривалість.

Для формування стійкого авторитету керівник повинен чітко усвідомлювати своє завдання, компетенцію, рівень відповідальності. Лідер, який має чітке розуміння своїх сильних і слабких сторін, здатний ефективно контролювати свої емоції та реакції, створює навколо себе атмосферу стабільності та передбачуваності. Всі ці елементи є складниками самосвідомості державного управлінця. Розвиток самосвідомості дуже важливою в контексті державної служби, де від стабільності в управлінні залежить успіх виконання завдань і досягнення поставлених цілей.

В сучасних реаліях керівник на державній службі повинен не лише бути психологічно та морально стійким, але й виявляти та усувати деструктивні фактори у підлеглих, які призводять до зниження продуктивності праці, погіршення взаємозв'язків колективі, зниження рівня ментального здоров'я державних службовців. Завдяки власному авторитету, керівник створює атмосферу стабільності та захищеності, що значно підвищує ефективність державних установ в умовах воєнного часу.

Олександра ТАРАСЕНКО,

аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandra TARASENKO,

postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0009-0007-1198-9175>

Науковий керівник: **Анатолій РАЧИНСЬКИЙ**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN CULTURAL POLICY PROVISIONS IN THE UKRAINIAN LEGISLATION

Some international and national documents on issues of European cultural policy were considered in the thesis of the speech. It is noted that the main principle of the European Union in the cultural sphere is the cooperation and unity of European countries, when each national culture is part of the European one, and this determines the self-awareness of the citizens of each of these countries as Europeans. Ukrainians are also gradually joining the cultural space of Europe, and the state is improving its legislation in the direction of the development of national culture according to the European model. It was noted that such measures provide for the fixation of a cultural monument, its scientific research, preservation, protection, repair, reconstruction, use, access to it by citizens, which will allow the development of the system of national and cultural values of Ukraine. It was concluded that Ukraine actively cooperates with EU institutions in the field of culture with the aim of integration into the cultural space of Europe. The provisions of international documents in this area are implemented in Ukrainian legislation, which results in the preservation of monuments of national cultural heritage and the growth of self-awareness of Ukrainians as a European nation.

Keywords: cultural policy of the European Union, cultural monument, Ukraine, system of spiritual and cultural values.

У контексті орієнтації України на входження до Європейського Союзу привертає увагу політика розвитку культурної сфери, що трактується як провідний аспект розвитку країн Євросоюзу, адже він базований на принципах спільності народів, їх єднання й співробітництва з метою розвитку Європи, зокрема системи її духовно-культурних цінностей.

Одна із ґрунтовних праць, присвячених питанням європейської політики в галузі культури, – це хрестоматія, підготовлена колективом чернігівських учених у межах проєкту програми Erasmus (напрямок «Cultural Dimension of Europe»). Праця вміщує різноманітні міжнародні документи в цій сфері, які розподіляються на акти ЮНЕСКО та Ради Європи, що декларують положення про захист авторського права, творчих працівників, інші культурні, освітні й наукового питання, зокрема в межах міжнародного співробітництва; документи про збереження й охорону культурної спадщини – усесвітньої та національної, що розподіляється у свою чергу на археологічні, підводні, нематеріальні об'єкти; документи сучасного етапу розвитку Європейського Союзу в галузі культури, а також закони України про культуру та охорону культурної спадщини [1, с. 4].

Зазначається, що культура постає засадничою основою для розвитку не лише соціальної сфери, але й економічної та політичної, чим перетворюється на окремий вимір політики Євросоюзу, що передбачає так звану «культурну європеїзацію» з відповідною міжнародною інтеграцією та врахуванням окремих національних культур у загальному комплексі європейської культури [1, с. 6]. Україна також бере активну участь у проєктах ЄС – наприклад, програмі «Креативна Європа», що розрахована на період 2021 – 2027 років і передбачає розвиток європейської культури в кількох

площинах – розвитку «культурного та мовного розмаїття країн Європи», розвитку медіа у креативному напрямку (аудіовізуальні засоби) та розвитку новинних медіа [2].

Відповідно й на основі міжнародних документів Україна формує власне законодавство в цій сфері. Наприклад, у Законі України про охорону культурної спадщини, ухваленому 2000 року, передбачено застосування різноманітних державних заходів для вирішення питань щодо збереження й охорони національної культурної спадщини для подальшого її використання «в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь» [3]. Ця культурна спадщина трактується як успадковані від попередніх поколінь відповідні об'єкти, зокрема певні історичні споруди, їхні частини, території чи археологічні об'єкти, які об'єднуються загальними рисами – мають автентичну цінність – археологічну, історичну, естетичну, етнологічну, внесені до відповідних державних реєстрів і взяті на державний облік.

Зрештою охорона пам'яток культурної спадщини передбачає використання різноманітних заходів – організаційних, правових, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних, які застосовуються для виявлення, наукового аналізу, класифікування, державної реєстрації, запобігання руйнуванню чи заподіяння ушкоджень, забезпечення збереження, захисту, реставрації, а також доступу громадян до цих об'єктів (пам'яток) [3].

Означені в Законі заходи набувають конкретизації у статті 1, де, зокрема, виявлення такого об'єкта передбачає комплекс заходів задля визначення його культурної цінності, дослідження – науково-пошукову роботу задля отримання якомога повнішої інформації про такий об'єкт, консервація відбувається з метою збереження й захисту об'єкта від можливого його руйнування, реставрація, реабілітація та ремонт – із метою зміцнення чи відновлення властивостей культурного об'єкта культурної спадщини, номінування полягає в підготовці й поданні документів задля включення об'єкта у відповідний реєстр пам'яток культури, при цьому в таких документах описуються специфічні властивості об'єкта, що становлять його культурну цінність [3].

Отже, Україна активно співпрацює з інститутами ЄС у сфері культури з метою якнайшвидшої інтеграції в культурний простір демократичних країн. Положення міжнародних документів у цій сфері активно імплементуються в українське законодавство, що має результатом збереження пам'яток національної культурної спадщини та загалом зростання самоусвідомлення українців як європейської нації.

Список використаних джерел

1. Культурна політика Європейського Союзу. Хрестоматія: упор.: Кеда М.К., Соломенна Т.В. Чернівці: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2022. 468 с.
2. Програма ЄС «Креативна Європа» 2021-2027. *Бізнес*. URL : https://business.diiia.gov.ua/finance/program/programa_es_kreativna_evropa_2021_2027
3. Закон України про охорону культурної спадщини (Відомості Верховної Ради України. 2000. № 39. Ст. 333). *Ліга Закон*. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/t001805?ed=2021_01_01.

Анна ТАРГОНЬ,

студентка ОП «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anna TARGON,

student of the program «Public Management and Administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Надія МАКСИМЕНЦЕВА**, доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ДЕПУТАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ВЛАДИ

THE IMPACT OF DEPUTY ACTIVITY ON THE EFFECTIVENESS OF REPRESENTATIVE POWER

The article is devoted to the study of the impact of deputy activity on the effectiveness of representative power. The author analyzes the main aspects of deputy activity as a key element of public life that shapes social norms, in particular in the legal sphere. In particular, the author emphasizes the need for a high level of knowledge, skills and personal qualities of deputies to ensure effective governance. The author examines the national context of democracy, where civil society manifests itself in specific forms of organization and conflict resolution that reflect socio-historical memory and ethno-cultural self-identification. Particular attention is paid to the dialogue between the individual, society and government as the basis of a democratic political culture. The article also analyzes how political activity is regulated by legal, social and psychological norms. Particular attention is paid to the specific impact of non-legal regulators on political activity, which requires additional research to fully understand the effectiveness of political processes and decisions.

Keywords: deputy activity, representative power, democratic culture, regulatory norms, socio-historical memory.

Депутатська діяльність безпосередньо впливає на політичну стабільність та легітимність влади. Активна та ефективна діяльність депутатів може зміцнити довіру громадян до політичних інститутів і забезпечити стабільність державного управління. Натомість, недостатня активність або неефективність депутатів можуть спричинити політичну нестабільність і зниження легітимності державної влади. Депутатська діяльність не існує у вакуумі; вона взаємодіє з іншими формами влади, такими як виконавча та судова. Вивчення цієї взаємодії допоможе краще зрозуміти, як депутатська діяльність може як підкріплювати, так і обмежувати ефективність представницької влади. Наприклад, злагоджена робота між парламентом і урядом може сприяти успішному втіленню законів і реформ.

Політична діяльність є надзвичайно складною та багатогранною сферою суспільної активності, яка вимагає глибоких спеціалізованих знань у різних галузях, таких як політологія, право, економіка, соціологія та психологія. Вона передбачає не лише знання політичних процесів, але й уміння прогнозувати політичний розвиток суспільства в контексті прийняття або відмови від певних політичних рішень.

Вплив на характер політичної діяльності мають як об'єктивні, так і суб'єктивні детермінанти. Об'єктивні детермінанти включають суспільні потреби, інтереси соціальних груп, інституцій та угруповань. Суб'єктивні детермінанти стосуються політичної свідомості, правової, політичної та психологічної культури. Ці детермінанти перебувають у постійній діалектичній взаємодії, яка визначає структуру, спрямованість та результативність політичної діяльності.

Політична діяльність є специфічним видом людської діяльності, що має на меті регулювання, збалансування та узгодження інтересів і відносин між політичними суб'єктами.

Політична діяльність, здійснювана різними політичними суб'єктами (парламентом, урядом, органами місцевого самоврядування, партіями та суспільними структурами), має бути спрямована на реалізацію загальносуспільних завдань, виконання цілей політичних суб'єктів та досягнення

особистих неогоїстичних цілей. Гармонійне поєднання загальних, колективних та індивідуальних цілей сприяє успішності політичної діяльності та стабільності політичної системи [3, с. 15].

Політична діяльність повинна здійснюватися людьми, які мають високий рівень знань і практичних навичок. В умовах стабільності організовані групи тиску можуть впливати на еліту, а в кризових ситуаціях важливу роль можуть відігравати маси. Еліта суспільства, незважаючи на тиск, повинна зберігати стратегічні цілі суспільного розвитку, щоб уникнути ризику дестабілізації системи [1, с. 186].

Таким чином, політична діяльність є полем для узгодження інтересів різних верств суспільства, і функціонує як регулятор політичних відносин через правові, соціальні та психологічні механізми. Політологія трактує політичну діяльність як спільні або індивідуальні дії суб'єктів політики, спрямовані на реалізацію політичних інтересів і утримання політичної влади. Політична діяльність, яка віддзеркалює систему політико-владних відносин, здійснюється в межах або поза межами влади, і регулюється правовими, соціальними та психологічними нормами.

Успішність депутатської діяльності залежить від професійного підходу, знань і навичок політичних діячів, які повинні враховувати потреби суспільства та сприяти розвитку правових і соціальних норм поведінки.

Депутатська діяльність відіграє критичну роль у суспільному житті, оскільки вона формує соціальні норми поведінки громадян, передусім у правовій сфері. Для ефективного управління суспільством важливо, щоб депутати володіли не лише глибокими знаннями, уміннями та навичками, але й мали відповідні особисті якості. Їхня діяльність має бути спрямована на реалізацію інтересів громадян, яких вони представляють, і на забезпечення стабільності в суспільному та державному управлінні [2, с. 103].

Демократія завжди має національний контекст, оскільки громадянське суспільство є специфічним у своїй організації, методах вирішення конфліктів та формуванні спільних дій, які відображають соціально-історичну пам'ять і етнокультурну самоідентифікацію. Демократична культура характеризується діалогом між індивідом, суспільством і владою [4, с. 172]. Це передбачає створення ефективних каналів для вираження громадянських вимог, а також оцінки довіри до політичного керівництва та легітимності влади.

Демократична політична культура повинна розглядатися як системоутворюючий компонент, що формується в контексті етнонаціональних, соціально-політичних та культурно-історичних умов. Це включає розуміння того, як політична діяльність функціонує у межах національних і культурних специфік.

Суспільне життя регулюється трьома основними типами норм: правовими, соціальними та психологічними. Політична діяльність також підлягає регулюванню згідно з цими нормами. Хоча правові норми політичного регулювання є більш чітко визначеними – через Конституцію, закони про вибори, парламент, уряд та інші інститути – вплив соціальних та психологічних регуляторів на політичну діяльність потребує додаткового вивчення. Це пов'язано з тим, що неюридичні фактори можуть істотно впливати на ефективність політичних рішень і процесів.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. Парламентаризм в країні: становлення і розвиток : монографія / О. Бандурка, Ю. Древаль. – Х., 1999. – 288 с.
2. Бебик В., Куйбіда В. Депутатська діяльність у системі публічного врядування : навч. посіб. / Валерій Бебик, Василь Куйбіда. – Київ : НАДУ, 2017. – 372 с.
3. Єрмолаєв В. М. Вищі представницькі органи влади в Україні: історія, теорія та практика : монографія / В. М. Єрмолаєв. – Харків : Право, 2017. – 448 с.
4. Політична енциклопедія (у співав.) / редкол. : Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – Київ : Парламентське видавництво, 2012. – 808 с.

Юлія ХИЛЕВИЧ,

аспірантка кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій

Yuliia KHYLEVYCH,

postgraduate student of the Department of Public Management and Administration, State University of Information and Communication Technologies

<https://orcid.org/0000-0002-9161-7078>

Науковий керівник: **Анатолій САВКОВ**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій

СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ

STRATEGIC COOPERATION IN LAW ENFORCEMENT AS A KEY TO ENSURING UKRAINE'S VICTORY

It is substantiated that strategic cooperation in the field of law enforcement is one of the components of ensuring Ukraine's victory in the war against the aggressor State, since it involves establishing co-ordination of law enforcement agencies which, along with intelligence and special purpose agencies, are components of the security and defence sector of Ukraine.

It is established that strategic cooperation in the field of law enforcement is the coordinated actions of statutorily defined equal, administratively independent subjects of cooperation for purposes, time and place on the basis of jointly managed activities which functionally ensure detection, investigation and prevention of offences in the relevant territory with the definition of forms and areas of cooperation. The purpose of strategic cooperation is to establish a strategic partnership.

The author proposes forms of strategic partnership in the field of law enforcement: joint organizations, typical structural units of law enforcement entities that will interact linearly, creation of strategic alliances (for example, for international cooperation), etc.

Keywords: *strategic cooperation in law enforcement, the security and defence sector of Ukraine, and strategic partnership, strategic alliance.*

Правоохоронна система є складовою частиною національної безпеки України, тому підвищення ефективності її функціонування та діяльності матиме прямий вплив на стан національної безпеки й оборони. Особливої уваги, відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», має координація діяльності правоохоронних органів [4], адже правоохоронні органи поряд із розвідувальними й органами спеціального призначення є складовими сектору безпеки й оборони України.

Відповідно до Стратегії національної безпеки України [5], взаємодія є однією з її основних засад і трактується як розвиток стратегічних відносин із ключовими партнерами. Також Стратегією визначається, що для гарантування безпеки необхідні ресурси, створення сприятливих умов і забезпечення ефективної взаємодії вчених із державним і приватним сектором. Посилення взаємодії усіх органів сектору безпеки й оборони України для виконання спільних завдань, є одним із шляхів зміцнення бойового потенціалу держави задля забезпечення перемоги.

Стратегічна взаємодія відбувається за умови, коли демонстрація дій однією стороною сприймається іншою стороною як така, що варта уваги або значуща комунікація. Трактування цих проявів залежить від культурних або попередніх практичних очікувань, що також мають бути враховані під час створення стратегічних проявів.

Відповідно до наказу МВС України «Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю» від 10 червня 2011 р. №317/235 визначено напрями взаємодії:

– стратегічний напрям – організація реалізації державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, усунення причин і умов її існування, удосконалення правової бази боротьби з організованою злочинністю;

– тактичний напрям – виявлення, документування й припинення діяльності організованих злочинних груп, злочинних організацій, попередження, розкриття й розслідування вчинених ними злочинів, розшук, затримання учасників організованих злочинних формувань, відшкодування збитків державі, фізичним та юридичним особам [3, с. 3–4].

Також, відповідно до зазначеної Інструкції, взаємодія здійснюється на центральному та регіональному рівнях. У свою чергу Однолько І. пропонує таку класифікацію рівнів взаємодії:

– на міжнародному рівні – міждержавна та міжнародна;

– національна взаємодія за рівнем централізації – загальнодержавна та регіональна (місцева), за суб'єктним складом – відомча та міжвідомча.

Автор доповнює, що відомча взаємодія має місце у випадках погодженої дії як окремих структурних підрозділів одного органу (горизонтальна взаємодія), так і органів різної ланки, підпорядкованих одному відомству (вертикальна) [2, с. 44].

Отже, можемо узагальнити, що метою стратегічної взаємодії є встановлення стратегічного партнерства, яке можна визначити як одну із найбільш гнучких форм інтеграції суб'єкта правоохоронної діяльності, що володіє низкою відмінних ознак [1, с. 81]. Такий вид партнерства базується на трьох фундаментальних аспектах: створення нової спільної цінності; формування зв'язку між усіма учасниками, що спрямований на майбутнє і відкриває нові варіанти і можливості розвитку; його неможливо контролювати формальними системами, однак воно вимагає системи міжособистісних зв'язків, а також внутрішніх інфраструктур. Формами стратегічного партнерства у сфері правоохоронної діяльності можуть бути створені спільні організації, типові структурні підрозділи у суб'єктів правоохоронної діяльності, які будуть взаємодіяти лінійно, створення стратегічних альянсів (наприклад, для міжнародної взаємодії) тощо.

Також варто зазначити, що будь-яка взаємодія суб'єктів правоохоронної діяльності має бути спрямована на досягнення довгострокової ефективності, а саме – зменшення рівня криміногенних ситуацій. Вона передбачає постійну зміну стану правоохоронних органів, перехід від нижчого рівня розвитку, до вищого, а також дозволяє зберегти стабільне положення суб'єктів у сфері правоохоронної діяльності.

Таким чином, стратегічну взаємодію у сфері правоохоронної діяльності можемо визначити як погоджені дії нормативно визначених рівноправних, адміністративно незалежних суб'єктів взаємодії за цілями, часом і місцем на основі спільної керованої діяльності, що функціонально забезпечують виявлення, розслідування та запобігання правопорушенням на відповідній території із визначенням форм та напрямів співпраці. Для цього необхідна злагоджена, скоординована та синхронізована діяльність, що можлива лише на підставі ефективної взаємодії між усіма суб'єктами у сфері правоохоронної діяльності.

Список використаних джерел

1. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. Форми стратегічного партнерства при реалізації проектів розвитку залізничної інфраструктури. *Проблеми транспортного комплексу України*. 2019. № 68. С. 75-84.

2. Однолько І. В. Взаємодія правоохоронних органів у сфері запобігання кримінальним правопорушенням. *Наукові дослідження*. 2017. Вип. 34 С. 41-51.

3. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : наказ Міністерства внутрішніх справ України центрального управління служби безпеки України №317/235 від 10 червня 2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11>.

4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. №392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>

Сергіій ШЕПЕТЬКО,

кандидат юридичних наук, начальник управління аналізу обласного бюджету та внутрішнього фінансового контролю виконавчого апарату Київської обласної ради

Serhii SHEPETKO,

candidate of legal sciences, head of the department of regional budget analysis and internal financial control of the executive apparatus of the Kyiv Regional Council

ОКРЕМІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВІДКЛИКАННЯ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ

SEPARATE DIRECTIONS FOR IMPROVING THE LEGISLATION REGARDING THE RECALL OF THE DEPUTY OF LOCAL GOVERNMENT BODIES

The current legislation in the field of recalling deputies of local self-government bodies in accordance with the appeal of the representative body of local self-government to the voters or recall based on the people's initiative was considered. The potential directions of using modern information and communication technologies to initiate the procedure for recalling deputies of local councils, consideration of this issue by voters, decision-making on the introduction of a proposal to recall a deputy of local self-government bodies on a people's initiative have been identified. It was determined that it is expedient to make changes to the current legislation in order to remove unnecessary, unjustified burdens and to remove such a penultimate stage in this mechanism as «consideration and adoption of a relevant decision by the highest governing body of a political party and transfer of this decision to the relevant territorial election commission».

Keywords: deputy, local council, revocation.

Відкликання депутатів місцевих органів самоврядування здійснюється відповідно до звернення представницького органу місцевого самоврядування до виборців або відкликання за народною ініціативою. Зокрема, відповідно до положень ст. 49 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», «у разі пропуску депутатом протягом року більше половини пленарних засідань ради або засідань постійної комісії, невиконання ним без поважних причин рішень і доручень ради та її органів відповідна рада може звернутися до виборців з пропозицією про відкликання такого депутата у встановленому законом порядку» [1].

За відсутності відповідного звернення представницького органу місцевого самоврядування до виборців, дострокове припинення повноважень депутатів місцевих органів самоврядування може відбуватись шляхом відкликання за народною ініціативою. Так, згідно положень ст. 37 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», «підставами для відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою можуть бути: 1) порушення депутатом місцевої ради положень Конституції України і законів України, що встановлено судовим рішенням, яке набрало законної сили; 2) пропуск депутатом місцевої ради протягом року більше половини пленарних засідань ради або засідань постійної комісії, невиконання ним без поважних причин обов'язків депутата місцевої ради у виборчому окрузі, передбачених статтею 10 цього Закону; 3) невідповідність практичної діяльності депутата місцевої ради основним принципам і положенням передвиборної програми місцевої організації політичної партії, від якої його обрано депутатом, чи програмі політичної партії, від місцевої організації якої його обрано; 4) невиконання депутатом місцевої ради передбачених статтею 16 цього Закону зобов'язань звітувати перед виборцями та проводити зустрічі з ними; 5) невходження депутата, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, до фракції місцевої організації партії, за виборчим списком якої він обраний, або припинення членства депутата місцевої ради у фракції» [2].

Наявний механізм відкликання депутатів місцевих органів самоврядування за народною ініціативою варто було б удосконалити шляхом використання сучасних засобів віддаленого доступу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, а не обов'язкової фізичної присутності (у режимі оф-лайн) на загальних зборах виборців для розгляду питання про внесення пропозиції щодо відкликання депутата за народною ініціативою. Зокрема, можна внести відповідні зміни до чинного законодавства для можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій для

ініціювання цієї процедури, розгляду цього питання виборцями, прийняття рішення жителями сіл, селищ, міст відповідного виборчого округу про внесення пропозиції щодо відкликання депутата місцевих органів самоврядування за народною ініціативою. Крім того, виготовлення підписних листів встановленої форми для подальшого збирання підписів жителів сіл, селищ, міст на підтримку рішення про відкликання депутата місцевого органу самоврядування за народною ініціативою не відповідає сучасним вимогам розвитку новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Наприклад, доцільно розробити та впровадити у практику алгоритм використання застосунку «Дія» для збирання голосів на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевого органу самоврядування, обраного в багатомандатному виборчому окрузі, в кількості, що перевищує кількість голосів, поданих за нього на місцевих виборах, за результатами яких він був обраний депутатом або депутата, обраного у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, в кількості, що є більшою за виборчу квоту, яка була визначена згідно із Виборчим кодексом України під час проведення виборів, за результатами яких він був обраний депутатом.

Крім того, для реального врахування інтересів жителів територіальних громад і спрощення процедури відкликання депутата місцевого органу самоврядування за народною ініціативою, доцільно внести зміни до чинного законодавства для того, щоб позбавити зайвих, необґрунтованих обтяжень та прибрати такий передостанній етап у цьому механізмі як «розгляд і прийняття відповідного рішення про відкликання такого депутата за народною ініціативою або про відмову в задоволенні цієї пропозиції вищим керівним органом політичної партії та передачі цього рішення відповідній територіальній виборчій комісії». Запропонована пропозиція враховує положення чинного законодавства про те, що депутат місцевого органу самоврядування у першу чергу «є відповідальним перед виборцями свого виборчого округу і їм підзвітним» (ст. 11 Закону України Про статус депутатів місцевих рад» [2]). При цьому, вищезазначена пропозиція буде відповідати у практичній площині правам депутата місцевого самоврядування «офіційно представляти виборців свого виборчого округу та інтереси територіальної громади» (ст. 11 Закону України Про статус депутатів місцевих рад» [2]), а не інтереси «вищого керівного органу політичної партії». Також сприятиме належному громадському контролю за діяльністю депутатів місцевих органів самоврядування, адже усунення у процедурі відкликання депутата за народною ініціативою такого проміжного етапу як розгляд і прийняття відповідного рішення вищим керівним органом політичної партії, мотивуватиме депутатів бути більш старанними у виконанні своїх депутатських обов'язків щодо «підтримки зв'язку з виборцями», «брати участь у громадських слуханнях з питань, що стосуються його виборчого округу, в організації виконання доручень виборців».

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.
2. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>.

Юлія ШЕСТАКОВА,

доктор філософії з політології, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yuliia SHESTAKOVA,

Ph.D in Political Sciences, assistant of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0000-0003-1060-4521>

ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ЕТИКИ

TRENDS IN REFORMING PARLIAMENTARY ETHICS

The article discusses the relevance of rethinking parliamentary ethics in Ukraine in the context of European integration processes and the formation of a democratic state governed by the rule of law. It is determined that an effective mechanism for improving the quality of parliamentary activity can be the introduction of the «institute of parliamentarian reputation», which is designed to help strengthen public confidence in deputies. The need to improve the legislation on parliamentary ethics, the creation of the Code of Parliamentary Ethics and the implementation of European standards was emphasized. The author emphasizes the importance of ethical principles, such as serving the people, obeying the law, and avoiding compromising actions, as the basis for reforming parliamentarism. The introduction of a new model of professional ethics of parliamentarians will contribute to the development of a democratic society, strengthening the responsibility of deputies and increasing the efficiency of their activities.

Keywords: *parliamentary ethics, institute of parliamentarian reputation, the Code of Parliamentary Ethics.*

Орієнтир України на виконання вимог ЄС у процесі становлення демократичної правової держави вимагає переосмислення цінностей, підходів і врахування специфіки парламентської етики. Це передбачає важливість встановлення гармонійного діалогу між державою та суспільством, а також розвитку етичного лідерства в системі публічного управління. Актуальність пошуку шляхів удосконалення інституту парламентаризму в Україні полягає у вивченні етичних аспектів парламентської діяльності та визначенні її особливостей у контексті розвитку демократичного суспільства.

Дієвим механізмом та запорукою дотримання парламентської етики міг би стати наявний у міжнародній практиці та абсолютно відсутній в Україні «інститут репутації парламентаря», який на сьогодні не має чіткого визначення.

Суть інституту репутації парламентаря полягає у завоюванні народним депутатом довіри електорату, зокрема, що відображається в тому, як електорат реагує на поведінку парламентаря, результати його політичної діяльності, комунікацію – репутація останнього підвищується, або знижується [1, с. 153-154].

Репутація створюється й існує в просторі суспільного дискурсу і є соціальним уявленням, що визначає суспільні переваги. Тому вивчення репутації дозволяє поглибити розуміння закономірностей політичного вибору, формування довіри й недовіри до суб'єктів влади, оцінювання ефективності та надійності влади, а також посадових осіб органів державної влади [1, с. 151-152].

Представники політичної правлячої еліти наразі не виявляють зацікавленості у впровадженні інституту репутації. Це можна пояснити тим, що такий крок вимагатиме відповідального ставлення до власної поведінки, зокрема дотримання норм парламентської етики не лише під час роботи в парламенті, але й у позапарламентській діяльності.

Важливим кроком у реформуванні парламентської етики в Україні стане запровадження інституту репутації парламентаря. За умов належного розвитку, цей механізм сприятиме очищенню владних структур від осіб, чия діяльність негативно впливає на процес побудови демократичної держави.

Разом з тим, перед Україною постає нагальна потреба в удосконаленні законодавства щодо парламентської етики, оскільки у існуючому стані вона не в повній мірі розкриває всі наявні види відповідальності парламентаря за порушення етики – юридичну, соціальну, професійну, особистісну. Разом з тим наявна потреба не лише в удосконаленні, а й технологізації і конкретизації законодавчої бази у вигляді кодексів, правил, нормативів тощо.

Більш дієвим для українського парламентаризму все ж таки залишається Кодекс депутатської етики, впровадження якого передбачено 52 Рекомендацією Місії Європейського парламенту з оцінки потреб, закріплених у Дорожній карті внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності ВРУ.

Кодифікація і ухвалення норм поведінки для членів парламенту єдиним пакетом на сьогодні є гарячою тенденцією. Україна внаслідок відомих історичних перипетій має відносно молодий демократичний парламент. Тому навряд чи можна ставити під сумнів те, що має бути зроблено все можливе, щоб підтримати і удосконалити його роботу.

Зокрема, в основу етичного кодексу слід покласти такі етичні принципи, як:

- служіння народу України - парламентарі повинні спрямовувати свою діяльність на користь та в інтересах держави;

- дотримання Конституції, законів України та загальновизнаних норм моралі - у своїй діяльності народний депутат повинен дотримуватися загальновизнаних норм моралі; завжди зберігати власну гідність, поважати честь і гідність інших народних депутатів, службових та посадових осіб і громадян;

- утримання від компрометуючих дій, заяв та вчинків – уникати дій, заяв та вчинків, що компрометують його самого, виборців, ВРУ, державу. Неприпустимим є використання народним депутатом свого депутатського мандата всупереч загальновизнаним нормам моралі, правам і свободам людини і громадянина, законним інтересам суспільства і держави [2].

Як висновок, зазначимо, що процеси реформування парламентаризму потребують розробки нової моделі професійної етики парламентаря, яка буде спиратися саме на цінності демократичної, правової і соціальної держави, професійну компетентність, на ефективність в рамках закону. Вказані виклики щодо етики парламентаря будуть актуалізувати моральну складову особистості народного депутата та етичні засади парламенту як професійного інституту.

Список використаних джерел

1. Шестакова Ю.В. Політико-правові засади парламентської етики в Україні. : дис. ...д-ра філос. із спец. 052 політ. / Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. Київ. 2024. 270 с.

2. Шестакова Ю.В. Удосконалення парламентської етики в Україні. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 черв. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. Київ : ННІ ПУДС КНУ. 2022. С. 73–74.

Андрій ШОСТАК,

студент Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii SHOSTAK,

student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Вікторія КОЛТУН**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА СВОБОДУ СОВІСТІ ТА КОНФЕСІЙНУ СФЕРУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

THE INFLUENCE OF RUSSIAN AGGRESSION ON FREEDOM OF CONSCIENCE AND THE CONFESSIONAL SPHERE OF THE MYKOLAIV REGION

The article uses specific examples and facts to describe how strongly and seriously the Russian military aggression has affected the religious life of the Mykolaiv region. The destruction of religious buildings, religious migration, the actualization of the orthodox discussion, the activation of social and humanitarian work are only a small part of what has changed in the religious environment of one of the southern Ukrainian regions compared to the pre-war period (that is, the time preceding february 24, 2022). Nevertheless, it is stated that the diverse confessional environment of the Mykolaiv region continues to develop, transforming to the new realities of the difficult present.

Keywords: russian aggression, religious organizations, Mykolaiv region.

24 лютого 2022 р. РФ віроломно розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, спричинивши найбільшу ескалацію збройного конфлікту, який триває з часів незаконної анексії АР Крим. Відтак на Європейському континенті, де тривалий час не було бойових дій, розпочалася війна, якої Європа не бачила з часів Другої світової війни [1, с. 45-46; 4, с. 4].

Буквально з першого дня російського вторгнення воно стало відчутним для релігійного середовища країни. Ба більше, конфесійне життя держави опинилося у прямому сенсі слова під ударом агресора. У даному контексті, передусім йдеться про перманентні обстріли релігійних споруд, які до слова, є об'єктом підвищеного захисту під час збройних конфліктів, себто атаки на них є воєнними злочинами. До того ж, такі обстріли є обмеженням релігійної свободи цивільного населення, що також заборонено міжнародним гуманітарним правом. Не кажучи вже про те, що окремі культові будівлі мають культурну цінність, позаяк чимало з них – це пам'ятки історії та архітектури, руйнування яких є особливим блюзнірством [4, с. 4; 5, с. 108].

З перших днів повномасштабного російського вторгнення відділ у справах національностей та релігій Миколаївської облвійськادміністрації у межах компетенції розпочав роботу з вивчення впливу війни на релігійні організації регіону, у тому числі здійснювати перманентний моніторинг і збір даних щодо злочинів російських терористів направлених проти культових будівель. Наразі маємо на теренах Миколаївщини жахливі за своїм обсягом і рівнем руйнування. На превеликий жаль серед значної кількості таких об'єктів також бачимо й різноманітні споруди релігійних організацій. Для розуміння з 24 лютого 2022 р. до 01 червня 2024 р. внаслідок антигуманних дій росії щонайменше 56 релігійних споруд різного типу у Баштанському, Вознесенському та Миколаївському районах Миколаївської області були вщент зруйновані або зазнали руйнувань різного ступеню складності. При чому, деякі із них потрапляли під вогонь декілька разів [3, арк. 9].

Аналіз атакованих російськими снарядами релігійних будівель свідчить, що найбільше храмів та інших культових споруд серед загальної кількості постраждалих належать УПЦ в єдності з Московським Патріархатом. За нашими підрахунками це 31 культова будівля, з яких дві вважаються як такі, що не можуть бути відновленими. На другому місці за кількістю пошкоджених та зруйнованих споруд перебуває протестантизм. База даних відділу у справах національностей та релігій Миколаївської

облвійськадміністрації містить інформацію про щонайменше 14 пошкоджених протестантських споруд, з яких одна належить НЄЛЦ, чотири – ЄХБ, шість – ХВС та три – АСД. Шість пошкоджених та дві зруйнованих культових будівель належать до ПЦУ. Під російські обстріли потрапили також дві культові споруди РКЦ (у тому числі, одна з них вважається зруйнованою) та одна УГКЦ.

Окрім, руйнації культових споруд безпосереднім наслідком російської агресії став виїзд значної кількості представників релігійного середовища Миколаївщини, у тому числі окремих керівників релігійних громад. Як наслідок, нині деякі релігійні громади фактично припинили своє існування. Хоча у даному контексті, варто заважити, що поряд із цим на тлі активізації соціальної та волонтерської роботи спостерігаємо, й іншу тенденцію, а саме відкриття нових релігійних громад.

Повномасштабне російське воєнне вторгнення відчутно вплинуло, й на міжправославні взаємини, а саме на динамізацію процесу зміни православними громадами юрисдикційної приналежності. Практично в усіх областях України, як ми знаємо, спостерігається активний вихід парафій із підпорядкування УПЦ в єдності з Московським Патріархатом, з подальшим приєднанням до ПЦУ. Не стоять осторонь цього процесу й православні віряни Миколаївщини. Для розуміння, якщо з 2019 р. до 24 лютого 2022 р. в Миколаївській області лише дві православні громади на загальних зборах прийняли рішення змінити свою канонічну підлеглість, то опісля того вже шість. Не в останню чергу, це пов'язано з тим, що за два роки «гарячої фази» війни вище керівництво УПЦ в єдності з Московським Патріархатом так і не зуміло повноцінно розірвати канонічний зв'язок з РПЦ, як того вимагає українське суспільство [2, с. 8-12].

Ще одним прямим наслідком російської агресії стала активізація роботи релігійних організацій на ниві гуманітарної праці. Разом із органами влади, міжнародними благодійними об'єднаннями, волонтерськими рухами церкви Миколаївщини долучаються до вирішення нагальних проблем, що стосуються налагодження повноцінної життєдіяльності суспільства [2, с. 8]. Для прикладу, цивільному населенню надається різноманітна матеріально-побутова та технічна допомога. Крім того, представники окремих релігійних громад від початку повномасштабної війни займалися евакуацією населення із зони бойових дій до безпечних територій Західної України та до кордону України з Молдовою, Польщею тощо, а також приймали та розміщували безпосередньо у себе велику кількість біженців. У м. Миколаєві після руйнування російськими терористами водопроводу більше одного десятка релігійних громад активно почали відкривали точки видачі питної води, які працюють і нині. У свою чергу, військовослужбовцям ЗСУ та інших військових формувань релігійними організаціями безперервно надається підтримка у вигляді амуніції, військового спорядження, автомобілів (та їх ремонту), харчів та багато чого іншого. Священнослужителі різних конфесій перманентно надають психологічну підтримку для воїнів та їхніх родин. У храмах Миколаївської області постійно підіймаються молитви за Україну, її народ та військо [3, арк. 6-7].

Таким чином, резюмуючи, маємо усі підстави стверджувати, що російська агресія помітним чинном позначилася на релігійній сфері Миколаївщини. Найбільш показовим і очевидним проявом цього впливу, серед усього, безперечно слід вважати не один десяток зруйнованих та пошкоджених культових будівель на території регіону, які слугують видимим підтвердженням злочинів вчинених рф проти України.

Список використаних джерел

1. Бучма О. Релігійно-правовий вимір російської війни проти України на тлі суспільно-державних трансформацій ХХ-ХХІ століть. Філософська думка. 2023. №1. С. 45–58.
2. Державно-церковні та суспільно-релігійні відносини в умовах війни Росії проти України: аналіт. доп. / С.І. Здіорук, В.В. Токман; за ред. С.І. Здіорука. Київ: НІСД, 2023. 36 с.
3. Інформаційний звіт Миколаївської ОДА/ОВА за 2023 рік «Про стан та тенденції розвитку релігійної ситуації, державно-церковних відносин». Поточний архів управління культури, національностей та релігій Миколаївської ОДА/ОВА. 9 арк.
4. Релігія в огні. Звіт за результатами моніторингу фактів пошкодження релігійних споруд внаслідок широкомасштабного російського вторгнення в Україну (24 лютого – 24 серпня 2022 року). Київ, 2022. 19 с.
5. Чорнописька В. Особливості порушення права на свободу релігії в умовах війни. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2022. № 3. С. 106–112.

Олена ШПИЛЬОВА,

магістрантка Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра парламентаризму)

Olena SHPYLOVA,

1st-year master's student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Ірина ДУДКО**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ В УКРАЇНІ – ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

ESTABLISHMENT OF THE INSTITUTE OF THE PARLIAMENTARY OPPOSITION IN UKRAINE – WAYS OF IMPROVEMENT

The parliamentary opposition institution plays a key role in the functioning of a democratic state. Its effectiveness affects the quality of governance, the level of trust in the political system and the stability of society.

The main current principles for the formation of this institution are: balance of power, protection of citizens' interests, prevention of abuse, improvement of the quality of legislation, stability and legitimacy of the political system, formation of political culture, international image of the country, development of civil society.

The formation of the parliamentary opposition institution in Ukraine is of strategic importance for ensuring democratic development, improving the quality of public administration and strengthening public trust. Its effective activity is a guarantee of stability, transparency and legitimacy of government. The opposition performs the role of monitoring the activities of the government, contributes to balancing state policy and protecting the interests of various social groups. However, in Ukraine this institution needs improvement to ensure its effectiveness.

Keywords: *opposition, democracy, parliamentarism, parliament, state governance.*

Становлення парламентської опозиції у Верховній Раді України є ключовим етапом у розвитку демократичної системи держави, оскільки вона виступає важливим гарантом політичного плюралізму. Як невід'ємний інститут демократичного устрою, опозиція виконує кілька важливих функцій: контролює діяльність виконавчої влади, критикує урядові рішення, висуває альтернативні політичні ініціативи та відстоює інтереси різних верств населення, які можуть не підтримувати діючу владу. Таким чином, опозиція створює передумови для політичної конкуренції, що є необхідним для здорового функціонування демократії.

Парламентська опозиція в Україні ґрунтується на нормативно-правовій базі, яка почала формуватися з прийняттям Конституції України у 1996 році. Конституція не містить прямого визначення парламентської опозиції, однак її роль та функції випливають з фундаментального принципу багатопартійності та політичної конкуренції, який закладений у державному устрої. Стаття 81 Конституції України гарантує кожному депутату та політичним силам право на вільне висловлення своїх позицій, ініціювання законопроектів, участь у формуванні уряду та здійснення контролю за діяльністю виконавчої влади [1].

Проте детальні правові аспекти, що регулюють права та повноваження опозиції, залишалися невизначеними протягом тривалого часу.

Першим кроком до інституціоналізації парламентської опозиції стало прийняття Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» у 2010 році [2]. Цей документ вперше офіційно визнав парламентську опозицію як суб'єкта політичної діяльності і надав їй певні права та повноваження. Серед них – право на представництво у керівних органах парламенту, можливість звертатися до уряду під час пленарних засідань, ініціювати обговорення в комітетах та піднімати питання про вотум

недовіри уряду. Закон також передбачає участь опозиції у законотворчій діяльності, що дозволяє їй впливати на процес прийняття рішень, тим самим виконуючи роль контролера виконавчої влади.

Однак, попри важливість цього закону, він залишив багато неврегульованих аспектів, зокрема правовий захист опозиції в умовах політичних криз або зміни коаліцій. Відсутність чіткого механізму, який би забезпечував стабільне функціонування опозиції у кризові періоди, створює певні загрози для ефективної діяльності опозиційних сил. Наприклад, під час політичних криз у 2013-2014 роках відсутність чітких правових гарантій для опозиції призводила до зменшення її впливу та можливості виступати рівноправним учасником політичного процесу.

Ще одним важливим викликом є недостатня реалізація прав опозиції в рамках доступу до медіа [3]. Контроль державних та частково приватних медіа часто обмежує можливість опозиційних сил донести свою позицію до широкого загалу. Це значно ускладнює виконання опозицією своєї функції як механізму громадського контролю та формування альтернативних політичних пропозицій.

З огляду на вищевказане, сучасна українська опозиція функціонує у відносно складних умовах, що вимагає подальшого вдосконалення законодавчої бази та підвищення політичної культури. Опозиція потребує не тільки декларативного визнання своїх прав, але й реальних механізмів їх реалізації. Зокрема, варто забезпечити рівний доступ до медіа, ефективне представництво у парламентських комітетах, а також впровадити правові гарантії, що дозволять опозиції залишатися повноцінним учасником політичного процесу навіть під час політичних криз.

Важливо підкреслити, що інституційний розвиток парламентської опозиції є необхідною умовою для забезпечення стабільності демократії в Україні [4]. Її функціонування базується не лише на формальних правах, але й на здатності виконувати роль альтернативної сили, яка може контролювати владу, вносити зміни до законодавства та пропонувати свої рішення суспільно важливих проблем.

Зважаючи на політичні події останніх десятиліть, питання функціонування парламентської опозиції в Україні набуло особливої актуальності, особливо в умовах зміни політичних режимів та політичних криз [5]. Події Революції Гідності 2014 року яскраво продемонстрували значення ефективної та чітко регламентованої діяльності опозиційних сил для забезпечення політичної стабільності та розвитку демократичного суспільства. У цей період стало очевидним, що недосконалість законодавчої бази, яка регулює діяльність опозиції, створювала серйозні перешкоди для її повноцінної участі в політичному процесі, що своєю чергою сприяло загостренню політичних конфліктів і поглибленню соціальної нестабільності.

Зокрема, однією з проблем, що постала перед українською політичною системою, була відсутність чітких правил щодо участі опозиції у формуванні ключових державних органів і владних інститутів. Це обмежувало спроможність опозиційних партій впливати на процес прийняття рішень на рівні з правлячими коаліціями. Така ситуація сприяла посиленню конфронтації між різними політичними таборами, що виявлялося у відсутності конструктивного діалогу.

Однією з головних перешкод залишається брак доступу до медіа, особливо до державних та контрольованих владою засобів масової інформації, що обмежує можливість опозиційних партій доносити свої погляди до громадськості. Крім того, опозиційні сили стикаються з труднощами у представництві в ключових парламентських комітетах, що обмежує їхню здатність впливати на розгляд важливих питань і прийняття рішень на законодавчому рівні.

Іншою проблемою є недостатня політична культура конструктивного діалогу між правлячими коаліціями та опозицією, що часто призводить до політичних конфліктів замість пошуку компромісних рішень у питаннях національної безпеки, економічного розвитку та інших ключових для країни тем. Відсутність такого діалогу негативно позначається на стабільності демократичних процесів і розвитку політичної системи загалом.

Для подальшого вдосконалення інституту парламентської опозиції в Україні необхідно розробити чітку та комплексну законодавчу базу, яка б гарантувала рівноправність усіх політичних сил у парламентській діяльності та захист прав опозиції [6]. Це включає створення умов для справедливого доступу до інформації та засобів масової інформації, забезпечення рівноправного представництва в парламентських комітетах, а також гарантування права опозиції на участь у формуванні порядку денного Верховної Ради.

Інституціоналізація опозиції повинна забезпечувати її повноцінну участь у політичному процесі та контроль над виконавчою владою. Це дозволить зробити політичну систему України

більш стабільною та відкритою, де різні політичні сили матимуть можливість конкурувати на рівних умовах, що є основою для здорового розвитку демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: https://kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini/statja-81.htm (дата звернення: 01.11.2024).
2. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Документ 1861-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023, підстава – 2849-IX. Регламент Верховної ради України. Затверджено Законом України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
3. Куриляк Х. В. Конституційно-правовий статус парламентської опозиції: порівняльно-правове дослідження: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2015. 320 с.
4. Ковальчук В. Конституційно-правовий статус парламентської опозиції в країнах Центрально-Східної Європи та в Україні // Науковий часопис. 2022. №1. С. 3–20. URL: <https://www.constjournal.com/pub/1-2022/konstytutsiino-pravovyi-status-parlamentskoi-opozytsii-krainakh-tsentralno-skhidnoi/> (дата звернення: 01.11.2024).
5. Масловська О. М. Особливості становлення та проблеми ефективної діяльності парламентської опозиції в Україні. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2012. Вип. 7. С. 58–62.
6. Петренко О. Парламентська опозиція: європейський досвід і Україна. Ефективність державного управління. 2007. №12. С. 146–152.

Ярослав ЮЗЬКІВ,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yaroslav YUZZIV,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Валентина ГОШОВСЬКА**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму, Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ЗАКОНОДАВЧОЇ ФУНКЦІЇ ПАРЛАМЕНТУ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

THE ROLE OF THE LEGISLATIVE FUNCTION OF PARLIAMENT UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

The functioning of state institutions during wartime is critical for ensuring national security, sovereignty, and the rights of citizens. During the martial law period, introduced in Ukraine due to Russian aggression, state bodies receive additional powers to respond to threats and maintain stability. The Verkhovna Rada of Ukraine, as the sole legislative body, plays a key role in creating the legal framework for the functioning of the state. Its legislative activities focus on strengthening defense capabilities, economic support, social protection, and combating internal threats. The parliament has adapted to the challenges of war, ensuring the continuity of its work and adherence to democratic principles. Amendments to legislation allow for a prompt response to new challenges, contributing to mobilization and the country's recovery. At the same time, the political and legal role of the parliament is preserved, ensuring the legitimacy of state authority.

Keywords: *functioning of State Institutions, martial law, National security, Verkhovna Rada of Ukraine, legislative activity, mobilization.*

Функціонування державних інститутів в умовах війни є серйозним випробуванням. В надзвичайній ситуації держава повинна вживати заходів для захисту національного суверенітету, забезпечення основних прав і свобод громадян, а також задоволення потреб військових. Тобто, в умовах війни діяльність органів публічної влади зосереджується на пріоритетному забезпеченні потреб Збройних Сил України та вирішенні гуманітарних питань. Воєнний стан стає тим інструментом, що забезпечує стабільність функціонування державної влади. У зв'язку з російською агресією проти України 24 лютого 2022 року на всій території нашої країни було введено воєнний стан, який на сьогодні продовжено [1, с. 51].

Воєнний стан – це особливий правовий режим, який надає відповідним державним органам, військовому командуванню, військовим адміністраціям та місцевим органам влади повноваження, необхідні для протидії загрозам, відсічі агресії та забезпечення національної безпеки [2]. Таким чином, під час війни система органів публічної влади не тільки зберігається, але й доповнюється спеціальними структурами і повноваженнями, передбаченими Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Відповідно до статті 4 цього Закону, окрім державних органів та органів місцевого самоврядування, у воєнний час до управління залучаються військові адміністрації та командування [2].

Разом вони формують таку систему управління, яка здатна ефективно здійснювати державні функції в умовах війни. Як зазначає В. Венгер, робота цієї системи повинна відповідати основним конституційним принципам організації публічної влади [3, с. 83-84].

Відповідно до статті 92 Конституції України, багато питань можуть регулюватися лише через прийняття законів [4]. Тому відсутність ефективно працюючого парламенту в умовах війни може створити серйозні труднощі та загрози для держави. На третьому році повномасштабної війни Верховна Рада України, як єдиний законодавчий орган, продовжує виконувати свої конституційні обов'язки.

Практична діяльність Верховної Ради України нині орієнтована на законодавче забезпечення національної безпеки та оборони як пріоритетного напрямку державної політики в умовах воєнного стану. При цьому парламент дбає про власну безпеку та безперервність своєї роботи, застосовуючи адаптивну модель державного управління, що відповідає конституційним повноваженням та викликам воєнного часу, а також зберігаючи свою політико-правову роль у системі парламентаризму [5, с. 68].

Також варто підкреслити, що парламент виконує роль каналу зв'язку між українським народом, який, згідно з Конституцією України, є єдиним джерелом влади, та державою. Його основна місія – відображати волю народу й реалізовувати її через прийняття законів, що відповідають актуальним потребам суспільства. Як зауважує Н.Л. Омельченко, важливим є усвідомлення існуючих проблем у процесі законодавчої діяльності українського парламенту; узагальнення наукових і правових положень з цього питання, а також визначення позитивних і негативних чинників, які впливають на ефективність законодавчої роботи Верховної Ради України [6, с. 169].

Протягом першого місяця дії воєнного стану український парламент розглянув і ухвалив понад 70 законів, а також прийняв постанови щодо звернень до іноземних держав та міжнародних організацій. Основними напрямками законотворчої діяльності Верховної Ради України сьогодні є: - зміцнення обороноздатності країни; - економічна підтримка; - соціальний захист; покарання колаборантів, диверсантів і мародерів [7].

Одним із ключових аспектів діяльності парламенту під час воєнного стану є оперативність законодавчого процесу. Парламент має швидко ухвалювати закони, спрямовані на забезпечення мобілізації, національної оборони та функціонування державних інституцій [8, с. 51].

Отже, роль законодавчої функції парламенту в умовах правового режиму воєнного стану в державі є вкрай важливою і специфічною. Введення воєнного стану змінює правову систему, надаючи державі додаткові повноваження для захисту національної безпеки та територіальної цілісності. Однак, це також вимагає збереження демократичних інститутів, зокрема, функціонування парламенту як головного законодавчого органу.

Список використаних джерел

1. Гринюк Р. Роль Верховної Ради України в умовах воєнного стану/ Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень: збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 399 с. С. 51-53
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 46. Ст. 1449
3. Венгер В. Забезпечення системності національного законодавства в умовах війни: парламентський практичний вимір. *Право України*. 2023. № 1. С. 76–93.
4. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
5. Крейденко В., Григорович Л. Особливості функціонування Верховної Ради України як суб'єкта державно-управлінських відносин в умовах воєнного стану: питання теорії та практ. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом, (5(71), 2023. С. 67–73.
6. Омельченко Н.Л. Правове регулювання законодавчої діяльності Верховної Ради України. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 164–169
7. Камінська Н.В., Пожидаєва М.А. Режим міжнародних санкцій проти РФ у зв'язку з агресією проти України. Деокупація. Юридичний фронт Електронне видання: *матеріали Міжнарод. експертного круглого столу* (Київ, 18 берез. 2022 р.). Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. С. 206–210.
8. Парламентаризм як особлива система публічного управління: навчально-метод. посіб.; за заг. ред. Валентини Гошовської. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2023. 246 с.

Олексій ЯКОВЕНКО,

студент 1-го року навчання, ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii YAKOVENKO,

1st year master student, Program «Parliamentarism and Parliamentary Activity», specialty 281 «Public Administration and Management» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Володимир ДЗЕГА**, доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування

ДЕПУТАТ ЯК АГЕНТ ЗМІН У ГРОМАДІ В ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

DEPUTY AS AN AGENT OF TRANSFORMATION IN THE LOCAL COMMUNITY DURING THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

The post-war reconstruction phase in Ukraine underscores the critical role of local council deputies as transformation agents. Deputies contribute significantly to rebuilding infrastructure, advancing social development, and enhancing institutional resilience. The legislative framework of Ukraine, including the Constitution, the Law «On Local Self-Government in Ukraine,» and the Law «On the Status of Deputies of Local Councils,» alongside international governance models such as the U. S. «weak mayor-council» or «council-manager» systems, demonstrates the potential for adopting innovative approaches in community management. These approaches highlight the importance of strengthening local governance to achieve effective community recovery, foster sustainable development, and address the challenges of post-war rebuilding.

Keywords: deputy, local self-government, post-war reconstruction, governance models, transparency, community development.

Вступ. Повоєнна відбудова України є одним із найважливіших викликів сучасності. Одним із ключових аспектів повоєнного відновлення є забезпечення ефективного функціонування місцевого самоврядування, адже саме на цьому рівні реалізується більшість завдань, пов'язаних із відбудовою інфраструктури, створенням нових економічних можливостей та забезпеченням соціальної згуртованості. Роль депутатів місцевих рад у цьому процесі вимагає не лише оперативного реагування на поточні виклики, але й здатності до довгострокового стратегічного планування.

В умовах децентралізації, яка відкриває нові можливості для громад, депутати мають виконувати роль ініціаторів стратегічних змін, реалізуючи сучасні інструменти управління та залучення мешканців до прийняття рішень. Цей підхід сприятиме гармонійному відновленню громади, підвищенню прозорості управління та формуванню довіри до місцевих інституцій влади.

Основна частина. Депутати місцевих рад є представниками громади, що діють на основі Конституції України (стаття 140–146)[1] та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (стаття 25)[2]. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад»(стаття 2)[3] визначає депутатів як представників громади, що зобов'язані захищати інтереси виборців, сприяти розвитку територіальних громад та контролювати виконавчі органи влади. Депутат також має повноваження ініціювати місцеві нормативно-правові акти, які можуть визначати пріоритети відновлення: від реконструкції інфраструктури до реалізації соціальних програм, спрямованих на підтримку постраждалих категорій населення.

Основними викликами для депутатів у післявоєнний період є: нестача фінансових ресурсів для реалізації проєктів, відсутність чіткої координації між державними органами та міжнародними донорами, потреба у відновленні довіри громади до інститутів влади, зруйнованої війною. Практичні аспекти включають імплементацію норм Закону «Про засади державної регіональної політики», який визначає пріоритети територіального розвитку та участь громади у процесах відновлення.

У повоєнний період діяльність депутата базуватиметься на стратегічному баченні потреб громади. Згідно з Законом «Про стратегічне планування», депутати можуть брати участь у

формуванні стратегій розвитку територіальних громад. Вони мають залучати до розробки таких стратегій громадян, експертів та міжнародних партнерів, використовуючи інструменти громадських слухань та електронних платформ, таких як «Дія»[4, с. 25]. Принципи *mayor-council* або *council-manager* систем управління містами в США, в основі яких полягають посилення ролі місцевої ради або обрання підконтрольного раді менеджера, слугує наочним прикладом ефективного розподілу повноважень між виборними та виконавчими органами, що надалі може сприяти ефективній реалізації інфраструктурних проєктів на території громади.

Варто врахувати такий аспект, що місцеві ради обираються за різними виборчими системами, залежно від типу громади, але в обох випадках суб'єктами висування є політичні партії, які досить часто не мають реально функціонуючих структур в сільських територіях, а для виборів такі структури створюються і часто складаються з осіб, які кочують із партії в партію від виборів до виборів. Вкрай важливо, щоб протистояння між партійними фракціями у Верховній Раді України не були перенесені у місцеву раду і не заблокували важливі рішення, спрямовані на розвиток громади [5, с. 22]

Висновки. Підсумовуючи, депутат місцевої ради у процесі повоєнної відбудови стає ключовим агентом змін. Успішність депутатської діяльності залежить від поєднання лідерських якостей, стратегічного мислення та прозорості у взаємодії з громадою. Імплементация міжнародного досвіду, до прикладу, системи *mayor-council* із сильною позицією місцевої ради або *council-manager* з менеджером, цілком підзвітним місцевій раді, може значно підвищити ефективність повоєнного відновлення та місцевого самоуправління в Україні.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.
3. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад»: Закон України від 11.07.2002 р. № 93-IV.
4. Навчальний посібник під заг. ред. О. Солоня. Депутат та його команда. Видання третє, перероблене. Міжнародний республіканський інститут (IRI). 2016. 316 с.
5. Ткачук А. Ф. Діяльність органів місцевого самоврядування та депутатів сільської, селищної, міської ради (навчальний модуль). ІКЦ «Легальний статус». 2016. 80 с.

РЕЗОЛЮЦІЯ ЩОРІЧНОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ ДО ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ НА ТЕМУ: «ГІДНІСТЬ І СВОБОДА: ВІД МЕТИ ДО РЕАЛЬНОЇ ПЕРЕМОГИ»

За результатами представлених доповідей, тез та загальної дискусії учасники круглого столу визнають ідеї гідності і свободи як ключові цінності, що показово характеризують ментальність і поведінкові риси Українського народу на всіх етапах його історичного розвитку. Боротьба за незалежність, відновлення територіальної цілісності держави нині поєднується з правом свободи вибору держави жити в сім'ї вільних європейських народів як самодостатнє, демократичне суспільство, здатне долати виклики воєнного часу, зберігати єдність та впевнено йти до перемоги і повоєнного відродження країни.

Учасники круглого столу пропонують:

1. З урахуванням потреби прискорення модернізаційних процесів в Україні як передумови здатності суспільства розв'язувати проблеми воєнного часу та повоєнної відбудови, актуалізуються питання гуманітарної політики держави на всіх рівнях організації влади.

Така політика має:

- гармонійно поєднувати державні та місцеві інтереси і базуватися на імперативах суспільної моралі та досвіді боротьби Українського народу за Незалежність, Свободу і Гідність;
- забезпечувати взаємодію між політичними й управлінськими складниками системи влади, що сприятиме підвищенню ефективності публічного управління, подоланню кризових явищ, відродженню економіки, базуючись на демократичних механізмах управління, де інтереси кожного громадянина стають основою для діяльності всіх владних інституцій;
- сприяти розробці нової моделі професійної етики парламентаря, що ґрунтується на цінностях демократичної, правової, соціальної держави, професійній компетентності, ефективній діяльності у рамках закону і компетенцій, а також на запровадженні інституту репутації парламентаря з метою очищення влади від негативних факторів впливу на імідж держави та розвиток демократії;
- максимально розвивати власні ресурси, спрямовуючи зусилля на забезпечення стійкого функціонування національної політики та економіки на ідеях спільності, взаємодії, взаємодопомоги з урахуванням глобальних викликів і вітчизняного людського капіталу;
- актуалізувати проблему гідності як базової категорії суспільних змін та забезпечити її визнання як абсолютної цінності лідерів і пересічних громадян. Саме гідність повинна стати надійною основою для усвідомлення та прийняття в суспільстві такого поняття, як «права людини», особливо в контексті правового режиму воєнного стану та повоєнного періоду. Водночас формування нового типу гідності повинно відбуватися з урахуванням її не лише загальнолюдського, а й національного компонента.

2. Продовжити системну роботу Наукової школи вітчизняного парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка спільно з громадською організацією «Академія парламентаризму», Верховною Радою України та її Апаратом, спрямовану на поглиблення фундаментальних і прикладних досліджень із проблем сучасного парламентаризму, виховання державної і політичної еліти, здатної протистояти сучасним глобальним викликам з урахуванням інтересів держави і суспільства.

3. Посилити орієнтованість навчального і виховного процесу Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка на соціально і гуманітарно орієнтовані засади публічного управління, вирішення питань, пов'язаних із запровадженням у практичну реальність європейських і національних цінностей свободи, гідності, демократії, вільного розвитку, які відстоювались громадянами на двох героїчних Майданах, а нині – під час протистояння ворогові – на фронтах бойових дій та в середовищі активних громадян.

Наукове видання

ГІДНІСТЬ і СВОБОДА: від мети до реальної перемоги

***Матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня ГІДНОСТІ та СВОБОДИ УКРАЇНИ
(Київ, 21 листопада 2024 р.)***

Підп. до друку 18.12.2024.

Видавець
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Навчальна лабораторія методичного
та видавничого забезпечення навчального процесу
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20.